

EXTRAVAGANTES DECRETALES,

QUAE

A DIVERSIS ROMANIS PONTIFICIBUS

POST SEXTUM EMANAVERUNT.

LIBER PRIMUS.

TITULUS I.

DE CONSUETUDINE.

CAP. UN.

Consuetudo impediens, ne legati sedis apostolicae recipiantur, non valet, et, illa non obstante, legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, et eos impediens ipso facto excommunicationem incurrunt, et eorum terrae ecclesiastico subiiciuntur interdicto.

Ioannes XXII.¹

Super gentes et regna Romanus Pontifex a Domino constitutus, quum personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregem sibi creditum curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositae servitutis, suos ad diversas mundi partes, prout necessitates emergerint, destinare legatos, quivices ipsius supplendo errata¹ corrigant, aspera in plana convertant, et commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen² aliqui, huiusmodi officium et potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed a Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos, nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas, dicentes, hoc eis de consuetudine competere, ingredi non permittunt. Nos, huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem, quam nonnunquam animarum saluti contrariam detrahentemque apostolicae potestati auctoritate apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque praecminentiae, conditionis aut status fuerint, debere admitti decernimus, nec eos praetextu cuiusvis consuetudinis impediri posse a quoquam, Christiano nomine gloriantes, quo minus regna, provincias et terras quaslibet, ad quae ipsos³ destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissae sibi legationis officium exercent in eisdem. Qui vero de cetero super praedictis dictos legatos aut etiam nuncios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, praesumpserit impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terrae et loca quaelibet subiecta eisdem tamdiu sint eo ipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum, non obstantibus quibuslibet indulgentiis aut privilegiis, imperatoribus ac regibus, seu quibuscunque aliis sub quibuscunque modis, tenoribus et formis⁴, a sede ipsa concessis, quae contra praemissa nulli volumus suffragari.

TITULUS II.

DE POSTULATIONE PRAELATORUM.

CAP. UN.

Minores XXVII. annis saeculares, et mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibentur postulari, et puniuntur tam postulantes quam postulati.

Ioannes XXII.¹

Dispendiis et periculis variis, quae ex subscriptis postulationibus possent ecclesiis evenire, et vacationum diuturnitatis, quae consueverunt nonnunquam ex postulationibus

irrationabilibus provenire, ac dispendiis, quae inde frequenter ecclesiae incurrunt, ad futuram rei memoriam consistere cupientes, illum, qui vigesimum septimum non attigerit annum, ad cathedralem, nec non professorem cuiusvis mendicantium ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. Quodsi secus postulatum fuerit et attentatum: irritum ac nullius penitus sit momenti². Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi ac eligendi potestate privatos, ac beneficiis, quae in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium noverint se suspensos. Postulatos vero, qui postulationis de se factae negotium fuerint per se vel per alium in Romana curia prosequuti, illud ibi proponi in publico vel privato consistorio facientes, etiam se duntaxat dispositioni sedis apostolicae committendo, si se annum XXVII. non attigisse sciverint, ut praefertur, usque ad XXXV. annum, ceteros vero saeculares et religiosos extra suorum administrationes ordinum perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus, ac prorsus inhabiles ad quascunque dignitates ecclesiasticas et beneficia quaelibet obtinenda.

TITULUS III.

DE ELECTIONE.

CAP. I.

Multis probat argumentis, promotos in curia non debere ad propria redire sine literis suae promotionis. Qui, si secus fecerint, pro praelatis non sunt habendi, poenasque incurrunt hic expressas. Et de ista extravaganti facit mentionem Panorm. in cap. Qualiter de elect., dicens, quod nullus, antequam habeat literas apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquam praelatus; alias recipientes et receptus incurrunt poenam, de qua hic.

Bonifacius VIII.¹

Iniunctae nobis debitum servitutis exposcit, ut, qui ad reformandos in clero mores et actus, prout nobis² ex alto permittitur, sollertius intendimus, ibi praecipue reformationis accommodae³ remedium apponamus, ubi maius respicimus⁴ periculum imminere. Sane, quam periculosum existat, quod aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, et pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis, tam ex civilibus quam ex⁵ canonicis institutis colligitur evidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probaverit. Nec similiter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim apostolicae sedis moris fuit absque signatis apicibus undecunque legationem suscipere. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato apostolico fide doceat oculata. Similiter clerici, ad alienam dioecesin sine suorum ordinariorum literis venientes, nec in suis recipiantur⁶ ordinibus, nec ad superiores adscendant⁷. Clerici quoque et⁸ monachi, qui de suis civitatibus ad alienam urbem proficiscuntur, (nisi muniti veniant suorum literis praelatorum,) non sunt clerici vel

Lib. I. Tit. I. Cap. un. 1) M 2) quaevis err.: M 3) verum
quia: ib. 4) vel quos: ib. 5) modis vel form.: ib.
Tit. II. Cap. un. 1) M 2) valoris: ib.

Tit. III. Cap. I. 1) ACGIMNP 2) vobis: C; deest: A 3) reformationum accommodae: C 4) inspicimus: Codd. coll.: — per.: deest: AC 5) ex: deest: GHLM 6) recipiuntur: GHINP 7) ascendunt: AGHINP 8) ac: ACGHM

monachi reputandi. Si quis praeterea in clerum⁹ electum se dicat, si sacerdotem sese¹⁰ nominet, hoc scrutandum est, quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa. Quod autem in illis, qui se episcopos vel superiores praelatos, aut etiam abbates, priores seu alios¹¹ monasteriorum rectores, quocumque nomine censeantur, appellent, sit discussio celebris et diligens facienda, luculenter apparet, si scandala et pericula gravia, quae ipsorum parere posset communicatio indiscussa, diligentius attendantur. Hinc nos evidens evocat ratio, ut, quum praemissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis iam provisum, hunc ultimum, qui pericula graviora minatur, nequaquam sine provisionis opportuna remedio relinquamus. Praesenti itaque perpetuo valitura constitutione sancimus, ut episcopi et alii praelati superiores, nec non abbates, priores et ceteri monasteriorum regimina exercentes, quocumque nomine censeantur, qui apud dictam sedem promoventur, aut confirmationis, consecrationis vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias et monasteria absque dictae sedis literis huiusmodi, eorum promotionem, confirmationem, consecrationem seu benedictionem continentibus, accedere, vel bonorum ecclesiarum administrationem accipere non praesumant, nullique¹² eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quodsi forsitan contra praesumptum fuerit, quod per episcopos, praelatos^{13*}, abbates, priores et alios, monasteriorum regimina exercentes praedictos, medio tempore actum fuerit, irritum habeatur, nec quicquam interim iidem episcopi vel praelati, abbates, priores vel regimina exercentes de ecclesiis vel^{14*} monasteriorum proventibus percipiant eorundem. Capitula vero, conventus¹⁵ ecclesiarum et¹⁶ monasteriorum ipsorum¹⁷, et alii quicunque, ipsos absque huiusmodi dictae sedis literis recipientes, vel obediens eisdem, tamdiu sint a beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter^{18*} quoque episcopi, praelati, abbates, priores, et alii monasteriorum regimina exercentes praedicti, solito fidelitatis et obedientiae iuramento non praestito. Illi^{19*} etiam pontifices, quos apud praedictam sedem pallium continget recipere, absque literis traditionis ipsius pallii nequaquam ab eadem discedant. Discedentes vero, quousque huiusmodi iuramentum praestiterint, et literas obtinuerint, nihil de ipsarum ecclesiarum et monasteriorum proventibus percipiant, et quicquid interim^{20*} per eos, ut de aliis praedicitur²¹, actum fuerit, viribus non subsistat.

CAP. II.¹

Si religiosus electus non petierit ipse vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro praesentia vel absentia superioris: est eo ipso privatus iure sibi ex electione quaesito, et possunt electores alium eligere. H. d. addit ad c. Quam sit. de elect. in VI.

Benedictus XI.²

Si religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factae consentire non potest, illam post electionem sibi praesentatam, vel eius electores intra^{3*} tempus, pro eiusdem superioris praesentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat: dat generale concilium Lugdunense electoribus extunc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verum quia frequenter dubitatum est, an etiam sit eo ipso iure, si quod ei competeat ex huiusmodi electione, privatus: statuimus, illo eum hoc ipso fore privatum.

CAP. III.¹

Quatuor patriarchalibus ecclesiis vacantibus, statuitur, illis non posse provideri Romano Pontifice inconsulto. Quodsi secus factum fuerit irritum decernitur.

Idem.²

Sancta Romana ecclesia, quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum a Deo³, utpote mater universorum Christi fidelium et

magistra, quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, et Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis praerogativis et honoribus ac privilegiis decoravit. De quarum provisionibus, quum eas vacare contingit, tanto est accuratius cogitandum et attentius providendum, quanto maioris^{4*} eminenti altitudine dignitatis, et periculose^{5*} erraretur in provisionibus earundem. Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostrae considerationi occurrit, quod omnes (proh dolor!) praedictarum sedium patriarchalium civitates aut sunt destructae, aut occupatae ab infidelibus, vel a^{6*} schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conventibus et canonicis dispersis undique extra civitates ipsas per alias regiones seu loca a civitatibus ipsis remota. Ex quo contingit, (sicut experientia nuper nos docuit, quod, vacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonae memoriae Petri patriarchae, solum⁷ per unum duntaxat eius canonicum fuit de novo pastore electio celebrata, alii canonici suis agentibus in remotis; dictus tamen electus iuri, si quod⁸ sibi ex⁹ electione huiusmodi competeat, in nostris manibus sponte ac libere resignavit. Ideoque de eorundem fratrum consilio et apostolica potestate plenitudine statuimus, ut, quamdiu civitates ipsae schismaticorum aut infidelium subsunt aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, quum eas vel ipsarum aliquam seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem seu quamvis provisionem de praeficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque¹⁰ ad apostolicae sedis notitiam deducatur. Nos enim a data praesentium decernimus irritum et inane, si secus per praedicta¹¹ capitula, conventus¹² vel canonicos, aut quemvis alium vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum, non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum vel alicuius¹³ earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione¹⁴ dictae sedis vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, privilegiis vel indulgentiis sedis eiusdem, per quae effectus praesentium impediti posset quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque¹⁵ totis tenoribus de^{16*} verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, etc. Data Laterani X. Kal. Ianuar. Pont. nostri Ao. VII.

CAP. IV.

Quum beneficia apud sedem apostolicam vacantia sint soli Papae reservata: ostendit, quae et quorum sedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reservationibus, secundo de pensionibus.

Ioannes XXII.¹

Ex debito pastoralis officii, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum et ecclesiarum ac monasteriorum dispendiis, quae ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentius provenire, congruis remediis, (quantum nobis ex alto conceditur,) salubriter occurrere intendentes, ut celerius et utilius provideatur ecclesiis ac monasteriis ante dictis, et ut Romanae ecclesiae, quae super ipsas ecclesias ac monasteria ex divina provisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur, praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, praesertim felicitis recordationis Bonifacii VIII.², qui dignitates, personatus, ecclesias et alia ecclesiastica beneficia, et Clementis V.³, qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia⁴, quam cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes et officia quaecunque⁵, quae apud sedem apostolicam vacarent, provisioni apostolicae sub certis tenoribus reservaverunt, vestigiis inhaerentes, nos ex causis rationabilibus, quae ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, et quaedam addendo de novo, episcopales et earum superiores sedes, monasteria et regulares⁶ ecclesias, ad quae hi, qui eis pro tempore prae-

Tit. III. Cap. I. 9) clericum: *HLMN* 10) se: *AGHIM* 11) aliorum: *ACG* 12) nulli: *C*; nulli quoque: *IN* 13) et prael.: *Codd. coll. o. pr. M* (etiam prael.) 14) et: *Codd. coll.* 15) et conv.: *ACGH* 16) et: *deest: HLM* 17) ips.: *deest: CHI* 18) Sim. si episcopi... praedicti ab eadem sede discedant (recedant: *C*) solito fidelitatis non praestito iuramento: *Codd. coll.* 19) illi... obtinuerint: *deest: ib.* 20) int.: *deest: ib.* 21) dicitur: *Codd. coll. pr. N*
 Cap. II. 1) *ACGMN* 2) Idem (Bonif. VIII.): *CGN* 3) infra: *ACGM*
 Cap. III. 1) *ACGMNP* 2) Bonif. VIII.: *C*; Bonifac. VIII. re vera est *cf. Baywald. ad. 1301. no. 24.* — *Pothast no. 25115* 3) princ. ideo: *AG*

4) maioris: *Codd. coll. orig.* 5) periculosus: *ib.* 6) a: *deest: ib.* 7) sui: *AGM* 8) quidem: *CN* 9) in: *AC* 10) absque ap. sedis petita licentia et obtenta per ipsius literas aparcente: quin potius vacatio earundem ecclesiarum, quam prius commode fieri poterit; ad ipsius sedis notitiam deducatur: *orig.* 11) dicta: *ACG* 12) conv.: *deest: CG* 13) aliquibus: *C*; alius: *A* 14) vel conf.: *ACG* 15) quorumcunque: *CGN* 16) aut de: *Codd. coll.*

Cap. IV. 1) *AP* 2) *cf. c. 31. de praeb. in Vito (3, 4.)* 3) *cf. c. 2. h. t.* 4) et ben. alia: *A* 5) et beneficia ecclesiastica: *A* 6) *add.: et saeculares: ib.*

ficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, prioratus, officia vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, praebendas aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocumque nomine censeantur, quae apud praedictam sedem vacant ad praesens, et exnunc in antea, (donec Christi dignatio nos dignabitur universalis ecclesiae sponsae suae regimini praesidere,) vacare contigerit apud eam, provisioni nostrae de fratrum nostrorum⁷ consilio auctoritate apostolica reservamus. Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias et alia praefata beneficia ecclesiastica, per mortem, vel depositionem⁸ ac privationem eorum⁹, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renunciationem, quorumlibet provisionem, translationem, sive per successionem¹⁰ muneris consecrationis aut benedictionis dudum a dicto Clemente¹¹ praedecessore nostro promotis¹² impensi, nisi de ipsis¹³ posteruerit praedecessor, et a nobis sive auctoritate nostra promovendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam ubicumque aut quovis alio modo, canonicè vacare apud sedem intelligimus praelibatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, et alia praedicta fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemus, sive inibi sive alibi ubicumque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus et beneficiis quibuslibet, (ut de aliis praemittitur¹⁴) officialium nostrorum, videlicet vicecancellarii, eiusdem ecclesiae camerarii, notarii, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum, ac poenitentiariorum nostrorum, nec non abbreviatorum curiae Romanae locum sibi volumus vindicare. Rursus huius nostrae reservationis edictum ad dignitates et alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, et quorumlibet aliorum, ratione officii vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando a nobis pro nostris et eiusdem sedis negotiis prosequendis de ipsa curia quocumque modo praemissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati vel nuncii fuerint, et eos ubilibet ante ipsorum ad praefatam curiam reditum durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et id ipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus, etiamsi, ut praemittitur, nunc transmissi fuerint ubicumque, et ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Ceterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, et alia supra dicta, quae, vivente adhuc dicto Clemente praedecessore nostro, usque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, et deinde usque ad datam praesentium apud sedem vacaverint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re, licet ad rem non sit aliquibus acquisitum, decernimus¹⁵ extunc irritum et inane, si secus in praedictis et singulis eorum scienter vel ignoranter per quaecumque seu quoscumque apostolica vel alia quavis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari, non obstantibus piae memoriae¹⁶ Gregorii X., ac Bonifacii VIII., et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent et¹⁷ sunt contrariae¹⁸ memorato, ceteris in ipsis constitutionibus contentis in suo robore duraturis¹⁹. Pensiones insuper annuas, ab episcopis et eorum superioribus aliisque praelatis inferioribus, nec non quibuscumque capellanis, conventibus, collegiis vel singularibus personis factas et faciendas personaliter aliquibus²⁰ ex eisdem cardinalibus, seu quibusvis aliis ex praenominatis personis, et pensiones praeterea²¹ seu assignationes quantitatam quorumlibet, super certis provinciis, dioecesibus, ecclesiis, monasteriis vel aliis ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam a quibusvis praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas, praemissis personis sive alicui earundem, vel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia, vel alia quaelibet, quocumque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis saecularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earundem collata sive concessa in commendam, vel alio quovis titulo ab eisdem praedecessoribus seu aliis episcopis²² vel superioribus praelatis, capi-

tulis aut conventibus vel collegiis sub edicto praedicto nolumus aliquatenus comprehendi, quo minus eis cedentibus vel decedentibus, sive illa quovis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus, administrationes, beneficia ac loca huiusmodi ad ecclesias et monasteria, sive alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque praelatos sive personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere revertantur, nisi eis quid²³ canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

TITULUS IV.

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

CAP. UN.¹

Pallii traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obliiciens praemisso iuramento de obiectis promptam fidem faciat. Et, quid sit promptam fidem facere, declarat.

Ioannes XXII.

Malitiis hominum, quae saepe circa impediendam pallii donationem committuntur, volentes salubriter obviare, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut deinceps per obiectum cuiusvis criminis seu defectus traditio pallii, facienda his, qui ad metropolitanarum ecclesiarum seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur; nisi obliicientes firment corporali praestito iuramento, se id malitiose non agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem, et nihilominus ad poenam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio praesidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc casu, si intra² bimestris temporis spatium, numerandum a die collationis in antea, probaverint legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorum obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem pallii procedatur. Per traditionem autem huiusmodi viae accusationis, denunciationis vel inquisitionis nullum volumus praeciudicium generari.

TITULUS V.

DE OFFICIO CUSTODIS.

CAP. UN.

In religiosorum mendicantium conventibus plures campanae esse non possunt sine speciali Papae licentia; plures autem campanulas in refectoriis, capitulis et alibi licite possunt ipsi religiosi mendicantes habere. H. d. et est extravaganis notabilis, et quia pulsare campanas est custodis officium, ut patet eod. tit. c. 1. in ant., ideo hic non abs re collocata est.

Ioannes XXII.

Quia cunctos orthodoxae fidei professores, et viros praesertim ecclesiasticos sic hortamur adinvicem et quoad alios etiam conversari, quod ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia praeparetur: advertentes, quod eo, quod nonnulli mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conventibus plures campanas obtinent, et in posterum satagunt obtinere, cathedrales ac ecclesiae aliae suae queruntur propterea iustitiae detrahi, et exinde civitatis locorum interdum afferri divinis officiis impedimentum, videturque inter ipsos litigiis et scandalis via aperiri: nos, praemissis obviare cupientes periculum, pacemque desiderantes inter ipsos, sine qua bene pacis auctor non colitur, observari, de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religiosi dictorum ordinum mendicantium in nullo conventu suo seu loco plures campanas habeant sine sedis apostolicae licentia speciali, sed una tantummodo pro loco quolibet sint contenti. Quod si forsitan communitas seu universitas aliqua ecclesiastica vel mundana, seu iidem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint vel nunc habent: non illam, sed aliam solam, eorum specialiter usibus deputatam, pulsare valeant horis diurnis et nocturnis, missis et aliis consuetis.

Tit. III. Cap. IV. 7) eorundem: *ib.* 8) per depos.: *ib.* 9) illorum: *ib.* 10) quorund. transl. sive per susceptionem: *ib.* 11) *add.*: papa: *ib.* 12) prom.: *deest*: *ib.* 13) ips. alias idem: *ib.* 14) ac de al., ut praem.: *ib.* 15) decernentes: *ib.* 16) mem. Clement. IV.: *ib.* 17) *ess. et*: *deest*: AP 18) obviae: A 19) *hoc loco in A inseritur*: Quod ad praelaturas, prioratus, administrationes alias et alia quaevis officia, quocumque nomine censeantur, Cisterciens. et aliorum fratrum ordinum ac monasteriorum, domorum et locorum religiosorum in quibus personae ad

praedicta assumuntur, ponuntur et promoventur, iuxta tenorem qui in dicto Cisterc. ordine observatur, et ad mendicantium ordines eorumque loca nostrae non est intentionis extendi. In ea quoque reservatione praelaturae et administrationes et officia praedicatorum et minorum aliorumque ordinum mendicantium praefatorum minime includantur. 20) et aliquib.: A 21) person. pensiones praedictas: A 22) praed. aliis seu: *ib.* 23) aliquid: *ib.*

Tit. IV. Cap. un. 1) A 2) infra: A

Ceterum religiosis eisdem permittimus, quod, ubi hactenus plures campanas sine lite et contradictione qualibet in usus duntaxat proprios habuerint, et nunc habent, illis etiam deinceps libere uti possint, aliis quibuscunque per eos habitis intra trium mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, et nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quae in refectoriis, sacristiis, capitulis et aliis forsan officinis religiosorum ipsorum consueverunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendendi. Nulli ergo etc. Datum II. Kal. Nov. Pont. nostri Ao. VIII. [1323.]

TITULUS VI. DE OFFICIO DELEGATI.

CAP. UN.

Litterae apostolicae, impetratae ad gratias seu ad lites in aliquibus civitatibus seu dioecesibus, dum erant integrae, non obstante divisione, facta de ipsis in duas seu plures civitates seu dioeceses, quae divisio facta propter divini cultus augmentum, et populii incrementum, et etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo et forma illum vigorem in sic divisis, quem habeant in illis, dum integrae remanebant.

Ioannes XII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Sedes apostolica, in suis actibus etc. [cf. *Extrav. Ioannis XXII. tit. IV., c. 1.*]

TITULUS VII. DE OFFICIO IUDICIS ORDINARIJ.

CAP. I. 1

Episcopus, monasterium visitans, non tenetur accipere monachos illius monasterii pro tabellionibus; etiamsi hoc haberet consuetudo: nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. H. d.

Bonifacius VIII.

Debent superioribus suis reverentiam subditi, et, dum salubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet praepositos cum caritate corrigere, decet eos inferre humiliter quod docent; et paterna subiectos dilectione fovere. Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minime reperitur. Sane dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmensi^{2*}, ad visitandum capitulum suae ecclesiae Dulmensis, quae regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente, prior et capitulum ipsius ecclesiae excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiae supra^{3*} dictae, a tempore, cuius non erat memoria, inconcussae servata, quod episcopi Dulmensis, qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis vel laicis⁴ saecularibus quibuscunque, assumptis sibi loco notarii monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus praefato impenderunt capitulo; supplicarunt eidem episcopo, ut omnes, tam clericos quam laicos, religiosos et saeculares, antequam visitationem actualiter exerceret, a capitulo praeciperet amoveri, quibus amotis parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audivit, quanquam protestaretur, se velle omnes clericos suos et alios, praeter tres vel quatuor, et notarium remove, et sic suam visitationem incipere et complere: idem prior⁵ et capitulum ad sedem apostolicam appellarunt. Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, et auditis et intellectis, quae partes dicere voluerunt, nos considerantes, quod consuetudo praedicta contra communem utilitatem facultatem probationum, quae non est angustanda, restringit, propter quod etiam, ut salva scilicet sit rerum probatio, quia⁶ publice interest, ne veritas occultetur, cautum est iure, ut curent magistratus testari, id est testificari volentibus, se ipsos et alios testes vel signatores praebere, et statuit generale concilium, ut a iudicibus adhibeatur⁷ per-

sona publica, vel⁸ duo viri idonei, qui acta conscribant. Quos quidem monachos^{9*} ad praedicta, tum propter eorum professionem, quae illorum vocem facit funestam, et ipsos arceat a iudiciis et publicis sive civilibus actibus, nec patitur, prout constitutio novella declarat, nisi in^{10*} inquisitionis haereticae pravitatis causa, tabellionis, (cuius vicem in hac parte duo viri per supra dictum concilium obtinent,) officium exercere, tum quia suspecti, nec contra¹¹ priorem aut capitulum, quibus subsunt, quae corrigenda invenirentur, fideliter et recte conscriberent, constat non esse idoneos^{12*}. Attendentes quoque, quod id episcopali non modicum detrahit dignitatem, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere debet, comites honoris sui causa adhibiti abducantur, seque solum suspectis quandoque forsitan, quos visitat, committere compellatur, dictam consuetudinem, per quam praelibati prior et^{13*} capitulum videntur nimium delicati, tanquam non rationabilem reprobamus. Sed, ne sit episcopus onerosus, decernimus¹⁴, nostrorum praedecessorum vestigiis inhaerentes, ut, quum ad visitationem de cetero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas, clericali characteris insignitas, quarum una ad minus sit religiosa ordinis supra dicti, et unum notarium clericum secum habeat, et non plures, consuetudine aliqua obtenta et compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus non obstante. Nulli ergo^{15*} liceat hanc paginam nostrarum reprobationis, constitutionis etc. Datum¹⁶ Anagn. X. Kal. Augusti Pont. nostri Ao. VIII. [1302.]

CAP. II. 1

Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa praeter ultimum in manu ordinarii intra duos menses dimittere; alias poenas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem. Quod si non fecerit: ab ingressu ecclesiae suspenditur. Vide cap. Ordinarii, eod. tit. libr. VI. Quod si diligenter notetur, haec extravagans sub hoc tit. recte collocata dicitur.

Ioannes XXII.

Ut, quos virtutis amor a vitio ambitionis exsecrandae et avaritiae caecitate non retrahit, saltem rigor coerceat disciplinae: statuimus, ut quicumque, plures dignitates vel personatus, aut parochiales ecclesias, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia et singula, (illo duntaxat excepto, quod ultimo receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere,) intra² duos menses, a die notitiae huiusmodi nostrae constitutionis continue numerandos, efficaciter verbo et facto absque fraude aliqua in manu³ ordinarii dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum dispositio spectabit⁴, ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure privatus, in quo ius competebat eidem, et inhabilis ad quaecunque beneficia obtinenda penitus censeatur. Qui vero deinceps receperit dignitatem, vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum, quo, postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum, (omni dolo et fraude cessantibus,) quo minus habeat, steterit, privatus noscitur ipso iure, absque morae dispendio in manu⁵ ordinarii omnino similiter dimittere teneatur, per eum vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectaverit, disponendum. Quod nisi fecerit: extunc secundo sit ipso iure privatus, et⁶ inhabilis ad sacros ordines⁷ et ad quodcunque beneficium^{8*} ecclesiasticum obtinendum. Ut autem praemissorum fructus facilius⁹ subsequatur: omnibus et singulis ordinariis in virtute sanctae obedientiae et sub poena suspensionis ab ingressu ecclesiae, quam eos, (si in exsequendis subsequentibus negligentibus fuerint,) incurrere volumus ipso facto, districte praecipimus et mandamus, ut¹⁰ sub certa et formidabili poena, eorum arbitrio infligenda, subditiis suis plures dignitates et personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit¹¹ annexa, obtinentibus iniungere debeant, quod dispensationes, auctoritate

Tit. VII. Cap. I. 1) *ACGHMNP*—prima verba decretalis exstant etiam: I 2) *Dunelmens.*: *ACG* et sic deinceps 3) saepe: *ACGN* 4) vel laic.: *deest*: *CGH* 5) *add.*: quidem: *AG* 6) quod: *AC* 7) adhibeantur: *AGHN* 8) aut: *A*; et: *H* 9) praedictos monachos tum propter: *Codd. coll.* 10) in: *deest*: *ib.* 11) contra se: *AGHM* 12) *id.*: *deest*: *ACGHM* 13) prior et: *deest*: *ACHMN* 14) decrevimus: *CH* 15) *add.*: homini: *C*; hominum:

N; omnino homini: *GH*; omnino: *M* 16) *Dat. etc.*: *deest*: *AC*
Cap. II. 1) *F* (*post Clementin.* 2. (5, 8.) *M* 2) *infra*: *M* 3) *manus*: *F* 4) *pertinet*: *F* 5) *manus*: *ib.* 6) *ac*: *M*; *ac nihilominus*: *F* 7) *add.*: *suscipiendos*: *F* 8) *add.*: *aliud*: *FM* 9) *fac. habeatur vel subs.*: *F* 10) *ut*: *deest*: *F*; *quatenus*: *M* 11) *est*: *FM*

quarum huiusmodi ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, nec non et titulos ecclesiarum, dignitatum vel personatum eorundem, intra 12* tempus, pro facti qualitate ipsorum ordinariarum moderandum arbitrio, ordinariis ipsis, vel iis, quem vel quos ad hoc duxerit deputandos, exhibere procurent, de processibus habendis super his exhibitis, propositis et productis, reddiduri absque morae dispendio per scripta publica facienda super his sedem apostolicam certiore¹³.

TITULUS VIII.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

CAP. I.¹

Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui utrumque gladium habet, et omnes iudicat, a nemine autem iudicatur. Haec tamen extravagans regem Franciae et regnicolas non amplius subiecit ecclesiae Romanae, quam prius erant, ut patet infr. de privil. c. Moruit.

Bonifacius VIII.

Unam sanctam ecclesiam catholicam et ipsam apostolicam urgente fide credere cogimur et tenere, nosque hanc firmiter credimus et simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in Canticis² proclamata: „Una est columba mea, perfecta mea. Una est matri³* suae, electa genetrici suae;“ quae unum corpus mysticum repraesentat, cuius⁴* caput Christus Christi vero Deus. In qua unus Dominus, una fides, unum baptisma. Una nempe fuit diluvii tempore arca Noe, unam ecclesiam praefigurans, quae in uno cubito consummata unum, Noe videlicet, gubernatorem habuit et rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramus et unicum, dicente Domino in Propheta: „Erue a framea, Deus, animam meam⁵, et de manu canis unicum meam.“ Pro anima enim, id est pro se ipso, capite simul⁶ oravit et corpore, quod corpus unicum scilicet ecclesiam nominavit, propter sponsi, fidei, sacramentorum et caritatis ecclesiae unitatem. Haec est tunica illa⁷ Domini inconsutilis, quae scissa non fuit, sed sorte provenit. Igitur ecclesiae unius et unice unum corpus, unum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet⁸* et Christi⁹ vicarius Petrus, Petrique successor, dicente Domino ipsi Petro: „Pascere¹⁰ oves meas.“ Meas¹¹, inquit, et¹²* generatiter, non singulariter has vel illas: per quod commisisse sibi intelligitur universas. Sive ergo¹³ Graeci sive alii se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos: fateantur necesse¹⁴* se de ovibus Christi non esse, dicente Domino in Ioanne, unum¹⁵ ovile et unicum esse pastorem. In hac¹⁶ eiusque potestate duos esse gladios, spirituales videlicet et temporales, evangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis: „Ecce gladii duo hic,“ in ecclesia scilicet, quum apostoli loquerentur, non respondit Dominus, nimis esse, sed satis. Certe qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, male verbum attendit Domini proferentis¹⁷. „Convertite gladium tuum in vaginam.“ Uterque ergo est¹⁸* in potestate ecclesiae, spiritualis scilicet gladius et materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille vero ab ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum et militum, sed ad nutum et patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, et temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. Nam quum dicat Apostolus: „Non est potestas nisi a Deo; quae autem¹⁹* sunt, a Deo ordinatae sunt,“ non autem ordinatae essent, nisi gladius esset sub gladio, et tanquam inferior reduceretur per alium in supremam. Nam secundum B. Dionysium lex divinitatis est infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem universi omnia aequae ac immediate, sed infima per media et inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spirituales autem et dignitate et nobilitate terrenam quamlibet praecellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex

decimarum datione, et benedictione, et sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam, veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituit habet, et iudicare, si bona non fuerit. Sic de ecclesia et ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiae²⁰. „Ecce constitui te hodie super gentes et regna“ et cetera, quae sequuntur. Ergo, si deviat terrena potestas, iudicabitur a potestate spirituali; sed, si deviat spiritualis minor, a suo superiori; si vero suprema, a solo Deo, non ab homine poterit iudicari, testante Apostolo²¹: „Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem a nemine iudicatur.“ Est autem haec auctoritas, et si data sit homini, et exercentur per hominem, non humana, sed potius divina²², ore divino Petro data, sibi²³ suisque successoribus in ipso, quem confessus fuit petra, firmata, dicente Domino ipsi Petro²⁴: „Quodcunque ligaveris etc.“ Quicumque igitur huic potestati a Deo sic ordinatae resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichaeus, fingat esse principia, quod falsum et haereticum iudicamus²⁵*, quia, testante Moyse²⁶, non in principiis, sed in principio coelum Deus creavit et terram. Porro subesse Romano Pontifici omni humanae creaturae declaramus, dicimus, diffinimus²⁷* et pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Dat. Laterani²⁸* Pont. nostri Ao. VIII. [1302.]

CAP. II.¹

Praelati non discurrant, praesertim habitu transformato. Qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent sine Papae licentia; alias ipsi et receptantes illos excommunicati sunt.

Ioannes XXII.

Ut praelatorum inepta discursibus gravitas et simplicitas simulationibus obvia, et ipsorum ad Christi vicarium inde votio, religiositati quippe contraria, non immerito arguenda, quum reverentiam illorum sanctitas, lucem puritas, firmosque maturitas poscat gressus, ut sint vita mundi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verum quia ipsorum quorundam, (ut fide dignorum habet assertio,) eo vana prorupit interdum, ne dixerimus, perniciosa temeritas, quod, vestibus spiritualis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu ad remotas a suis sedibus partes se transferunt; quin immo ad sedem apostolicam clanculo, nobis non visis, nec insinuat, quod venerint, venisse, latitasse discessisseque dicantur: nos, ne tacentibus nobis non praecisus huiusmodi morbus invaleat, dum providum creditur quod incautum, licitum quod impune, omnibus episcopis superioribusque praelatis sub obestatione divini iudicii inhibemus, ne absque rationabili causa, timoris forte vel alia, extra suarum civitatis et dioecesis ac provinciarum mutatis habitibus limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiam, ne qui episcoporum et superiorum ipsorum latenter, praesertim habitu transformato, venientes ad curiam, de ipsa Romani Pontificis non praesentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta recedant. Si qui vero episcoporum et superiorum huiusmodi nostrae inhibitionis contradictores exstiterint, et absque ipsius Romani Pontificis recedendi licentia concessa eoque non viso recesserint ab eadem, nec non si qui scienter receptaverint ante dictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici, vel alicui, per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curaverint, etiamsi episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel quavis alia dignitate praefulgeant, eos excommunicationis sententia innodamus.

CAP. III.

Praelati ad curiam non debent more noctuae latenter venire, nec inde sine papali licentia recedere; alias infideles iudicantur, et sententia excommunicationis ligantur.

Ioannes XXII.

Etsi deceat quoslibet subditorum curam exercere sollicite, et per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen praecipue ab ipsis exigitur, qui, constituti per altitudinem dignitatis ut in specula, circa commissas sibi plebes pasto-

Tit. VII. Cap. I. 12) infra: *ib.* 13) in *F* subsequitur *Decretalis* quae cum *extrav. Exsecrabilis* plerumque concordat incipiens: Quum Ieremiae
Tit. VIII. Cap. I. 1) *ex Reg. Vatic. lib. 9. ep. 52. ap. Raymald. ad a. 1302. no. 13. ACGLMNP*; — *Pothasi* no. 25189. 2) *cf. Cant. VI, 8.* 3) *matri: N orig.*; ... *genetricis: orig.* 4) *cuius corporis: INP orig.* 5) *cf. Psalm. XXI, 31.* 6) *sim.: deest: ACGLM*; *sollis: N* 7) *ill.: deest: ACGLM* — *cf. Ioa. XIX.* 8) *scilicet: N orig.* 9) *Christique: ACGLM* 10) *Ioa. XXI, 17.* 11) *Meas: deest: ACGM* 12) *et: deest: ACGLM orig.* 13) *igitur:*

orig. 14) *nec. est: GIMN orig.* 15) *Ioa. X, 16.* 16) *haec igitur: ACGM* 17) *Matth. XXVI, 52.* 18) *est: deest: ACGLM orig.* 19) *quae autem a Deo ordinatae sunt non ordinatae essent: ACGLM orig.*; — *cf. Rom. XIII, 1.* 20) *Hier. I, 10.* 21) *I. Cor. II, 15.* 22) *add.: potestas: N orig.* 23) *sibi: AMN* 24) *Matth. XVI, 19.* 25) *esse iud.: orig.* 26) *Gen. I, 1.* 27) *dic. et diffin. omnino esse: Codd. coll. orig.* 28) *add.: XIV. Kal. Dec.: N orig.*; *Dat. etc.: deest: AC*
Cap. II. 1) *M* 2) *nec: M*

rum simul et custodum partes implere tenentur, et coram ipsis laudabilem operum exemplo lucrere. Ad nostrum sane pervenit auditum, quod nonnulli pontificali praediti dignitate, gregum suorum custodiam negligentes, et abhorrentes lucem tanquam filii tenebrarum, non veniunt se ab ovium suarum cura mercenarii more tempore longo subducere, et pontificali dignitate reiecta non erubescunt vagari per devia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus et superioribus honore praecepto, sic abiecti et indecori interdum ad sedem apostolicam clanculo declinare praesument, ubi more noctuae, cuius intuitum nox illuminat, lux excaecat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur confirmari desideriis, visitant, suos eis evomentes conceptus iniquos, et conspirationes forsitan illicitas adversus nos et alios pertractantes, et demum ab inde, non absque notabili sedis praedictae contemptu, reverentia tam consueta quam debita non exhibita Romano Pontifici, et nec ab ipso petita licentia nec obtenta recedunt. Nos igitur, et ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentis finem imponere cupientes, de fratrum nostrorum consilio generali prohibemus edicto, ne de cetero praesul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotiis ecclesiae sibi commissae, extra suam dioecesim audeat pernoctare, firmiter statuente, ut, quicumque pontifex ad Romanam curiam veniens papale palatium primitus visitat, ad Papam, si hoc patiatur temporis opportunitas, intraturus, ac reverentiam consuetam et debitam exhibiturus eidem, nullatenus recesurus a curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia et obtenta. Quodsi secus a quoquam super his fuerit attentatum: nos quoscunque praelatos, quamvis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, et ab illa (ut praedicitur) recedentes, nec non quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare praesumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significaverint adventum illorum, decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiae subiaceri. Nulli ergo etc.

TITULUS IX.

DE TREUGA ET PACE.

CAP. I.

Sixtus Papa, volens discordiam, ex pragmatica sanctione subortam, sedare ordinariis regni Franciae ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia cardinalium et eorum, qui cardinalibus sunt familiares, in regno Franciae existantia, suae dispositioni usque ad certum tempus reservat. De beneficiis promovendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitivam sententiam, (nisi in uno casu,) vetat appellari. Quid de causis, in curia pendentibus, faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diversis curiis, diversis respectibus tractatur, quoniam pacto terminanda sit, hic recitat. Taxas beneficiorum, editas a Ioanne XXII. servandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari et servari.

Sixtus IV.

Ad universalis ecclesiae regimen divina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiva dilectione nil occurrit praestantius, quam exorta inter personas ecclesiasticas principis tenebrarum astutia discordiarum fomenta per nostrae sollicitudinis occursum protinus exstinguere, ut, cuiusvis altercationis salubriter evulsis seminibus, pacis et tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos divina assistente gratia imponere et conservare valeamus. Cupientes itaque, ut, suscitata retroactis temporibus discordia, proh dolor! in regno Franciae, Delphinatu, aliisque terris et dominiis carissimis in Christo filii nostri Ludovici, Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quae in eodem regno diutius inolevit, quam personae praedictae pragmaticam sanctionem vocant, ne, si, quod absit, maiora fomenta sumeret, damna pariter et graviora scandala periculaque subsequerentur, fine debito claudatur, et totaliter secludatur, auctoritate apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum concilio omnibus et singulis praelatis et aliis personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum et dominio eorundem, ad quos dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum et dominio eorundem collatio, provisio, praesentatio, electio, seu quaevis alia dispositio pertinet, de quibusvis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus et praebendis,

nec non aliis beneficiis, ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et regularibus, ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem pertinentibus, quae deinceps in Februarii, Aprilis, Iunii, Augusti, Octobris et Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit, (dummodo dispositioni apostolicae ex aliqua generali reservatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationum Benedicti XIII., quae incipit: „Ad regimen,“ aut Ioannis XXII. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, quae incipit: „Exsecrabilis,“ seu constitutiones et regulas cancellariae apostolicae per nos super hoc editas reservata generaliter non existant,) perinde ac si aliquae a sede apostolica vel eius legatis expectativae literae non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per praesentes. Et quia isti summi Pontifices praedecessores nostri consueverunt se in concessionibus gratiarum expectatarum personis bene meritis exhibere liberales: nostrae intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris et dominiis regni huiusmodi, ultra gratias expectativas, per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris et dominiis concessas, (quibus in aliquo praeeiudicare non intendimus per praesentes, quasque in suo robore permanere volumus,) sex personis idoneis regnicolis sex alias gratias expectativas ad quamlibet collationem, provisionem, praesentationem, seu quamvis aliam dispositionem singulorum ex praelatis et aliis personis praedictis. Ex quibus quidem sex gratias duae gratiae expectativae concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse, et carissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vionensis, nec non magistri et praesidentes ac alii officarii in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc unanimiter supplicabunt, qui duo nominati per regem et reginam, Delphinum, magistros, praesidentes et officarios praefatos, gaudeant praerogativis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratias consumptis alias sex gratias similes aliis sex gratis personis idoneis modo et forma praemissis concedere intendimus. Volumus autem ac eisdem auctoritate et tenore praesentium decernimus et declaramus, beneficia, quae venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium familiares continui commensales, eorum familiarium durante, in regno, Delphinatu, terris et dominiis praefatis obtinent, et in posterum obtinebunt, dispositioni apostolicae in posterum censi reservata, quamdiu duntaxat cardinales praefati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundem cardinalium per sex annos continue sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis alii, ad quos eorundem beneficiorum collatio, provisio, praesentatio, electio, seu quaevis alia dispositio alias pertinet, de beneficiis familiarium huiusmodi in regno, Delphinatu, terris et dominiis praefatis consistentibus, in praedictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reservatione non obstante. Concedimus etiam, quod beneficiorum, quae promovendi per nos ad dignitates, seu beneficia consistorialia ipsarum provisionum, per nos de eorum personis faciendarum, obtinebunt, ac in quibus et ad quae ius eis quomodolibet competit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates et alia beneficia consistorialia praedicta, ac munus consecrationis eisdem promovendis impendendum, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis a sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsae in aliquo ex supra dictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent alias dispositioni apostolicae (ut praefertur) reservata, ad praelatos et personas supra dictas, si vero in aliis mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos et Romanos Pontifices successores nostros collatio, provisio, et omnimoda dispositio pertineat. Et, quoniam sedis apostolicae notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice et continue gestant, et in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, et terris consistentia, duntaxat censeantur reservata, quodque omnes et singulae causae beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus usque ad diffinitam inclusive, in prima duntaxat instantia, in qua nulli ante diffinitivam liceat appellare nec appellatio, si fuerit emissa, debet admitti, nisi ab interlocutoria, vel a gravamine negotium principale minime concernit, quod non possit per appellationem a diffinitiva sententia reparari, in aliis vero instantiis in Romana curia tractentur, cognoscantur et fine debito terminentur. Causae vero beneficiales, pendentes in dicta curia inter

nostros, aut dictorum cardinalium familiares continuos commensales, ipsis cardinalibus in eadem curia praesentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causae secedentibus, nec non praefatae sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios a praemissis, qui per sex menses curiam praedictam secuti sunt, et sequuntur de praesenti, curiales et quoscunque alios eorum adversarios, super quibusvis beneficiis, eisdem adversariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commissae reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decendantur fineque debito terminentur, ac executioni debitae demandentur. Ceterae vero similes causae beneficiales, inter quoscunque alios pendentes, et quae quibusvis iudicibus seu auditoribus commissae reperiuntur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciae auctoritate apostolica committantur audiendae, et cognoscendae, decidendae et fine debito terminandae, cum necessaria earundem causarum avocatione¹. Praeterea, quia aliquae ex supra dictis causis in eadem Romana curia super petitorio, et diversis curiis ipsius regni super possessorio tractantur: volumus, quod in eisdem causis, in diversis curiis super petitorio et possessorio unico et eodem contextu pendentibus, (suspensio petitorio et censuris super hoc latis,) in possessorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causae possessorii pendente de praesenti, procedant, causaeque ipsae super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur et finiantur. Alioquin biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, et ulterius dictis causis expeditis super possessorio, aut, huiusmodi biennio elapso, altera partium litigantium coram iudice competenti auctoritate apostolica deputato poterit ius suum prosequi ipseque apostolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo avocata, et lis penitus extincta censeatur. Et si forsitan aliquis eorundem iudicum cuiusvis sibi commissae causae expeditionem malitiose prorogare aut differe praesumpserit: excommunicationis et omnium beneficiorum suorum privationis poenas ipso facto incurrat, a qua quidem excommunicationis poena absolvi nequeat, nisi a nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus, praeterquam in mortis articulo. Quodque de cetero in literis expediendis in regno Franciae, Delphinatu, et terris aliisque dominiis praedictis serventur taxae, super hoc editae per Ioannem XXII. Papam praefatum, et excessus, si qui fuerint, corrigantur. Et quia propter assiduas guerras et novitates, quae continue vigent in dicto regno, praetenditur ecclesias, dum vacant, gravatas in taxa etiam reformata in concilio Constantiensi, quae reducta est ad medietatem antiquae taxae, quod gravatus in eadem taxa praelatus promovendus solvat communia, et minuta servitia, quae plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera aestimatione fructuum ecclesiae et monasterii, ad quae sit promotus, eaque in dicta cancellaria et camera apostolica invariabiliter observari mandamus. Et quia in supra dictis concessionibus regnum ac regem maxima sumus caritate complexi: credendum est non immerito, ut se devotos et obediens erga sanctam Romanam ecclesiam exhibeant. Quare volumus et eisdem auctoritate et tenore statuimus, quod praefatus rex intra quatuor menses praemissa acceptare et observare, ac in regno, Delphinatu et dominiis huiusmodi observari facere, nec non intra alios duos praefatos quatuor immediate sequentes menses super acceptatione et observatione, aliisque praemissis omnibus et singulis per suas patentes literas nos et sedem praefatam certificare teneatur; alioquin praesentes literae et inde secuta quaecunque sint cassa et irrita, nulliusque roboris vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati et statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXXII. VII. Id. Augusti Pont. nostr. Ao. I.

CAP. II.

Discordia inter religiosos mendicantes et ecclesiarum parochialium rectores in partibus Germaniae quatuor delegatis commissae, per eos sub certis formis et modis in pacem et concordiam conversa fuit, quam Romanus Pontifex confirmat, praecipiens sub poena excommunicationis illam a praelatis observari.

Sixtus IV.

Vices illius, qui supra petram aedificavit ecclesiam suam, meritis licet insufficientibus gerentes in terris, et per eius immaculata vestigia, quantum nobis ex alto conceditur, incedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, et praesertim sub uno atque eodem sacerdotii vexillo nobiscum Deo militantes, pacem et caritatem inducere, et inductam confovere, vigilantia sollicitudine meditatur assidue, et, quae iis contraria sunt, falce vigilantiae pastoralis ad radicem posita submovere, prout rerum et temporum circumstantiae id non immerito exposcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinensis et Treverensis archiepiscoporum, ac Herbipolensis et Wormatiensis et Spirensis episcoporum, quam dilecti filii nobilis viri Philippi, comitis Palatini Rheni, et ducis Bavariae, qui unus ex electoribus Romani imperii existit, ad nostrum pervenit auditum, quod inter dilectos filios Praedicatorum, Minorum et Carmelitarum ordinum professores, et nonnullos parochialium rectores, et alios etiam ecclesiarum praelatos, instigante illo, qui tanquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret, in partibus Germaniae, et praesertim in oppido Eslingensi Constantiensis dioecesis suscitata sunt nonnulla dissensionum et scandalorum fomenta, ex certis causis, tunc nobis expressis, quae, nisi per vigilantiam pastoralis officii celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter pervenire. Nos igitur, attendentes, quod sacrosancta Romana ecclesia, ab eius fundatione primaeva in ordine sacerdotali, quem Petrus Apostolus et eius successores observarunt, instituta, et per viros providos et sacerdotes virtuosos aducta, et longissimis temporibus feliciter conservata existit, rursusque animadvertentes, quod, hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus sancti, et praeconibus verbi Dei, (qui praeter ceteros in ordinibus fratrum Mendicantium gratia assistente divina in copioso numero reperiuntur,) assidue coleretur, vepribus malorum et sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur, non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quod inter tales viros, qui se mutua caritate diligere, et alter alterius iuxta Apostolum¹ onera portare deberent, discordiae seminarium excitaretur. Unde quum vellemus super his ea, qua decet, maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Guilielmo Hostiensi et Angelo Praenestini episcopis, et dilectis filiis nostris Iuliano tituli S. Petri ad Vincula ac Petro tituli S. Sixti presbyteris cardinalibus vivae vocis oraculo commisisimus et mandavimus, ut a singulis partibus praedictis vel eorum procuratoribus legitimis auditis hinc inde propositis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem episcopi et cardinales statutis loco et tempore convocatis, auditis et intellectis partibus praedictis, ut praefertur, et in praemissis graviter et consulte procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infra scriptam perduxerunt, videlicet, quod ipsi parochiani sacerdotes de cetero non dicant, a Mendicantibus haereses processisse, quum in veritate fides nostra sit illuminata, et ecclesia exaltata per eosdem, et praesertim per ordines Praedicatorum et Minorum, ut iura testantur. Quodque fratres Mendicantes non praedicerent, populos parochianos non teneri audire missam in eorum parochiis diebus festivis et dominicis, quum iure sit cautum, illis diebus parochianos teneri audire missam in eorum parochiali ecclesia, nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent. Quodque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulchrum apud eos, et bene caveant propter poenas, quas imponunt canones, quum sit libera. Quod etiam ipsi Mendicantes desistant praedicare, quod parochiani non sint obligati, saltem in Paschate proprio confiteri sacerdoti, quia de iure tenetur parochianus saltem in Paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres Mendicantes non censeantur exclusi, quo minus secundum iuris

Tit. IX. Cap. I. 1) advocacione: *Ed. Rom. oper. mend.*
Cap. II. 1) *Gal. VI, 2.*

Corpus iur. can. *Ed. Friedberg. T. II.*

communis et privilegiorum eisdem concessorum dispositionem confessiones audire, et poenitentias iniungere valeant. Quod etiam de cetero inter ipsos fratres Mendicantes et curatores quoad effectum praedicandi, horas cantandi, et campanas pulsandi, servetur consuetudo antiqua, quae temporibus antiquis servata fuit in ipso oppido Eslingensi. Et casu, quo veniat aliqua occasio sive necessitas, non fiat commutatio temporis vel horae, in ipsis praedicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quodque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant praelatis et rectoribus parochialium ecclesiarum, nec etiam populos a suarum ecclesiarum parochialium frequentia et accessu abstrahant, sive retrahant quoquo modo. Et vice versa ipsi rectores et praelati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, sed illum favorem, quem possunt, eis impendant, et in omnibus et per omnia praestent, ita, ut vera unitas et perfecta caritas inter eos ostendatur. Nos itaque, illius vices gerentes in terris, qui Apostolis suis dixit: „Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis,“ cupientes super his opportune provideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia et mera voluntate, concordiam praedictam, ac omnia et singula per praefatos episcopos et cardinales ordinata, ad hoc, ut perpetuo inconcussa persistant, auctoritate apostolica et ex certa nostra scientia approbamus et confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus, suppletentes omnes et

singulos defectus tam iuris quam facti, si qui forsitan intervenerunt in eisdem, iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, nec non prioribus, guardianis, et singulis fratribus ordinum Mendicantium sub poena excommunicationis latae sententiae, quam contra facientes et quemlibet eorum contra facientem incurrere volumus eo ipso, a qua absolvi nequeant, nisi de expresso consensu partis laesae, et debita satisfactione praevia, inviolabiliter observent, et quantum in eis est ab aliis observari faciant. Et insuper quascunque lites et causas, coram quibuscunque causarum palatii apostolici auditoribus, seu alibi, occasione praemissorum inter dilectos filios decanum et capitulum ecclesiae Spirensis et curatum dicti oppidi ac fratres praedictos indecisas pendentes, illarum status, tenores et formas, et in eis gesta et actitata, praesentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia et auctoritate praedictis advocamus, et litem seu lites ipsas penitus extinguimus, et ambabus partibus praedictis, litis huiusmodi consortibus, seu illis adhaerentibus, perpetuum silentium imponimus, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac privilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo etc. Datum Romae apud S. Petrum anno incarnationis dominicae MCCCCLXXIIX. XV. Kal. Iulii Pont. nostri anno VII.

Tit. IX. Cap. II. 2) Ioa. XIV, 27.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I. DE IUDICIIS.

CAP. UN.

Decretalem Super cathedram, quae est in Clem. in cap. Dudum innovata. iubet observari, neque propter illam debent religiosi Mendicantes esse molesti et graves praelatis, neque praelati ipsis religiosis. Et si sint aliquae iniuriae vel molestationes hinc inde factae, Papa vult iustitiae complementum breviter exhiberi, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, vel aliter, prout qualitas excessuum exigit, non obstantibus quibuscunque obstaculis, quae possent his obviare.

Ioannes XXII.

Frequentes, immo innumeratae quodammodo de diversis mundi partibus venerabilium fratrum nostrorum episcoporum, aliorumque superiorum praelatorum, nec non dilectorum, filiorum rectorum, curatorum et parochialium sacerdotum querelae, contra dilectos filios fratres praedicatorum et Minorum ordinum nostrum et sedis apostolicae excitarunt auditum, et clamorosis insinuationibus excitare et fatigare non cessant, quod iidem fratres decretalem dudum editam a felicitis recordationis Bonifacio Papa VIII. praedecessore nostro, quae incipit „Super cathedram,“¹ ac per pie memoriae Clementem Papam V. Praedecessorem nostrum in Viennensi concilio innovatam, temere observare non curant: sed ipsam transgredi non timent in eiusdem sedis contemptum, animarum suarum periculum, et eorundem et ecclesiarum parochialium praeiudicium et gravamen. Intelleximus quoque, quod plerumque praefatis dictorum Praedicatorum et Minorum, nec non Eremitarum sancti Augustini et Carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum Eremitarum personis idem praedecessor Bonifacius constitutionem praedictam, in qua tantum de ipsis Praedicatorum et Minorum cavebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter et in-

concusse servari, et ad quem praedictorum Carmelitarum fratrum ordinem nos subsequenter constitutionem eandem quoad omnia in ea contenta duximus extendendam, a praedictis episcopis, praelatis, rectoribus, curatis et sacerdotibus tenorem constitutionis praedictae graves iniuriae atque molestiae in diversis partibus inferuntur. Nuper pro parte venerabilis fratris nostri archiepiscopi Burdegalensis, et dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegalensis et aliarum ecclesiarum, prioratum, conventuum, rectorum, curatorum, sacerdotum et vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quam saecularium civitatis et dioecesis praedictarum, nobis exstitit intimatum, quod praedicti eorundem Praedictorum, Minorum, Eremitarum et Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem multa eisdem et eorum singulis gravamina et iniurias inferunt et iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi, qui ea tueatur existat: nos, volentes de fratrum nostrorum consilio decretalem praedictam „Super cathedram“ irrefragabiliter observari, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos, seu alium vel alios, etiamsi sint extra loca, in quibus estis conservatores seu iudices deputati, tam eisdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis ac clero civitatis et dioecesis praedictarum, et eorum cuilibet adversus praedictos, quam e converso eisdem fratribus adversus archiepiscopum, capitula, praelatos, priores, conventus, rectores, sacerdotes, vicarios ac clerum praefatos et singulos eorundem efficacibus defensionibus praesidio assistentes, ac facientes decretalem praedictam quoad omnia eius capitula, prout iacent, firmiter observari, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis, praelatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis,

Lib. II. Tit. I. Cap. I. 1) cf. Clem. 2. de sepult. (3, 7.)

sacerdotibus, vicariis ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam praedictos archiepiscopum, capitula, praelatos, conventus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios ac clerum, seu aliquem vel aliquos ipsorum eisdem fratribus gravamina ac iniurias irrogari, facturi ipsis hinc inde de quibuscunque iniuriis, molestationibus, gravaminibus et damnis, vicissim illatis hactenus, et etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis videlicet, quae iudicalem requirunt indaginem, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu iudicii et figura, in aliis vero prout qualitas ipsorum exigit, iustitiae complementum, molestatores minores et maiores huiusmodi, nec non contradictores quoslibet et rebelles, quodcumque expedit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstantibus quibuscunque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus et ordinibus praedictis, vel alicui seu aliquibus fratrum et ordinum eorundem, quam praefatis archiepiscopo, capitulis, praelatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, communiter vel divisim sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem sede concessis, ac eiusdem Bonifacii, quo cavetur, ne aliquis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra diaetam unam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu, ne iudices et conservatores a sede deputati praedicta, extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, sive alii vel aliis vices suas committere, aut aliquos ultra unam diaetam a fine dioecesis eiusdem trahere praesumant: dummodo ultra duas diaetas aliquis extra suam civitatem auctoritate praesentium non trahatur, seu, quod de manifestis iniuriis, molestiis et aliis, quae iudicalem indaginem exigunt, (poenis in eos, si secus egerint, et etiam id procurantes, adiectis,) conservatores se nullatenus intromittant, quam aliis quibuscunque constitutionibus a Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis et conservatoribus, quam personis ultra certum numerum per literas apostolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quae nostrae possent iurisdictioni aut potestati eiusque exercitio libere quomodolibet obviare, seu, si tam eisdem fratribus vel eorum ordinibus, aut alicui, seu aliquibus fratrum et ordinum praedictorum, quam archiepiscopo, capitulis, praelatis, prioribus, conventibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis ac clero praedictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusvis aliis communiter vel divisim a praefata sede sit indultum, quod excommunicari, suspendi, vel interdicti, seu extra vel ultra, circa vel alio quocunque modo ad iudicium evocari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et de eorum personis, locis, hominibus, ordinibus, et nominibus propriis mentionem, et quibuslibet aliis indulti, seu privilegiis dictae sedis generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorem existant, per quae praesentibus non expressa, vel totaliter non inserta, nostrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialem oporteat in nostris literis fieri mentionem. Ceterum iudicibus seu conservatoribus quibuscunque per literas apostolicas, sub quacunque alia, quam praesenti, verborum forma vel expressione confectas, eisdem praedictorum Praedicatorum, Minorum, Eremitarum ac Carmelitarum ordinum fratribus, seu ipsis ordinibus communiter vel divisim super damnis et iniuriis, et aliis quibuscunque rebus seu negotiis alias deputatis, et subdelegatis eorum praesentibus et futuris, auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate literarum papalium, praetextu seu occasione quorumcunque damnorum vel iniuriarum seu gravaminum, contra tenorem praedictae constitutionis „Super cathedram“ ipsis fratribus seu eorum ordinibus ante dictis communiter vel divisim a quibuscunque personis illatorum hactenus, et etiam inferendorum in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel alias quoquo modo vocare, seu in causam aliquatenus trahere praesumant, inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiam ad quovis modo adhuc pendente et incepta negotia volentes extendi, ac decernentes praefatas literas et processus, eorum auctoritate quacunque habitos et habendos ad damna, gravamina et iniurias huiusmodi, contra tenorem dictae constitutionis illata et inferenda, (ut dictum est,) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam irritum et inane, si secus super praemissis per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari,

vobis nihilominus iniungentes, ut inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conservatorum et subdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus et auctoritate apostolica decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento praepeditus canonico; quodque a data praesentium sit vobis et unicuique vestrum in praemissis omnibus et eorum singulis coeptis et non coeptis, praesentibus et futuris et praeteritis, licitum procedere, ac si praedicta omnia et singula coram vobis coepta fuissent, et iurisdicatio vestra et cuiuslibet vestrum in praedictis omnibus et singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetua existisset, constitutione praedicta super conservatoribus et aliis quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Avinion. X. Kal. Febr. Pont. nostri. Ao. XI. [1327.]

TITULUS II. DE DILATIONIBUS.

CAP. UN.

Praemisso eleganti exordio, ostensisque periculis, quae proveniunt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram Papa compareant; alias contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur, prout iustitia suadebit.

Ioannes XXII.

In delictorum diversorum nexibus ac tenebris involutos plerumque trahit in maiorum scelerum praecipitium moles praeponderans peccatorum. Nam etsi diversos diversa delicta coinquant: sunt tamen nonnulli, qui, propriae salutis immemores, delictis communibus et vulgaribus non contenti, ad profana et vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum ac inexhausta eorum voragine devolvuntur, quod, dummodo suas ingluvies, ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis, immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei et animarum salutis, ac sacrorum canonum et imperialibus edictis, et iuribus communibus capturas nefarias et lucra illicita anteponunt. Sane iamdudum ad nostri apostolatus auditum multorum fide digna relatio saepius etiam repetita perduxit, et fama iam publica per facti evidenciam divulgata effecit notorium, nonnullos esse in Lombardiae superioris et Marchiae lanuensis partibus, qui, licentiae temerariae laxatis habenis, licere sibi praesumentes illicita, cudunt et fabricant, seu cudi et fabricari faciunt florenos auri secundum formam et signum et coinum ac circumferentias literarum, qui in civitate Florentiae a tempore, cuius non exstat memoria, cudi et fabricari sunt soliti, et cuduntur et fabricantur etiam in praesenti. Et quamvis dicti floreni, ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in vero et solito florenorum eiusdem civitatis pondere communiter et bonitate auri, et vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen, simulata eorum effigie, personas ut plurimum simplices, et quandoque etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum, et periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt: cum etiam praeterea in talibus plurimi non habeant inter florenos et florenos tantae similitudinis peritiam discernendi. Nos itaque, tantis et praecipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes et singulos talium praesumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps a cusione et fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter et effectualiter respiciant, nihilominus praesentis edicti peremptorii auctoritate citantes eosdem, ac eorum singulos, sub poena privationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit, (quam ipsos, cessante iusto impedimento, si in exsequendis mandatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto,) ut intra trium mensium spatium, a data praesentium numerandum, per se vel per procuratorem idoneum apostolico conspectui se praesentent, proposituri, quo iure ipsos florenos competat ius cudendi, ac exhibitori privilegium, si quod super hoc habeant, vel ius aliud, si quod sibi credant competere, ostensuri, et nihilominus super praedictis facturi et recepturi, quod iustitia suadebit; intimantes eisdem, quod, si non venerint, nos contra ipsos super praemissis, et ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, et suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. Ut autem huiusmodi nostra nunciatio atque citatio ad communem omnium

notitiam deducatur; chartam sive membranam, citationem atque monitionem huiusmodi continentes, in maioris ecclesiae Avinionensis affigi ostiis faciemus, quae processum huiusmodi suo quasi sonoro praeconio et patulo indicio publicabunt, ut praedicti moniti et citati, et alii quicunque, qui sua crederint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem praetendere, quod ad eos processus huiusmodi non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, quum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. VI. Kal. Decembr. Pont. nostri Ao. IX. [1324.]

TITULUS III. DE DOLO ET CONTUMACIA.

CAP. UN. 1

Citationes, etiam extra dies solennes publice factae de mandato Papae in audientia litterarum apostolicarum vel papali palatio, affixae ianuis maioris ecclesiae loci, in qua Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter devenissent. Restrigitur tamen haec extragens ad illos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilium tute adiri non potest, ut c. 1. de iudic. in Clem.

Bonifacius VIII.

Rem non novam aggredimur, neque viam insolitam ambulamus, sed anterioris iuris calcatam vestigiis praesentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, inconcusso^{2*} munimine stabilimus. Est siquidem iam sancitum, quod propositum publicae citationis edictum eum arctet, qui impedit, aut facit etiam se celando, ne ad eum possit pervenire citatio, appareatque contumax qui sic agit. Quodque in albo praetoris huiusmodi edicta proposita suae iurisdictioni subiectos arceant et adstringant magis, quam si voce praeconia, quae innotescit paucis, vel literis citarentur. Ius enim, quod talem modum citationibus proposuit^{3*}, violenter praesumpsisse credendum est, ut, quae⁴ in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam devenirent. Unde ad praebendam omnibus eorum, quae sancuntur, plenam lectionem et notionem⁵,

mandatur legem tabulis aut lapidibus sculptam⁶ sanctissimae ecclesiae describi porticibus et affigi. Praemissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis appendis, nos, qui universis disponente Domino praeesse dignoscimur, volentes per hanc novellam constitutionem^{7*} aliquid circa praedicta statuta⁸ expressius inveniri, declaramus de fratrum nostrorum consilio, et nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus⁹ et statuimus, ut citationes auctoritate apostolica de quibuscunque personis undecunque et ubicunque sint, cuiuscunque status, dignitatis vel praesentiae, ecclesiasticae vel mundanae, etiamsi imperiali vel^{10*} regali fulgeant dignitate, praesertim si impediunt, vel faciunt per se vel per^{11*} alios quoquo modo, ne citationes ipsae ad eos¹² perveniant, ex quacunque causa faciendo, ut citandorum domicilia sive loca tute vel libere adiri non possint, (quum, prout scriptum est, existimare debeamus, an eo ire liceat, ubi est citatio facienda); perinde ad instar edictorum praefatorum, propositorum in albo praetoris, etiam extra solennes dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueverunt generales processus, publice id nobis¹³ specialiter et ex certa scientia iubentibus factae in audientia litterarum nostrarum, aut in aula nostri palatii, postmodum affigendae ianuis maioris ecclesiae loci, in quo Romana¹⁴ communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, ut cunctis possint patere, et ita deferri¹⁵ citatis, sic¹⁶ valeant ac arctent citatos post terminum lapsum, (quem considerata locorum distantia volumus citationibus ipsis competentem apponi,) sicut si eos^{17*} personaliter apprehendissent, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis generalibus aut¹⁸ specialibus, quibuscunque personis pontificali, imperiali, regali vel alia ecclesiastica¹⁹ seu mundana dignitate praeditis, aliisque inferioribus ecclesiis^{20*}, monasteriis, locis, collegiis et universitatibus in quacunque forma verborum concessis, per quae talium citationum effectus possit quomodolibet impediri; etiamsi de ipsis et eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, ecclesiarum, locorum illorum²¹, quibus conceduntur, vel eorum ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris literis fieri mentionem²². [1303.]

Tit. III. Cap. un. 1) *Exstat ex Reg. lib. 9. ep. 5A. ap. Raynald. ad a. 1303. no. 40. — ACMNP — Polihast no. 25276.* 2) et inconc.: *CM orig.* 3) posuit: *ACN orig.*; imposuit: *M* 4) quae: *deest: AC* 5) notitiam: *AC* 6) scriptam: *AC*; insculptam: *N* 7) *add.*: nostram: *Codd. coll. orig.* 8) statutum: *AC*; instituta: *N* 9) firm. et: *deest: Codd. coll.* 10) aut: *orig.*

11) per: *deest: ACN orig.* 12) ipsos: *CN* 13) publ. duobus: *AC* 14) Romanus pontifex: *Codd. coll.* 15) referri: *MN*; referre: *AC* 16) sic: *deest: Codd. coll.* 17) ipsos: *ib. orig.* 18) et: *AC*; vel: *M* 19) *add.*: potestate: *ACN* 20) seu eol.: *ACM orig.* 21) eorum: *A*; *deest: C* 22) *add.*: Dat. Anagninae XVIII. Kal. Sept. P. N. ao. IX.: *orig.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER TERTIUS.

TITULUS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

CAP. UN.

Praemissa musicae artis plurima laude, cantorum lasciva melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem quod ore cantabant gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti, quam non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam haec extragens apte locari sub tit. de celebr. miss.

Ioannes XXII. 1

Docta sanctorum Patrum decrevit auctoritas, ut in divinae laudis officiis, quae debite servitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, et modesta psallentium gravitas placida modulatione decantet. Nam in ore² eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, quum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis, in ipsum quoque cantibus devotionem accendunt. Inde etenim in ecclesiis Dei psalmodia cantanda praecipitur, ut fidelium devotio excitetur;

in hoc nocturnum diurnumque officium, et missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore distinctaque gradatione cantantur, ut eadem distinctione collibeant et maturitate delectent. Sed nonnulli novellae scholae discipuli, dum temporibus mensurandis invigilant, novis notis intendunt, fingere suas quam antiquas cantare malunt, in semibreves et minimas ecclesiastica cantantur, notulis percutiuntur. Nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis et motetis vulgaribus nonnunquam inculcant adeo, ut interdum antiphonarii et gradualis fundamenta despiciant, ignorent, super quo aedificant, tonos nesciant, quos non discernunt, immo confundunt, quum ex earum multitudine notarum adscensiones pudicae, descensionesque temperatae, plani cantus, quibus toni ipsi sceruntur ad invicem, obfuscentur. Currunt enim, et non quiescunt; aures inebriant, et non medentur; gestibus simulat quod depromunt, quibus devotio quaerenda contemnitur, vitanda lascivia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lascivus animus vel lascivioribus delectatur modis, vel eosdem saepe audiens emollitur et frangitur.

Hoc ideo dudum nos et fratres nostri correctione indigere percepimus; hoc relegare, immo prorsus abicere, et ab eadem ecclesia Dei profigare efficacius properamus. Quocirca de ipsorum fratrum consilio districte praecipimus, ut nullus deinceps talia vel his similia in dictis officiis, praesertim horis canonicis, vel quum missarum solennia celebrantur, attentare praesumat. Si quis vero contra fecerit, per ordinarios locorum, ubi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis vero per praepositos seu praelatos suos, ad quos alias correctio et punitio culpae et excessum huiusmodi vel similium pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem, per suspensionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus festis praecipue, sive solennibus in missis et praefatis divinis officiis aliqua consonantiae, quae melodiam sapiunt, puta octavae, quinta, quarta et huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur, sic tamen, ut ipsius cantus integritas illibata permaneat, et nihil ex hoc de bene morata musica immutetur, maxime quum huiusmodi consonantiae auditum demulceant, devotionem provocent, et psallentium Deo animos torpere non sinant. Actum et datum etc.³ [1324/5.]

TITULUS II.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

CAP. I.¹

Quum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reservat. Vide cap. 2. et 3. et cap. Praesenti. eod. lbr. VI.

Bonifacius VIII.

Piae sollicitudinis studio ducimur, ut dignitates, personatus, praebendae, aliaeque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, quae apud sedem apostolicam vacare noscuntur, personis conferantur idoneis, per quas in eis debita impendantur obsequia, et divinorum cultus exerceatur sollicitate in eisdem. Inde fit, quod nos huiusmodi dignitates, personatus, praebendas, ecclesias et alia ecclesiastica beneficia, quae apud sedem eandem intra² unum mensem a data praesentium hactenus in curia vacaverint computandum, et quae exnunc apud eam vacaverint in futurum, provisioni sedis eiusdem auctoritate apostolica reservamus, decernentes exnunc irritum et inane, si secus in hac parte scienter vel ignoranter per quemcunque seu quoscunque apostolica vel alia quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo etc. Datum Later. III. Nonas Maii Ao. I. [1295.]

CAP. II.

Provisiones, sub titulo commendae factas de ecclesiis patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, et monasteriis ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, revocat.

Clemens V.

Ex supernae providentiae maiestatis, cuius universa dispositione reguntur, ad apostolicae praeeminentiam dignitatis licet insufficientibus meritis evocati, gregem dominic nostrae vigilantiae creditum undique contemplamur, illumque salubri studemus pastoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) observantia custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia, et curiosa sollicitudo perurget, ut circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis et promptis operibus intendamus, quod per nostrae cooperationis ministerium erga sanctam matrem ecclesiam devotio filiorum concreseat, ipsorum cessent gravamina, et tranquillitatis ei proveniat incrementum, quod tunc recte agere credimus, quum molestis eventibus viam praeccludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, et salubria procuramus. Sane pridem nos, licet insufficientibus meritis, ad summum apostolatus apicem, (sicut Domino placuit,) evocati, ab ipso nostrae promotionis exordio, antiquae novitiae regum, praelatorum, magnatum et aliorum nobilium personarum ecclesiasticarum et saecularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia

in terris morantes eorum gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solitae ad eos amicitiae specialibus affectibus ducebamur, aliquibus vero ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti novitatibus, volentes honoris et liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen et multiplicatas precum instantias nonnullis clericis et personis ecclesiasticis, regularibus et saecularibus, diversorum ordinum, dignitatis, conditionum et statuum, patriarchales, archiepiscopales et episcopales ecclesias, ac monasteria distincta pastoribus, sub commendae vel custodiae, seu curae vel guardiae, aut administrationis titulo nomineve notabili duximus perpetuo ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his, an tales videlicet tantasque gratias per nos fieri decessisset, variorum arduorum negotiorum multiplicatae distracti, usque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitavit omnipotens, nequivimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius aegritudinis constituti, a negotiorum utcunque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostrae mentis, demumque prospeximus evidenter, quod ecclesiarum et monasteriorum eorundem cura negligitur, bona et iura dissipantur ipsorum, ac subiectis eis personis et populis spiritualiter plurimum et temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam quae dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanae matri ecclesiae, quae disponente Domino ipsorum caput fore dignoscitur et magistra, graviora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot et tantis dispendiis ulterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum et debitum in hac parte remedium adhibere, omnes et singulas promissiones huiusmodi, per nos (ut praemittitur) factas, quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis aut status, sed etiam sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus quocunque modo vel tempore factae noscantur, auctoritate apostolica exnunc ex certa scientia revocamus, cassamus et annullamus, et decernimus de cetero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo etc. Datum apud Pisatum Burdegalensis dioecesis X. Kal. Mart. Ao. II. [1307.]

CAP. III.¹

Beneficia maiora et minora, vacantia et vacatura, praesertim in provincia Burdegalensi Clemens V. certis ex causis suae dispositioni reservavit, cum appositione decreti.

Clemens V.

Etsi in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretionis cautela, praecipue ut ea digne et laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamen rebus multo fortius invigilare nostra debet intentio, ut iuxta personarum conditiones et status², ad divini nominis laudem, et ipsarum utilitatem provideatur ex merito ecclesiasticis personis, quum iuxta canonicas sanctiones nihil sit, quod ecclesiae Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur ad regimen animarum. Hac igitur consideratione moti³ specialiter Burdegalensem ecclesiam, de qua, (licet immeriti) sumus noviter ad hunc statum summi apostolatus assumpti, et monasterium sanctae crucis Burdegalensis ordinis sancti Benedicti, etiam vacantis per obitum quondam fratris Gulielmi de Bonbio⁴ abbatis eiusdem, et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, et quoslibet personatus, dignitates vel officia, cuiuscunque ordinis et conditionis existant, nec non canonicas, praebendas, ecclesias cum cura vel sine cura, et alia quaelibet beneficia ecclesiastica, quocunque nomine appellentur⁵ quae apud sedem apostolicam vacare noscuntur ad praesens, et quae toto nostri pontificatus tempore vacare contigerit in futurum, provisioni, collationi et dispositioni nostrae et sedis eiusdem hac vice auctoritate apostolica reservamus, decernentes exnunc irritum et inane, si quid contra hoc per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est⁶ hactenus, vel in posterum contigerit attentari, constitutione Clementis IV. et Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum et alia quaelibet, in contrarium edita non obstante. Et quia plus timeri⁷ solet quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur: hac reservatione nostra et decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habemus ad praesens; ad cautelam

Tit. I. Cap. un. 3) Dat. Avin. Pont. N. A. IX.: MQ

Tit. II. Cap. I. 1) *Exstat ap. Brov. Annal. ad a. 1295. no. 6. ACGMN;*
— *Pothast no. 24089.* 2) *infra: AGM*

Cap. III. 1) M 2) conditionem . . . statum: M 3) commoti: id.

4) Loubel'o: id. 5) appellantur: id. 6) fuerit: id. 7) dubitari: id.

praesentium et memoriam futurorum huiusmodi reservationem cum praemissi interpositione decreti scribi et in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarii publicum notarium infra scriptum, quam etiam sigilli, quo utebamur olim Burdegalensi ecclesiae praesidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalae II. 8 Kal. Aug. Pont. nostri Ao. I. [1300.]

CAP. IV.

Papa hic primo ambitionem et importunitatem quorundam religiosorum et saecularium super obtinendis pluribus beneficiis dispensative, qui insufficientes quandoque erant pro uno, in diversis locis, regnis et aliis locis distantiibus recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconvenientias, et tandem statuit, quod omnes, exceptis cardinalibus ac regum filiis, qui super pluralitate beneficiorum, quae alias de iure non poterant obtineri, dispensationem obtinent, unum cum cura, aliud sine cura possint a tempore notitiae eligere intra mensem, et alia cum effectu dimittere teneantur; alias omnibus sic dispensatis sint ipso iure privati. Et idem de beneficiis, in quibus lus est ad rem, dum vacabunt; de pluribus etiam talibus, iniuste tamen et sine dispensatione detentis, ordinat, quod ultimum retineant, et omnia alia dimittant intra mensem; alioquin omnibus sint privati. Item vult, quod, qui amodo talla receperint, dimissionem de primo faciant coram ordinario cum effectu; alioquin sint omnibus ipso iure privati. Quae omnia sic vacantia dispositioni apostolicae sedis reservat, interpretans ordinarios in hoc casu solos dioecanos beneficiorum sic dimissorum. Item hoc vult de solis beneficiis intelligi, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spiritualem iurisdictionem exercet de consuetudine vel de iure. H. d. de Laud.

Ioannes XXII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Exsecrabilis quorundam tam religiosorum etc. (cf. *Extrav. Ioann. XXII. tit. III. c. un.*)

CAP. V.

Episcopatus Tholosanus, in redditibus plurimum abundans, in novam metropolim propter multiplices causas his expressas erigitur, cui pro suffraganeis ecclesiis sunt deputatae quatuor villae in novas civitates erectae, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quibus episcopis et archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro redditibus sit assignatum, hic exprimitur: et tandem censurae ecclesiasticae in rebelles proferuntur. Adverte, quod ecclesia de Vavro et ecclesia de Miraprice sunt sub ecclesia Tholosana tanquam suffraganeae, licet de illis hic mentio nulla fiat. Utilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi et dividendi ecclesias, alias aliis subiciendi, et alias ab aliis eximendi, et ad solum Papam haec omnia spectare, cui in singulari privilegio maiores causae maioraque negotia reservantur, patet in cap. 1. de translat. episc. cum suis concordantiis

Ioannes XXII.

Salvator noster, cuius nutui cuncta serviunt, in agro mundi huius messem multam adspiciens, et operariorum raritatem attendens, Dominum messis rogandum esse, ut in illam operarios mitteret, censuit, et ipse idem etiam exiens mane, veluti pater familias diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex, sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic et ipsius actibus, in quantum sinit humana fragilitas, se conformare tenetur. Ubi ergo superexcessere messem, populi videlicet multitudinem, viderit: operarios debet oportunos adicere, et iuxta propheticum verbum augere custodiam, custodes et cultores idoneos in dominicam vineam destinare. Sane considerantes attentius, et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Tholosanam, singulorum vultus nequibat, ut concedet, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, quodque durum erat atque difficile, per talem latam et diffusam dioecesim ad unum tantum a personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; attendentes etiam, quod, licet Tholosanus episcopatus redditibus abundaret immensis, non tamen supererat hucusque memoria, quod ex suorum opulenta copiosa redditu aliquid in ecclesia vel dioecesi Tholosana provenisset in divini cultus augmentum, immo sic ex adipe prodierat et prodibat iniquitas, ut multo iam tempore luxur et superbia desideria, evectio pompa, immensitas clientelae, immoderata diffusio in parentes, sumptus enormes aut usus extraordinarii sibi vindicassent ibidem quasi totum patrimonium crucifixi, et verendum erat, ne praesul unicus Tholosanus incarsatus et dilatatus, et excessivis huiusmodi opibus alias superbus, periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, et a suo salutari recedens perniciosum exemplum in subditos derivaret; pensantes quoque, quod sanctae memoriae Clementis Papa V. praedecessor noster eodem etiam tempore, quo civitas et dioecesis ante fatae longe minus in populo ac redditibus affluebant, tamen ex tunc benedicente Domino in-

credibiliter creverint in utroque, et iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatae considerationis inductus ad divisionem episcopatus eiusdem firmiter, dum viveret, intendebat, licet morte praeventus suum in hac parte nequiverit implere conceptum: nos, pium praedecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, et tam dissipare malum, quod praedictorum reddituum copia excessiva produxit, quam etiam cultum augere divinum et spiritualem animarum profectum, quos, (si iuxta facultatis exigentiam et diffusam latitudinem dictae dioecesis sufficiens numerus in eadem utilitate praesulum deputetur,) in dubio provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum consilio concordi, et apostolicae plenitudine potestatis, ad laudem Dei, exaltationem ecclesiae, fideliumque salutem, episcopatum ipsum dictamque dioecesim Tholosanam apostolica auctoritate dividimus in quinque dioeceses, quas per certos distinguimus limites faciemus, volentes ac decernentes, quod praeter civitatem Tholosanam, quae suam propriam et distinctam habeat dioecesim certis finibus limitandam, subscriptae quatuor villae, quarum quamlibet eisdem consilio et auctoritate in civitatem erigimus et civitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albano, pridem de Caturcensi dioecesi, cui adicietur certa pars dictae quondam dioecesis Tholosanae, ac sancti Papuli de Rivis, et de Lumberiis, et de ipsa quondam Tholosana dioecesi existentes, quatuor separatas dioeceses habeant certis limitibus distinguendas; quodque beati Martini de monte Albano, ubi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditum, praedictae civitatis montis Albani, et beati Papuli dictae civitatis sancti Papuli, Mariae de Lumberiaco civitatis praefatae Lumberiaci, nec non beatae Mariae de Rivis ecclesiae ipsius civitatis Rivensis, sint de cetero et habeantur perpetuo ecclesiae cathedrales. Et quia ecclesia Tholosana sicut solenniori statu et conditione potiori refulget, sic et grandioris honoris titulis efferenda est, ipsam hucusque suffraganeam ecclesiae Narbonensis, ac totam quondam dioecesim Tholosanam de fratrum nostrorum consilio, et ex certa nostra scientia et apostolica plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate ac subiectione archiepiscopi, capituli et eiusdem ecclesiae Narbonensis penitus eximimus, eam ad laudem divini nominis et honorem ecclesiae sanctae suae in archiepiscopalem seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus et insigniis sedis metropolitanae decoramus, auctoritate apostolica decernendo, ut exnunc pro metropolitana ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum est, ut, ex quo de filia facta mater metropolitanae dignitatis suscepit insignia, et suffraganeorum congruum numerum filiarum ac decentem provinciam habeat, ut ad iudicium archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causae suffraganeorum episcoporum et personarum ecclesiasticarum, ac civitatum eiusdem provinciae iuxta sacrorum statuta canonum referantur: nos praefatas quatuor civitates et ecclesias cathedrales cum earum dioecesibus (ut praemittitur) distinguendas, nec non civitatem et ecclesiam Apamiarum cum sua dioecesi exnunc ipsius ecclesiae Tholosanae suffraganeas ac de provincia Tholosana in perpetuum fore decernimus, et iure metropolitico subiciimus, et subiectas esse volumus eas illi, praenominatas montis Albani, quae de dioecesi Caturcensi et Bituricensi provincia, et Apamiarum civitates et ecclesias, quae de provincia Narbonensis hactenus fuisse noscuntur, nec non reliquas tres civitates et ecclesias sancti Papuli, Rivensis et Lumberiacensis, quae ab olim de dioecesi Tholosana fuerunt, cum earum dioecesibus conventibus, collegiis sive capitulis a iurisdictione, potestate ac subiectione quacunque Bituricensis et Narbonensis archiepiscoporum, ac Caturcensis et quondam Tholosani episcoporum, capitulorum et abbatum atque conventuum, et ordinariorum quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectae, auctoritate praesentium perpetuo eximimus de praedictorum consilio et plenitudine potestatis. De bonis autem, redditibus, proventus et iuribus dicti quondam episcopatus Tholosani ipsi Tholosani decem millia, et singulis aliis praedictis ecclesiis, (Apamiarum excepta, cui de ipsis bonis, redditibus et proventus, iuribus, ultra illa, quae habere dignoscitur, certam assignabimus portionem, nostris aliis literis distinguendam,) singula quinque millia librarum Turo-nensium annui redditus et perpetui proventus, quae quidem

unicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere, et circumstantiis aliis attente pensatis,) debere sufficere vidimus, praeter reditus, proventus et iura, quae ad praedictas ecclesias et conventus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei et ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare, exnunc auctoritate praedicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum praesules, qui pro tempore fuerint, in rebus et locis, cuilibet magis adiacentibus et vicinis, iuxta distinctionem, seu limitationem dioecesium singularum, per alias nostras literas faciendam. Interim tamen, distinctione seu limitatione praedicta pendente, volumus, quod eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, proventibus et iuribus ante dictis per manus eorum, quos ad hoc providerimus deputandos. Residuum vero reddituum, proventuum et iurium ipsorum, quod facta de illis (ut praemissum est) assignatione supererit, nec non iurisdictionem spiritualem et temporalem, quae ad dictum quondam episcopatum Tholosanum usque ad tempus divisionis huiusmodi pertinebat, et quae distinctione seu limitatione post facta pendente, faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia, etiam dignitates, personatus ac officia existant, (exceptis his, ad quae quis per electionem assumitur, et in quibus vel ad quae auctoritate literarum apostolicarum alicui seu aliquibus ius est aliquid acquisitum, quibus per id nullum volumus praeiudicium generari,) nunc et in antea usque ad distinctionem dioecesium vacatura dispositioni nostrae ac sedis apostolicae de fratribus ipsorum consilio reservamus. Haec igitur per dictae sedis prudentiam circumspectam sic statuta salubriter et utiliter ordinata perpetuis esse valitura temporibus, et robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate praedicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque praeeminentiae, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali vel episcopali, seu regia praefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem, apostolicam reservationem, et alia supra dicta quovis modo turbare seu quomodolibet impedire praesumat. Nos enim exnunc irritum decernimus et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium praesumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem praesentium respuerint cum effectu, excommunicationis in personas, et interdicti in universitates, ac suspensionis in conventus, capitula sive collegia, de consilio et auctoritate praedictis sententias promulgamus, a quibus non nisi per Romanum Pontificem absolutionis beneficium, (praeterquam in mortis articulo,) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum divisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reservationis, inhibitionis, promulgationis infringere, vel ei ausu, etc. Datum Avin. VII. Kal. Iulii Pont. nostri Ao. I. [1317.]

CAP. VI.

Impedientes episcopatus Tholosani erectionem in ecclesiam cathedralem, et eius divisionem in V. dioeceses, ultra poenas in constitutione superiori declaratas perdunt feuda et quaecunque beneficia spiritualia et temporalia. Et si sint personae ecclesiasticae, efficiuntur inhabiles ad quaecunque beneficia ecclesiastica.

Idem.

Nuper certis ex causis, quae nostrum et fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tholosanum in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiam, quatuor villas, quarum quamlibet insignivimus vocabulo civitatis, quatuor cathedrales ecclesias creavimus, unam videlicet in villa montis Albani quondam Caturcensis dioecesis, adicienda sibi certa parte quondam dioecesis Tholosanae, alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, et aliam in villa de Rivis et de Robestria quondam Tholosanae dioecesis. Quas quidem ecclesias una cum Apamiarum ecclesia tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanae Tholosanae ecclesiae. De bonis quoque et redditibus dicti quondam episcopatus Tholosani tam ipsi Tholosanae quam praedictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam unicuique illarum debere sufficere vidimus, providimus assignandam, totali bonorum et reddituum ipso-

rum residuo dispositioni nostrae et sedis apostolicae reservato. Alia etiam circa praemissa fecimus, decrevimus et ordinavimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordia consilio, et apostolica plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscunque praeeminentiae, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire praesumeret vel turbare, ac decernentes exnunc irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi respuerint cum effectu, intra octo dierum spatium post publicationem ordinationis ipsius excommunicationis in personas, interdicti in universitates, ac suspensionis sententias in capitula, conventus sive collegia duximus promulgandas, prout haec et alia in apostolicis literis inde confectis plenius continentur. Verum quia ipsa nostra ordinatio eo efficacius et inviolabilis speratur servari, quo plurium et graviorum vallata fuerit adiectione poenarum: nos, ad observationem inconcussam ipsius eo amplius anhelantes, quo evidentius in divini cultus augmentum et salutem fidelium animarum noscitur redundare, praefatis adiciendo sententiis omnes et singulos, scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus vel impediuntibus dantes consilium, auxilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status, ecclesiastici vel mundani, etiamsi archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori praefulgeant dignitate, nisi intra octo dierum spatium post publicationem praesentium ab huiusmodi impedimento seu turbatione, ac impensione consilii, auxilii vel favoris respuerint cum effectu, feudis, locationibus, officiis et beneficiis quibuscunque spiritualibus et temporalibus, etiamsi dignitates vel praelaturae quaevis fuerint, quae ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt seu obtinent, ex certa nostra scientia, et de ipsorum fratrum consilio, et apostolica plenitudine potestatis privatos esse decernimus ipso facto. Et sic libere ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritualia et temporalia, dignitates et praelaturae ad ipsas, ad quas spectant, revertantur ecclesias, et devolvantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem, quod de illis pro sua voluntate disponant, et ad dignitates et praelaturas per electionem aut alium modum licitum idoneas personas assumant, personasque ecclesiasticas, quae culpabiles fuerint in praemissis, inhabilitamus ad quaecunque ecclesiastica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum etc. Datum Avinion. IV. Non. Aug. Pont. nostri Ao. I. [1317.]

CAP. VII.

Executores quatuor dantur ad poenas superiores solenniter publicandas.

Idem Bartholomaeo Electo Narbonensis dioecesis, Aguelmo de Blavia Engolimensi, Eduensi Archidiacono, et magistro Berengario de Lagiis Lemovicensis et Narbonensis ecclesiarum Canonico¹.

Nuper ex certis causis, quae nostrum et fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, etc. (ut supra proxime usque ad: „beneficia ecclesiastica obtinenda.“) Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus privationem et inhabilitationem nostram huiusmodi vos omnes, seu tres, vel duo, sive unus ex vobis, per vos vel alium seu alios, in ecclesiis et solennibus locis et aliis, de quibus et quoties expedire videritis, solenniter publicetis, ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Avinion. II. Idus Novembr. Pont. nostri Ao. VIII. [1323.]

CAP. VIII.

Dispensat cum quodam abbate, ut episcopus possit esse, licet defectum patiat in ordinibus et aetate. Ex hac et sequenti cognoscimus causas et formas dispensandi. Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Rom. XV.

Idem Arnaldo Electo Lumbanensi.

Nuper ex certis rationabilibus et manifestis causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, civitatem Lumbanensem olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholosanae dioe-

¹ Tit. II. Cap. VII. 1) in Q. inser. est: dil. filiis Bartholomaeo abbati monasterii Ellitensis Narbon. dioecesis, et de Pulmo de Balmo Engolism. et

Baybaud de Retfagn. Avadens. Eduens. Aurelat. et mag. Berengario de Elagiis canonic. Narbon. eccl. et . . . capellano nostro.

cesis limites constitutam, qui locus insignis ac multiplici commoditate dotatus existit, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis, per literas nostras sub certa forma in civitatem ereximus, civitatisque vocabulo duximus decorandam, statuentes ac etiam decernentes, ut ecclesia abbatiae illius loci de Lumbanis ordinis sancti Augustini extunc haberetur et existeret cathedralis. Ac deinde volentes eidem ecclesiae de pastore idoneo salubriter providere, in te abbatem eiusdem ecclesiae, virum utique literatum et literarum scientia praeditum, vitae ac morum honestate decorum, discretionis et consilii maturitate conspicuum, direximus oculos nostrae mentis, teque, non obstante defectu aetatis et ordinum, quem pateris, quum tonsuratus modo in clericum, et in XXVII. aetatis tuae anno vel circa constitutus esse dicaris, (super quo tecum gratiose duximus dispensandum) de fratrum nostrorum consilio ipsi ecclesiae praefecimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem ipsius ecclesiae tibi in spiritualibus et temporalibus committendo. Unde licet nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec apostolicas literas, promotionem tuam huiusmodi continentes, quum illas non habeas, possis ostendere: nos tibi, ut, constitutione felices recordationis Gregorii Papae VIII. praedecessoris nostri, et qualibet alia super hoc in contrarium edita nequaquam obstante, possis eiusdem ecclesiae Lumbanensis et quorumcunque bonorum ipsius administrationem accipere, ipsamque administrationem libere exercere, auctoritate praesentium indulgemus. Contra dictis etc. Datum Ao. IV. ut supra. [1319/20.]

CAP. X.

Hortatur quandam in multis commendatum, ut curam pastorem admi-
stret in ecclesia, quae de novo fuerat in cathedralem erecta. Hic autem
invenies multa notatu dignissima, quae debeant lectores ad devotionem
accendere.

Idem venerabili fratri Bertrando Episcopo Montis Albani, ad universalis ecclesiae regimen exercendum divina dispensatione vocato.

Ad cuiuslibet status ecclesiae aciem sollicitae considerationis extendimus, pastores partes officio vigilantis adhibentes, ut earum singulae pastoribus gubernentur idoneis, et providis rectoribus disponantur, quorum dispensatione provida et providentia circumspicua, (illius cooperante clementia, qui vere pastor et rector agnoscitur,) spiritualium et temporalium proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis et rationabilibus causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, civitatem, olim villam Montis Albani, tunc intra limites Caturcensis dioecesis constitutam, qui locus insignis existit, ac ubertate multiplici hominum et rerum exuberat, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis civitatis vocabulo duximus decorandam, statuentes ac etiam decernentes, ut ecclesia monasterii illius loci Montis Albani Monasterii Casa Dei ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis sancti Benedicti Claremontensis dioecesis, tunc immediate subiecta, extunc haberetur et existeret ecclesia cathedralis: postmodum vero de celebri ac salubri provisione ipsius ecclesiae Montis Albani, ut sponsi solatio laetaretur, sollicite cogitantes, ac volentes illum eidem praeficere in pastorem, de quo certam habemus notitiam, quod eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius caritas circa plebem suo regimi committendam, et in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum: ad te, nunc monasterii praedicti abbatem, quem literarum scientia praeditum, vitae et morum honestate decorum, discretionis et consilii maturitate conspicuum, in temporalibus providum, in spiritualibus circumspicuum, nobis et fratribus nostris placida tua conversatio continuata dru apud sedem apostolicam approbavit, direximus oculos mentis nostrae. Quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua, nobis et eisdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio et apostolicae plenitudine potestatis eidem ecclesiae Montis Albani providimus, praeficientes eidem sanctae ecclesiae te ipsum in pastorem, tibi que curam et administrationem illius in spiritualibus et temporalibus committendo, ac tibi postmodum faciendo per venerabilem fratrem nostrum Berengarium episcopum Tusculanum munus consecrationis impendi, firma spe fiduciaque tenentes, quod eadem ecclesia monasterii Albani, dominica assistente clementia, per tuae

circumspectionis et industriae studium fructuosum servabitur a noxiis et adversis, et spiritualibus et temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum, tam leve collis humilium, quam suave, ac dilectione pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigiliis dilectus sollicitusque custodit, ut liber non pateat aditus invasori, et Dominus, insuspiciabili hora venturus, si te invenerit sic agentem, cursu consummato, qui tuo labori proponitur, et horum fide servata, quae tuae sollicitudini committuntur, te, repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum etc. Ao. IV. [1319/20.]

CAP. X. 1

Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum, vacantium et vacaturorum, usque ad certi temporis spatium deputatorum pro camerae apostolicae oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia convenire, et an altaria dotata cadant sub tali reservatione, etc.

Idem Hugoni de Mirabello Canonico Ebredunensi, Collectori fructuum primi anni etc.

Postulasti per apostolicae declarationis evidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infra scriptis circa commissam tuae industriae recollectionem fructuum praedictorum, (alias „praebendarum,“ aut „beneficiorum,“) imminentibus sit agendum. Tuae itaque consultationi breviter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse, super fructibus beneficiorum, quae ita reperies in solutione decimae iuxta verum taxata valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia, prout melius et utilius dioecesis locorum, in quibus huiusmodi beneficia fuerint, (quorum consilia in hac parte requiras,) et tibi videbitur, valeas convenire. Nos enim ipsorum dioecesanorum et tuam conscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianae distributiones per nos fuerint a perceptione fructuum praedictorum exclusae: hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quae dantur eis, qui horis intersunt, sic, quod illae, quae solvuntur iis, qui sunt in civitate vel loco praesentes, quamvis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictae recollectionis immunes. Porro declarationem illam, factam per nos in deputatione seu reservatione fructuum praedictorum, ut videlicet non extendatur ad vicarias seu capellanias, ut plurimum a decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis usuaticis seu censibus, ut capellanus inibi celebrare debeat pro dantium² animabus certis vicibus, singulis septimanis, et in ecclesia cathedrali horis interesse divinis; dummodo valor annuus ipsorum altarum summam XX. librarum Turonensium non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reservatione praedictis. Ubi vero praebenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parum posset canonico hebdomadario, (cui certum pro illa servitium imminet in ecclesia faciendum,) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere: volumus, quod de taxatione ipsa pro huiusmodi servitii onere portionem aliquam congruam praedicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Ceterum praebendas illorum, qui, taxationem decimae solvere recusantes, abesse velle se simulant, ut taxationem ipsam diminuere compellantur, ne per illorum absentiam huius perceptione taxationis frauderis, quasi nil de praebenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in civitate praesentes, quum tamen ecclesiae fabrica tales praebendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reservatione comprehendendi praefata, ut videlicet eas iuxta deputationis nostrae modum percipere valeas, canonicorum ipsorum absentia non obstante. Ridiculum enim esset, ut eadem fabrica potiori quam nos privilegio in talibus uteretur. De illis denique, qui, licet per multos menses tenuerint ecclesias vel praebendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, quum iuxta consuetudinem patriae praedecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi, obtinentes tales ecclesias, tibi satisfacere nequeunt de fructibus ante dictis, nihilominus offerentes, quod tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum, placet nobis et volumus, ut, si est ita,

oblationi huiusmodi condescendas. Per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare praedictam. Datum Avinion. V. 3 Idus Octobr. Pont. nostri Ao. II.

CAP. XI. 1

Quum Romanus Pontifex pro ecclesiae Romanae necessitatibus fructus beneficiorum vacantium usque ad certum tempus reservasset: circa illam reservationem plurimae ambiguitates ortae sunt, quas hic solvit.

Idem.

Quum nonnullae ecclesiasticae personae, in cathedralibus ecclesiis canonicatus, praebendas, dignitates, personatus, et officia ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, revocare conentur in dubium, an fructus, redditus et proventus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, et quae in diversis orbis partibus usque ad triennium vacare contingeret, quos pro ecclesiae Romanae necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reservandos², iuxta tenorem litterarum ipsarum camerae nostrae solvere teneantur, praesertim quum archiepiscopales et episcopales ecclesiae, ac regulares abbatiae ab huiusmodi solutione fructuum³, ut dicunt, in dictis literis eximantur: nos, dubitationem huiusmodi amputare volentes, auctoritate apostolica declaramus, quod, quum sub appellatione archiepiscopalis vel episcopalis ecclesiae, aut regularis abbatiae, huiusmodi praebendae, dignitates, personatus et officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, praedictos, nec non et praebendarum, et officiorum monachorum, monasteriorum regularium, ac redditus abbatiarum seu abbatum earundem, quae in beneficiis ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus, redditus et proventus includi in deputatione praedicta, et dictae camerae iuxta praedictarum litterarum tenorem debere persolvi. Ac id idem super solutione omnium fructuum, reddituum et proventuum commendatariorum, curtuum seu grangiarum, monasteriorum, domorum et locorum conventualium, quae pro beneficiis ecclesiasticis, ut praedicitur, conceduntur, (nisi duntaxat in fructibus illorum, quae sunt forsan excepta,) declaramus et praecipimus observari. Praeterea quum in aliquibus ecclesiis tam cathedralibus quam aliis panis et potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis et personis de praebendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur, et etiam interdum certa quantitas bladi, et quandoque certa⁴ pecuniae summa, et aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa aut alias pro eorum negotiis de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur et etiam persolvantur: declaramus auctoritate praedicta, illam bladi quantitatem et pecuniae summam, quae pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis, ut praedicitur, ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum, quae praefatis canonicis quotidie pro diurnis et nocturnis horis distribuuntur sine fraude. Adiciimus insuper⁵ declarationi praedictae, quod, si obtinenti curatum beneficium aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi⁶ pacificam possessionem adeptam⁷ et fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficii, nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus, percipere possit; sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarum litterarum recipiantur et etiam exigantur. Ubi vero fructuum, reddituum et proventuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate praedicta, quod fructus, redditus et proventus beneficiorum huiusmodi, quum vacare contigerit, per medium dividantur, quorum medietas recipiatur pro camera praedicta, reliquam vero medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem et alia loca Cisterciensis ordinis et aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus et remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorumque fructus, redditus et proventus auctoritate declaramus eadem in deputatione praedicta ac literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino etc. Datum Avinion. Nonis Ianuar. Pont. nostri Ao. IV.⁸ [1319/20.]

CAP. XII. 1

Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficatus privatur, camerae apostolicae deputantur.

Idem.

Quum nonnullae ecclesiasticae personae revocare conentur in dubium, an, si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu, quo ambo beneficia ipsa successive vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant, ratione deputationis fructuum, reddituum et proventuum ecclesiasticorum tunc vacantium, et quae usque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiae Romanae necessitatibus relevandis per nostras literas duximus deputandos, nostrae camerae debeantur: nos, ambiguitatem huiusmodi removeare volentes, auctoritate apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus et proventus, quum utrumque ipsorum vacet, pro eadem camera debere percipi et haberi. Nulli ergo etc.

CAP. XIII. 1

Dispositioni apostolicae reservantur beneficia curialium, et aliorum, ad curiam accedentium vel ab ea recedentium, si moriantur in locis ultra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus.

Benedictus XII.

Ad regimen ecclesiae generalis quanquam immeriti suprema dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quod per nostrae diligentiae studium ad quarumlibet ecclesiarum et monasteriorum regimina et alia beneficia ecclesiastica iuxta divinum beneplacitum, et nostrae intentionis affectum viri assumantur idonei, qui praesint et prosint committendis eis ecclesiis, monasteriis et beneficiis praelibatis. Praemissorum itaque² consideratione inducti, et suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, omnes patriarchales, archiepiscopales et episcopales ecclesias, et etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus et officia, nec non canonicatus, et praebendas, et ecclesias ceteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, saecularia et regularia, quaecunque et qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personae consueverint seu debuerint per electionem seu quemvis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, et in posterum vacatura; nec non per dispositionem, vel privationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, per felices recordationis Ioannem Papam XXII. praedecessorem nostrum seu eius auctoritate factas, et per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas ubilibet; nec non si forsan tempore iam dicti praedecessoris aliqui in concordia vel discordia electi vel postulati fuerint, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio et admissa per ipsum praedecessorem vel auctoritate ipsius exstiterint, seu quorum electorum vel postulatorum, et in antea eligendorum seu postulandorum ac renunciantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem praedictam, vel alibi ubicunque; ac etiam per obitum cardinalium eiusdem ecclesiae Romanae ac officialium dictae sedis, videlicet camerarii, vicecancellarii, notariorum, auditorum litterarum contradictarum, et apostolici palatii causarum auditorum, correctorum et scriptorum litterarum apostolicarum, ac poenitentiarum praefatae sedis, ac abbreviatorum, nec non commensalium et aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, et etiam quorumlibet legatorum sive nunciorum, ac in terris ecclesiae Romanae rectorum et thesaurariorum per dictum Ioannem praedecessorem vel nos specialiter deputatorum seu missorum hactenus, vel a nobis deputandorum aut mittendorum in posterum, nunc vacantia et in antea vacatura, ubicunque dictos legatos, vel nuncios, seu rectores aut thesaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; nec non quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis a dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce, ac etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis,

Tit. II. Cap. X. 8) VI.: M
Cap. XI. 1) M 2) deputandos: M 3) redditum: ib. 4) certae: ib.
5) etiam: ib. 6) add.: beneficii: ib. 7) adeptus: ib. 8) III.: ib.

Cap. XII. 1) M
Cap. XIII. 1) A 2) namque: A

aut recreationis seu alia quacunq̄ue causa ad quaevis loca secedentium, si eos, antequam ad dictam curiam redierint, in locis ultra duas dietas ab eadem curia (ut praemittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoeri, nunc per obitum huiusmodi vacantia, et in posterum vacatura; rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, praebendas et ecclesias, ceteraque beneficia ecclesiastica, saecularia et regularia, cum cura vel sine cura, quaecunq̄ue et qualiacunq̄ue fuerint, etiamsi ad illa personae consueverint et debuerint per electionem aut quemvis alium modum assumi, quae promoti per dictum praedecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopale et episcopale ecclesiarum, nec non monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum, nunc³ vacantia, et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promovendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt; nec non etiam, quae per assecutionem pacificam quorumcunq̄ue prioratum, dignitatum, personatum, officiorum, canonicatum et praebendarum ecclesiarum, et beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannem praedecessorem, seu auctoritate literarum nostrarum vel ipsius Ioannis praedecessoris collatorum et conferendorum in posterum, nunc vacantia, et in antea vacatura, plena super praemissis omnibus et singulis cum fratribus nostris collatione praehabita, et matura deliberatione secuta⁴, ordinationi, dispositioni et provisioni nostrae, (donec miserationis divinae clementia nos universalis ecclesiae regimini praesidere concesserit,) de ipsorum fratrum consilio auctoritate apostolica reservamus, decernentes exnunc irritum et inane, si secus super praemissis⁵ et quolibet eorum per quoscunq̄ue quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus quibuscunq̄ue constitutionibus a praedecessoribus nostris Rom. Pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis vel alicui sive aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reservationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinion. III. Idus Ianuarii Pont. nostri Ao. I. MCCCXXXV.

CAP. XIV.

Beneficia, quaecunq̄ue sint dispositioni apostolicae reservata, per talem reservationem sunt affecta ita, quod illorum collatio non tenet, si per alium a Romano Pontifice fuerit facta.

Paulus Venetus Papa II.

Ad Romani Pontificis providentiam et circumspectionem providam spectare dignoscitur, dubia iuris, (ex quibus lites graves oriuntur in dies,) suae declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate et temporum conditione inspectis conspexerit in Domino salubriter expedire. Quum itaque nonnulli Romani Pontifices praedecessores nostri per diversas eorum constitutiones, quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quaecunq̄ue beneficia ecclesiastica, quae sui et sanctae Romanae ecclesiae vivuntium et tunc existentium cardinalium familiares continui commensales obtinebant, et in posterum obtinerent eorum familiaritate durante, etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium eorundem vel alias recessissent; nec non illa, quae etiam fructuum et proventuum camerae apostolicae debitorum collectores, et qui ipsorum praedecessorum temporibus sua officia exercerent uniti subcollectores, durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunq̄ue locis vacaverint, cum irritantis appositione decreti, et deinde praedecessoribus ipsis sublati de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter utriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanae curiae, saepenumero haesitatum exstiterit, an beneficia huiusmodi propter reservationem et decretum praedicta reservata vel affecta remanserint ita, quod nullus praeter Romanum Pontificem de illis disponere potuerit sive possit, reservatione et decreto obsistentibus supra dictis, ac quum propter ambiguitatem huiusmodi, varias quoque iurisperitorum opiniones et discrepationes ipsas adverteremus plerumque pro reservatione et affectione praemissis, interduum vero econtra pronunciatum et definitum fore: nos, qui vigilis more pastoris super his maturo providendum esse

consilio non indigne censuimus, et propterea in singulis causis super quibusvis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus usque ad nostrum beneplacitum supersedere mandavimus, cupientes, (quemadmodum nostro incumbit officio,) dubiis huiusmodi finem imponere, subditorum obviare dispendiis, et, (ne lites fiant penitus immortales,) de opportuno remedio providere, felicis recordationis Urbani V., Gregorii IX., Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum, etiam praedecessorum nostrorum, qui ad submovenda altercationum fomenta et ambiguitates huiusmodi lucidandas declarationes similes per suas literas ediderunt, vestigiis inhaerendo, ac provide considerantes effectum, per reservationem manusque appositionem eorundem praedecessorum in dictis beneficiis inesse productum, per obitum ipsorum nequaquam censeri debere revocatum, Romani quoque Pontificis manus appositionem praedictam tantae efficacitae tantaeque virtutis existere, ut, etsi literae apostolicae super provisionibus beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum et reservatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum, facultatem tamen providendi de beneficiis taliter reservatis quibuscunq̄ue aliis fuisse ademptam huius perpetuae et irrefragabilis constitutionis edicto de venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium consilio omnia et singula beneficia ecclesiastica, saecularia et cuiusvis ordinis regularia, etiamsi praepositatus, canonicatus, praepositurae et praebendas, dignitates, personatus, administrationes vel officia fuerint, etiamsi ad illa consueverint qui illis praeficiuntur per electionem assumi, eisq̄ue cura imminet animarum, ut praemittitur, reservata, et per Romanos Pontifices successores nostros canonice intrantes in posterum reservanda, ac etiam quovis modo vacantia et in antea vacatura, per huiusmodi reservationem et decretum remansisse et remanere semper affecta, nullumque de illis, quum primum vacare contigerit, praeter eundem Romanum Pontificem ea vice quovis modo disponere potuisse sive posse, harum serie decernimus et pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quam in futurum super eisdem beneficiis (ut praemittitur) reservatis committendis causis per dilectos filios magistros capellanos nostros, causarum palatii apostolici auditores, atque alios quoscunq̄ue delegatos et iudices ubilibet inviolabiliter observari, et secundum praemissa, nec aliter sentiantur et definiri volumus atque mandamus eis et eorum cuilibet, quavis alia super praemissis interpretandi facultate sublata, decernentes exnunc irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Marcum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXVII. Kal. Septembr. Pont. nostri Ao. III.

TITULUS III.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. UN.

Papa, volens providere divino cultui et ministris eiusdem, et occurrere dispendiis, quae ipsis quotidie imminet propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quae competunt ex diversis titulis aliquibus ecclesiarum seu personis, statuit, quod, quando talis occupatio imminet in beneficiis, quae consueverunt in decimae solutione taxari, collectores ipsorum annuallium sint contenti ipsa summa, pro qua consuevit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, totali residuo penes eum, cui collatum est beneficium, remanente, vel dimissa eidem summa praedicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra X. dies dicti eligant collectores; alias post X. dies ipsorum optio in beneficium transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni dividantur per medium, et utriusque eorum medietas tribuatur, ita, quod, si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure, et, si quisquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, poenas hic contentas incurrat.

Ioannes XXII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Suscepti regiminis nos cura sollicitat, etc. cf. Extr. Ioan. XXII. tit. I. c. 2.

Tit. II. Cap. XIII. 3) add.: quocunq̄ue modo; ib. 4) subsecuta: ib. 5) his a quol.: ib.

TITULUS IV.

DE REBUS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

CAP. UN.¹

Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet, et alienantes et recipientes sunt excommunicati, praelatisque diversis diversae poena imponuntur.

Paulus Venetus Papa II.

Ambitiosae cupiditati, illorum praecipue, qui divinis et humanis affectati, damnatione postposita, immobilia et pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiae, monasteria et pia loca reguntur illustranturque, et eorum ministri sibi alimoniam vindicant, profanis usibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquisitis mediis usurpare praesumunt, occurrere cupientes, omnium rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem et conductionem ultra triennium, nec non infeudationem vel contractum emphyteuticum, praeterquam in casibus a iure permissis, ac de rebus et bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, et tunc ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus et bonis, quae servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione praesenti fieri prohibemus, praedecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus et decretis aliis super hoc editis, quae tenore praesentium innovamus, in suo nihilominus robore permanentibus. Si quis autem contra huius nostrae prohibitionis seriem de bonis et rebus eisdem quicquam alienare praesumpserit: alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductione et infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris vel momenti, et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res et bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarum, monasteriorum locorumque quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice aut contra praesentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali praefulgeat dignitate, ingressus ecclesiae sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseveraverit indurato: lapsis mensibus eisdem a regimine et administratione suae ecclesiae vel monasterii, cui praesidet, in spiritualibus et temporalibus sit eo ipso suspensus. Inferiores vero praelati, commendatarii, et aliarum ecclesiarum rectores, beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, praepositis, praepositibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, praebendis, aliisque ecclesiasticis cum cura et sine cura saecularibus et regularibus beneficiis, quorum res et bona alienarunt duntaxat, ipso facto privati existant, illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur, possintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis, (illis exceptis, quae propterea privatae fuerint,) libere de iure conferri, nisi alias dispositioni apostolicae sedis sint specialiter aut generaliter reservata; nihilominus alienatae res et bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria et loca pia, ad quae ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere revertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae prohibitionis et innovationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Marcum, anno Dom. incarn. MCCCCLXVIII. Kal. Mart. Pont. 2* nostri Ao. IV.

TITULUS V.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

CAP. I.

Contractus emptionis et venditionis annui census cum conditione revenditionis declaratur hic non esse usurarius. Et in fine mandatur, quod huiusmodi bulla publicetur.

Martinus V. venerabilibus fratribus Treverensi et Lubicensi ac Almicensi Episcopis.

Regimini universalis ecclesiae quamquam immeriti disponente Domino praesidentes, curis angimur assiduis, ut iuxta

credita nobis dispensationis officium subditorum quorumlibet paci et quieti, quantum nobis ex alto conceditur, intendamus, et dubia, quae inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. Sane, petitio dilectorum filiorum universorum cleri, nobilium, incolarum, et habitatorum civitatis et dioecesis Vratislaviensis nobis exhibita continebat, quod a centum annis citra et supra, et a tanto tempore et per tantum tempus, cuius contrarii memoria hominum non existit, in eisdem civitate et dioecesi ac partibus aliis vicinis quaedam consuetudo rationabilis observata, praescripta ac moribus utentium approbata ad communem hominum utilitatem introducta fuisset, pro quibus princeps, baro, miles, civis sive oppidanus partium earundem, quum hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes sibi consulere, personae ecclesiasticae, aut saeculari collegio, aut universitati, oppido vel civitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, praediis, domibus et hereditatibus vendere consuevit, et vendidit annuos census unius vel plurium marcarum, aut grossorum Pragensium nummi polomaei et pagamenti consueti, ad rationem et pro qualibet marca annui census X. XI. XIII. XIV. marcae, aut plus vel minus, secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se convenerant, ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solvi consueverant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quod ipsum annum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocunque vellent, libere absque alicuius requisitione, contradictione vel assensu possent extinguere et redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inviti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus et bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque et est talis contractus emptionis et venditionis per episcopos Vratislavienses pro tempore existentes et eorum officiales, nec non per diversos dominos temporales locorum et terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tanquam licitus et communi utilitati deserviens, saepius confirmatus pariter et approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus et praebendae, dignitates, personatus et officia, vicariae, altaria numero plus quam duo millia, de expresso consensu et voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata et fundata authenticis eorundem dominorum temporalium literis sigillis sigillatis et roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuum solutionem poenis et censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte et libere submitserunt, sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, et compelli consueverunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis, in arcum pravum conversi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census, hucusque per eos antea libere et absque ulla contradictione solutos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quam saecularibus solvere contradicunt et recusant, confingentes, huiusmodi emptionis et venditionis contractus fore et esse usurarios et illicitos, ipsos emptores ecclesiasticos et saeculares, nec non collegia, canonicatus, et praebendas, et dignitates, personatus et officia, vicarias et altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorum censuum spoliante perceptione, et detinent spoliatos in animarum suarum periculum, eorumque emptorum praeiudicium, damnum et gravamen. Et propterea, an contractus emptionis et venditionis huiusmodi liciti existant, a nonnullis haesitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum et habitatorum civitatis et dioecesis Vratislaviensis nobis fuit humiliter supplicatum, ut, an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censerentur, debeat, declarare, et alias eis in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignemur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filii nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri cardinalis, cui negotium huiusmodi cum peritorum consilio commissimus examinandum, comperimus, contractus huiusmodi iuridicos, et iuxta determinationem doctorum licitos fore, ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in praemissis,

Tit. IV. Cap. un. 1) in Bullar. Rom. ed. Taur. IV, 134. 2) immo: ao. MCCCCLXVII. . . Pontif. A. III.

praefatos contractus licitos et iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorum solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari, auctoritate apostolica tenore praesentium ex certa scientia declaramus, non obstantibus praemissis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Volentes, quod praedictae litterae nostrae debitum sortiantur effectum, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios praefatis emptoribus in praemissis opportuni favoris praesidium efficaciter impendentes, dictasque litteras, ubi, quando et quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores seu debitores censuum huiusmodi de praefatis censibus iuxta contractuum et conventionum, inter ipsos habitorum formam et tenorem plenam et debitam satisfactionem impendi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romae, apud sanctos Apost. VI. Nonas Iul. Pont. nostri Ao. VIII. [1425.]

CAP. II.

Contractum quandam emptiois et venditionis, praecedenti similem, declarat esse iuri consonum et ab usuris alienum. Et tandem iubet praesentem bullam cunctis manifestari.

Calixtus III. Episcopus Magdeburgensis, Nurembergensis^{1*} et Halberstadensis ecclesiarum Decanis.

Regimini universalis ecclesiae quanquam immeriti disponente Domino praesidentes, curis angimur assiduis, ut iuxta nobis crediti dispensationem officii subditorum quorumlibet paci et quieti, quantum nobis ex alto conceditur, intendamus, et dubia, quae inter eos oriuntur pro tempore, ne litium anfractus exinde seu scandala proveniant, debito, prout iustitia persuaserit, declarationis nostrae ministerio sopiantur. Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgensis et dilectorum filiorum universi cleri civitatis et dioecesis Mersburgensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod, licet a tanto tempore, cuius contrarii memoria non existit, in diversis Alemaniae partibus pro communi hominum utilitate inter habitatores et incolas partium earundem talis inoleverit, hactenusque observata fuerit legitime praescripta, ac moribus utentium et ordinariorum permissione et plerumque expressa ratificatione approbata consuetudo, quod ipsi habitatores et incolae, sive illi ex eis, quibus id pro suis statu et indemnitate expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, praediis, possessionibus et hereditatibus annuos marcarum, florenorum seu grossorum monetae in partibus illis currentis, redditus seu census vendentes, pro singulis ex marcis, florenis sive grossis huiusmodi ab eis, qui illas vel illos, sive redditus sive census ipsos emerint, certum competens pretium in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes et ementes in contractibus super his inter se firmaverunt, et recipere soliti fuere, illa ex domibus, terris, agris, praediis, possessionibus et hereditatibus praedictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, praedictorum solutione reddituum et censuum efficaciter obligantes in illorum vendentium favorem, hoc adiecto, quod ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, a solutione reddituum seu censuum, huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus et immunes, sed iidem ementes, etiamsi bona, domus, terrae, agri, possessiones et hereditates huiusmodi processu temporis ad omnimodae destructionis sive desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen haesitationis

versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Unde nonnulli, illos usurarios fore praetendentes, occasionem quaerunt redditus et census huiusmodi ab eis debitos non solvendi. Quare pro parte episcopi et cleri praedictorum, asserentium, quod in talibus hic emptis censibus et redditibus fructus, redditus et proventus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium et ecclesiasticorum beneficiorum civitatis et dioecesis ac partium praedictarum, nec non fere omnes quotidianae distributiones, quae in plerisque ex ecclesiis ipsis divinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur, nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his apostolicae sedis declarationis oraculum impertiri et adiicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur, huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, et factas ex commissione felices recordationis Martini Papae V. praedecessoris nostri desuper examinationem, et eiusdem praedecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis inhaerentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium praefatos contractus licitos iurique conformes, et vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum et reddituum iuxta dictorum contractuum tenores, remoto contradictionis obstaculo, efficaciter teneri, auctoritate apostolica praesentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicae MCCCCLV. pridie nonas Maii, Pontificatus nostri anno primo. Volentes itaque, quod praedictae litterae debitum sortiantur effectum, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios dictis praeposito, decano, capitulo ac aliis beneficiatis opportuna defensionis praesidio assistentes, dictasque litteras, ubi et quando ac quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis et eadem auctoritate per venditores seu debitores reddituum et censuum huiusmodi dictis emptoribus seu illis, quibus ipsorum reddituum et censuum solutio praestanda fuerit, de eisdem censibus et redditibus iuxta contractuum et conventionum super his habitorum formam et tenorem plenam et debitam satisfactionem impendi, contradictores vero per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum ut supra.

TITULUS VI.
DE SEPULTURIS.CAP. I.¹

Corpora defunctorum exenterantes, et ea immaniter decoquentes, ut ossa a carnibus separata ferant sepellenda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

Bonifacius VIII.

Detestandae feritatis abusus, quem ex quodam more horribili nonnulli fideles improvide prosequuntur, nos, pia intentionis ducti² proposito, ne abusus praedicti³ saevitia ulterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoveat, et perturbet auditum, digne decrevimus abolendum. Praefati namque fideles huius suae improbandae utique consuetudinis vitio intendentes⁴, si quisquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, praesertim extra suarum partium limites debitum naturae persolvat, in suis vel alienis^{5*} remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiae^{6*} pietatis affectu truculenter exenterant, ac illud membratim vel in frustra immaniter^{7*} concident, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem ab ossibus tegumento carnis excusso, eadem ad partes praedictas mittunt seu deferunt tumulanda. Quod non solum divinae maiestatis conspectui

Tit. V. Cap. II. 1) leg.: Numburgensis
Tit. VI. Cap. I. 1) *Exstat ex Reg. lib. 5. ep. 56. fragm. ap. Raynald. ad a. 1299. no. 36.*; — *ACQHMNF*; — *Poithast no. 24831.* 2) *inducti: AN*;

producti: *AC* 3) praedicta: *H*; praedictae: *G* 4) *innitentes: CHM*;
imitantes: *G*; inhaerentes: *N*; committentes: *M* 5) *allia: ACQHM*
6) *implo: M*; impietatis affectu: *ACQN* 7) *inhumaniter: Codd. coll.*

abominabile plurimum redditur, sed etiam humanae considerationis obtutibus occurrit vehementius abhorrendum. Volentes igitur, (prout officii nostri debitum exigit,) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantae abominacionis, tantaque immanitatis^{8*} et impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur ad alios, apostolica auctoritate statuimus et^{9*} ordinamus, ut, quum quis^{10*} cuiuscunque status aut generis seu dignitatis exstiterit¹¹, in civitatibus, terris seu locis, in quibus catholicae fidei cultus viget¹², diem de cetero claudet^{13*} extremum, circa corpora defunctorum huiusmodi abusus vel similis nullatenus observetur, nec fidelium manus tanta immanitate^{14*} foedentur. Sed, ut defunctorum corpora sic impie ac^{15*} crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus viventes elegerint sepeliri¹⁶, aut in civitate, castro vel loco, ubi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticae sepulturae tradantur ad tempus ita, quod demum incineratis corporibus, aut alias ad loca¹⁷, ubi sepulturae elegerint, deportentur et sepeliantur in eis. Nos enim, si praedicti defuncti exsecutor vel¹⁸ exsecutores, aut familiares eius, seu quis alii, cuiuscunque ordinis, conditionis, status aut gradus fuerint, etiamsi pontificali dignitate praefulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti et ordinationis tenorem praesumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter et crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari¹⁹, excommunicationis sententiam, quam exnunc in ipsos proferimus²⁰, ipso facto se noverint incururos, a qua non nisi per apostolicam sedem, (praeterquam in mortis articulo,) possit²¹ absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille, cuius corpus sic inhumane²² tractatum fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Nulli ergo etc. Datum Lateran. ^{23*} XII. Kal. Martii. Pont. nostri Ao. VI. ^{24*} [1299.]

CAP. II.

Super praedicationibus, confessionibus et sepulturis providet hoc cap., ut tollat contentiones, quae olim erant inter curatos ex una parte, et Iacobitas et Chordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuisset sublatum per extravagantem: Inter cunctas, quae et infr. de privil. est tamen hodie innovatum per Clem. Dudum de sepult.

Bonifacius VIII.

Super cathedram praecminentiae pastoralis divina etc. cf. Clement. 2. (3, 7.)

TITULUS VII.
DE DECIMIS.CAP. UN.¹

Quum Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis et ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quae hic clare et prolixè manifestantur. Vide textum cum gl. in Clem. 3. eod. tit. ubi haec extravagantes in multis declarat.

Bonifacius VIII. Collectori decimae².

Declarationes, quas in negotio decimae, per nos nuper impositae pro prosecutione guerrae ac negotii regni Siciliae contra hostes, de ecclesiis et personis ecclesiasticis per totam Italiam et cetera loca constitutis volumus observari, (cuius quidem decimae in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum,) tales sunt: De re ditibus et proventibus leprosariarum, domorum Dei³ et hospitalium pauperum, qui in usus leprosororum, infirmorum et pauperum convertuntur, decima non solvetur. Moniales aliaque regulares personae, quarum redditus et proventus ecclesiastici adeo sunt tenues et exsiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitae suae sustentationem necesse habent publice mendicare et eleemosynas petere, dictam decimam non persolvent. Saeculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus et proventus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non praestabunt. Si vero una persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorum auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis proventibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcunque modica fuerint, de omni-

bus et singulis decima persolvetur; sed non solvetur de pitantiis⁴ monachorum. Similiter de his, quae a Christi-fidelibus relinquuntur ecclesiis, ut ex eis perpetui emanant redditus, item de xeniis, praelatis et aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non solvetur. Solventium decimam electioni seu arbitrio committitur, utrum ipsam velint solvere per totum tempus, quod durabit decima, pro rata proventuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis aestimationis proventuum eorundem. Sed una via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat et redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutione decimae supra dictae; alioquin iuxta aestimationem communem per totum tempus solvere tenebuntur. Declaramus autem, quod hi, qui elegerint solvere decimam pro rata eorum⁵, quae perceperint annuatim, vendant proventus beneficiorum suorum, quae personalem residentiam non requirunt, et solvant decimam pro solo pretio, quod receperint de eisdem; dum tamen contra hoc in fraudem decimae nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quae in ecclesia sua vel beneficio, quod residentiam personalem requirit, non residet, sed facit in eodem per firmarium vel vicarium deserviri, deputando ipsi vicario vel firmario certam suorum proventuum portionem, non de vicariatus seu firmarii portione⁶, sed de universis ipsius ecclesiae⁷ vel beneficii proventibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quod de silvis seu nemoribus, quae non consueverunt vendi, nil solvetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima, et tunc aestimabitur, quantum valere debent annui redditus partis venditae secundum assisiam, quae consuevit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemo situatum fuerit, et de sola aestimatione decima persolvetur, et non de eo, quod perciperetur de dictis silvis seu nemoribus, quae vendi non consueverunt, nisi forte vendantur durante decima, quia⁸ tunc solvetur ex venditione pascuagii seu herbagii, aut alterius consimilis proventus eorundem nemorum et silvarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia et similia: non solvetur decima de his, ita tamen, quod in fraudem decimae nihil contra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagiis et consimilibus obvencionibus silvarum volumus observari. De stagnis et piscariis decima sic solvetur, videlicet, quod fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt, ad quantitatem pretii ex ipsa venditione ultima recepti, ut, pretio diviso in partes secundum annorum terminum, durante decima solvatur decima ipsa de tot partibus pretii ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni praedicti, ut, si forte sunt quinque anni elapsi, ex quo fuerat stagnum venditum, et tunc vendatur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, et pro tribus annis, quibus durabit decima, solvetur ipsa decima de tribus partibus pretii tantum, videlicet LX. florenorum, et multiplicabuntur et minuuntur partes pretii, prout plures et pauciores fuerint dicti anni. De piscariis autem fluminum et lacuum, et venationibus, si vendantur, et silvis caeduis idem, quod de stagnis, fiet. De piscibus stagnorum vel belluis garenarum, quos pro usu vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non solvetur. Et quia nonnulli obtinent a monasteriis et ecclesiis prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones et census: in solvenda de his decima credimus distinguendum, videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, sive hoc sit concessum per sedem apostolicam, sive per ipsorum monasteriorum vel ecclesiarum personas: de illorum proventibus solvetur decima. Quum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc uterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem: perceptores pensionis vel firmae de ipsa pensione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel post concessionem huius decimae ad vitam propriam emit proventus prioratum, vel aliorum praedictorum pro aliqua pecunia, ita, quod in hoc ei scierit gratia non est facta: considerabitur, quantum aestimatione communi valeant annui proventus, prioratus, grangiae, domus, terrarum seu

Tit. VI. Cap. I. 8) inhumanitatis: *AGHM* 9) et: (ac: C) etiam: *Codd. coll.* 10) quis et: *AH*: quis et: *GM* 11) exstiterint: *H* 12) vigerit: *AG* 13) claudat: *AGHM*: claudit: *H* 14) inhumanitate: *AGHM* 15) et: *CH* 16) sepulturam: *CM*: sepulturam vel sepeliri: *AG* 17) ad loca: *deest*: *HN* 18) exsecutor vel: *deest*: *AGM* 19) tractari: *CHN*

20) ferimus: *CH* 21) possint: *AGHM* 22) inhumaniter: *AH* 23) Analoga: *GHN Raynald.* 24) V. Kal. Octobr. P. N. Ao. V.: *N Raynald.*
Tit. VII. Cap. un. 1) *MP* 2) episcopo Benensi: *M* 3) Del: *deest*: *P* 4) pitantiis: *ib.* 5) eor.: *deest*: *ib.* 6) non deduct portionem vicariatus seu firmarii: *ib.* 7) eccl.: *deest*: *ib.* 8) quia tunc solo: *ib.*

reditum huiusmodi, et secundum hoc ab illis, quorum est horum proprietates, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur⁹. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori pretio, quam valeant, sunt talia vendita vel locata: ipsi obtinentes, et non monasterium vel ecclesia de illo, in quo gratia facta est ipsis, et de reliquo illi, quorum est proprietates, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede, seu remuneratione laboris vel obsequii praestiti vel praestandi talia sunt concessa: ii, quorum est illorum proprietates in decimatione proventuum suorum, etiam horum proventus merito numerabunt, et de illis, sicut de aliis, quos pro certis suis utilitatibus expendunt, decimam exhibebunt. Quodsi haec per illos, qui ea obtinebant¹⁰, in alios sunt translata, quia res transit cum onere suo: etiam circa illos quae praediximus servabuntur. Nec deducuntur expensae, quae pro monachis, qui in talibus prioratibus, grangiis seu domibus, in beneficium seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Expensae autem illorum monachorum vel personarum, quae teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis seu domibus, ad iustam firmam seu pensionem concessis, sive determinate sive non, aestimabuntur aestimatione communi, et talem aestimationem monasterium vel ecclesia, cuius illorum est proprietates cum suis proventibus, decimabit. Praelati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non persolvent; sed qui eis praestant huiusmodi victualia, in decimatione suorum proventuum et reddituum numerabunt, et solvent decimam de eisdem. De illis autem procurationibus, quas praelati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, et quas perciperent, etiamsi non visitarent, decimam praestare tenentur. Praelatus autem, qui procurationem, quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata, remittit, quia remittit quod sibi debetur, et de quo solvisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si vero procurationem, quam tantum in victualibus licet percipi, fortasse remittit: persona ecclesiastica, cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis proventibus suis, quum solvet, decimam aestimabit, quum, etiamsi non esset remissa, hoc facere teneretur. In solvendo decimam supra dictam solae expensae necessariae, quae fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo et colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducuntur. Expensae autem, quae fiunt in castrorum custodiis, quum fiunt extra rem, vel etiam in aedificiis construendis vel conservandis¹¹, nullatenus deducuntur, sicut nec illae quae in villis tuendis fierent in guerris seu etiam cavalcatis. De iis quoque, quae consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus atque similibus, solvetur decima, deductis salariis moderatis, quae ante concessionem decimae consueverunt solvi iudicibus et officialibus, similibusque personis, sine quibus iurisdictione et cetera similia nequeunt expediri, ita tamen, quod in fraudem decimae nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expensae officialium, iudicum et consimilium personarum, factae in vestibus sive victualibus, minime deducuntur, sicut nec alia expensae similes, factae circa familiam praelatorum. Ratione autem aeris alieni, quo persona, solvens decimam, obligata consistit, nihil de decima minuatur, etiamsi certae res ecclesiasticae propter hoc a quoquam fuerint obligatae. Item de furnis et de molendinis decima praestabitur. Solvetur autem de oblationibus, sive fiant pro benedictione nubentium, sive pro exsequiis mortuorum, nec non de proventibus singulorum praelatorum, et de emendis, quae ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque, sibi et aliis personis ecclesiasticis, non personarum, sed ecclesiarum vel officiorum ratione relictis, decima persolvetur. Pro decima supra dicta non exhibebitur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terrae, et quae est moneta in locis, in quibus consistet fructus et redditus, unde decima persolvetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed si ex probabilibus seu verisimilibus praesumptionibus apparuerit quisquam pensatis eius proventibus minus debito notabiliter de decima persolvisse, ita, quod super hoc merito suspectus debeat reputari: ex officio nostro per viros idoneos deputandos a nobis faciendum inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio dioecesei episcopi, vel alicuius deputandi ab

ipso, si sit eius subditus, et non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo commode possit haberi. Et tunc demum, et non prius, ille, cuius proventus fuerint taliter aestimati, pro eo, quod minus solverit, etiam nominatim excommunicabitur, si eius contumacia exegerit, et visum fuerit expedire. Episcopi autem et abbates ceteraque personae ecclesiasticae, honorabiles, non suspectae, propriae conscientiae relinquuntur, ita, quod sufficiat quoad tales excommunicationis sententia, quae in nullo modo solventes, vel scienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipsius decimae solutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulsio pro censuram ecclesiasticam, prout nobis et illi, cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem, si expediens visum fuerit, excommunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui contra solutionem decimae vel suorum aestimationem proventuum, quum fuerit facienda, fraudem vel malitiam scienter duxerint adhibendam. Fiet autem solutio decimae non ex ipsis rebus, quae percipiuntur de proventibus, sed in pecunia numerata. Solvetur autem decima illis, quos ad haec contigerit deputari. Rector parochialis, qui urgente necessitate ecclesiae¹², puta, quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curae propter multitudinem parochianorum vel divisionem parochiae suae, sed necesse habet unum, vel duos, vel plures capellanos conducere, et eis propter victum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimae solutione deducere; sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet. Quodsi in diversis civitatibus et dioecesibus diversa beneficia obtineantur: de unoquoque beneficio in civitate vel dioecesi, in qua illud fuerit, decima persolvetur. De elemosynis vero seu oblationibus, datis ad opus fabricae, et maxime de his oblationibus, quae in civitatibus et aliquibus castris et locis dictarum provinciarum in certis festivitatibus in candelis et aliis consueverunt dari et offerri, ad opus fabricae deputatis, decima non solvetur. Similiter nec de illis oblationibus, quae colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur, interdum per clericos, quae ad opus consortii reducuntur, et quae offeruntur, ut luminaria in ecclesia, cruces et calices fiant et reparantur, et etiam ex illis pauperibus subveniuntur, et sepeliuntur corpora pauperum defunctorum. Praelati autem et clerici exsules, cuiuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis proventibus ecclesiasticis decimam persolvent. Illae quoque expensae, quae fiunt pro fossatis et alias pro terris aedificandis, ut uberiores fructus producant, et illae, quae fiunt in conservandis et reparandis aedificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum et similium, et ex quibus fructus et pensiones recipiuntur, et, nisi reparantur, fructus ex eis percipi non valerent, de decima huiusmodi minime deducuntur, nec etiam illae, quae fiunt pro custodia castrorum, quamvis fiant maiores solito. Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticae personae ratione ecclesiarum suarum, pro sepulturis et dandis poenitentis, decima persolvetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianae distributiones proventus ecclesiastici sint: de distributionibus, quae dantur in horis canonicis praesentibus, debere solvi decimam declaramus. Illi quoque, qui deputati fuerint ad collectionem decimae, cum eis, qui debent solvere decimam, de aliqua certa summa solvenda pro decima nequeunt convenire. De fructibus arborum et hortorum solvetur decima. De his autem, quae consumuntur usu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, solvetur decima, deductis expensis necessariis, quae fiunt pro custodia; si vero sunt personarum, decima non solvetur. Tu ergo, in his solum Deum et iustitiam pro praemissis prae oculis habens, ex praedictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quae pro parte leviter decidi poterunt, confirmationem accipias; super maioribus vero decisionem apostolici oraculi exspectes. Volumus quoque et praesentium ibi auctoritate mandamus, ut in unamquamque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium, cuiuscunque ordinis, conditionis vel dignitatis existat, quae decimam ipsam nullo modo vel non integre scienter, aut non secundum verum valorem fructuum suorum percipitorum, sive non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit sive fraudem, excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulges et etiam in singulos, qui scienter impedimentum praestiterint directe vel in-

Tit. VII. Cap. un. 9) exhibetur: id. 10) obtinent: id. 11) vel cons.: deest: id. 12) curae ecclesiae: id.

directe, publice vel occulte, quo minus decimae praedictae solvantur. Et omnes et singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint, per te et per alios singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, usque ad satisfactionem condignam excommunicatis publice nuncios, et facias ab omnibus publice evitari, aggravaturus alias manus tuas contra ipsos, prout proterviam et contumaciam exigere videris eorundem. Quodsi satisfacere decreverint: post plenam et integram satisfactionem ab huiusmodi excommunicationibus iuxta ecclesiae formam absolvas eosdem, et dispenses cum eis super irregularitate, si taliter ligati non abstinerint a divinis, proviso hactenus, quod contra decimam huiusmodi non solventes nullatenus sine speciali mandato apostolicae sedis invocetur brachium saeculare, quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces et libros, aliaque bona mobilia, ad cultum deputata divinum, vel ad privilegia ecclesiarum et monasteriorum aliorumque locorum ecclesiasticorum ipsius occasione decimae manus nullatenus extendatur. Data Anagninae, Kal. 13 Octobr. Pont. nostri Ao. VII. [1301.]

TITULUS VIII.

DE REGULARIBUS ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

CAP. I.

Religiosi Mendicantes sub excommunicationis poena prohibentur convolare ad religionem non mendicantium, quocunque quaesito colore, quam ipso facto incurrant tam recepti quam recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit.

Martinus IV.¹

Viam ambitiosae cupiditatis religiosi, potissime Mendicantibus, praeccludere cupientes, ad alios ordines, praesertim monasticos fucatis tamen coloribus asserentibus ob frugem melioris vitae ad arctioris observantiae, tam sancti Benedicti, quam Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis umbrosae, canonicorum regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum convolare nitentibus, licentiam a sede apostolica seu legatis aut nunciis eiusdem sedis ad transferendum se de Mendicantium ordinibus ad alios ordines, praesertim ea ratione, (ut verisimile est, prout facti evidentia docet,) ut liberius degant, dignitatesque et beneficia monastica consequi valeant, et ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus, ac volentes etiam conservationi ordinum Mendicantium providere: auctoritate apostolica ex certa scientia tenore praesentium declaramus et etiam decernimus, statuantes, quod de cetero nullus religiosus ordinum Mendicantium quorumcunque, cuiuscunque gradus, status, conditionis vel religionis existat, quantumcunque et qualitercunque possit et debeat virtute cuiuscunque licentiae, etiam indulti apostolici seu poenitentiarum nostri curam gerentis, vel alia quavis auctoritate hactenus, etiam per literas apostolicas facultatum quarumvis tam legatorum vel nunciorum sedis apostolicae, quam alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus aut aliquibus praesertim ordinum Mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi per aliquos etiam superioris ordinis, seu monasterii aut loci monastici, seu alias in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supra dictis vel aliis expressis, (ordine Carthusiensium duntaxat excepto,) sub poena excommunicationis, quam tam recipientes quam recepti ipso facto incurrunt, et quam exnunc, prout extunc, contra quemlibet transgressorem quomodolibet in praemissis scientia et auctoritate ante factis proferimus in his scriptis. Et a nemine, nisi duntaxat a Romano Pontifice (praeterquam in mortis articulo,) excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, et nullius existent efficaciae vel momenti. Decernentes etiam et volentes, quod, si quis hactenus virtute cuiusvis licentiae seu mandati huiusmodi fuisse receptus ad aliquem monasticum ordinem, et habitum consuetum gestari per monachos talis

ordinis suscepisset, sive professionem emisserit sive non, sub dicta poena teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit, (etiamsi beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumvis obtineat,) stare in eius totali ordinatione, et in huiusmodi ordine monastico Altissimo deservire. Si quis autem praetextu huiusmodi licentiae vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet: monitione praevia teneatur et debeat intra terminum XV. dierum, a die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius religionem vel ordinem, unde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit: post ipsum terminum tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus et per omnia debeat per quemlibet reputari, et ab omnibus retractari, etiam per invocationem auxilii brachii saecularis, quoties fuerit opportum. In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem, (Carthusiensium duntaxat excepto,) possit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiae vel indulti absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis poenis, et nihilominus secus facta non teneant ipso iure, huiusmodi licentis et indultis, nec non constitutionibus apostolicis, et Mendicantium ordinum praedictorum, etiamsi de illis specialis et expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habita foret, et aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, decreti, statuti, prohibitionis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Sebennisi, III. Kal. Aug. Pont. nostri Ao. I. [1281.]

CAP. II.¹

Religiosi, sine sui superioris licentia ultra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati, nec ibi sunt ad praedicationem vel divinarum celebrationum admittendi.

Ioannes XXII.

Ad nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli, religionis gestantes habitum, sed a veritate^{2*} religionis omnino vacui et a^{3*} modestia penitus alieni, ad partes quandoque transmarinas^{4*} se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. Et, ut illi^{5*} decipere facilius simplicium animos, ac ipsos et alios in errores praecipitare seu retinere valeant, sub ovili^{6*} veste ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas et erroneas fidelium^{7*} mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt, in ipsis partibus periculum^{8*} nimium spargere non omittunt, nec non et os suum ponentes in coelum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, S. Romanae ecclesiae detrahere constitutionibus, et alia multa a fide devia in suis sermonibus et secretis colloctionibus evomere insanis ausibus non verentur, ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium praesumptores de haeresi vehementer arguunt se suspectos^{9*}. Nos itaque, tantis obviare periculis paternae diligentiae studiis cupientes, universis et singulis religiosi cuiuscunque conditionis, religionis, ordinis vel status existant, de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate praesentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, de cetero ad partes se transferat ante dictas, superioribus ipsis nihilominus iniungentes, ne quibusvis sui ordinis fratribus, nisi duntaxat viris literatis, providis et expertis, huiusmodi licentiam impertiri praesumant. Nos enim quoscunque^{10*} praesentes contrarium quovis modo, excommunicationis subiaccere sententiae volumus^{11*} ipso facto, a qua nullus ab alio, quam a Romano Pontifice possit, nisi duntaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere. Ceterum universis ecclesiae praelatis in virtute sanctae obedientiae districte praecipiendo praesentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos, ad partes se transferentes praedictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa praelatis eisdem fecerint plenam fidem, in civitatibus suis et dioecesibus ac locis et

Tit. VII. Cap. un. 13) III. Kal. : M

Tit. VIII. Cap. I. 1) Potthast no. 21773.

Cap. II. 1) Bullar. Rom. ed. Taur. IV, 310. 2) sed et virtute relig.: s. 3) a: deest: s. 4) infidelium: s. 5) ibidem: s. 6) ovina: s. 7) quibus

ad.: s. 8) periculose: s. 9) add.: imo ex eis vere fore haeretici comprobantur: s. 10) quosc. scienter super quo eorum conscientias oneramus: s. 11) add.: et decernimus: s.

terris aliis ad praedicationis officium vel divinorum celebrationem admittant, sed ipsos potius velut apostatas capiant seu capi faciant, eos carcerali custodiae, donec de dicta licentia speciali^{12*} modo praedicto sibi constiterit, detinendo. Et nihilominus, si quos religiosos approbare quae sedes apostolica reprobavit, vel quae alias sunt^{13*} fidei obvia in suis praedicationibus seu secretis colloctionibus dogmatizare persenserint^{14*}, ut tales, quibuscunque cessantibus privilegiis, possint^{15*} licite capere, et carcerali custodiae, sicut suos possent subditos, mancipare licentiam impertimur. Et insuper tenore praesentium mandamus eisdem, ut de praemissis summarie, simpliciter et de plano, ac sine strepitu iudicii et figura per se vel per^{16*} alium seu alios se sollerter et fideliter studeant informare, quosque de praedictis seu eorum aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonum et^{17*} in aliorum exemplum castigare poenis debitis non postponant, non obstantibus exemptionibus, et aliis quibuscunque privilegiis et^{18*} literis apostolicis, eisdem religiosis vel eorum ordinibus^{19*} ab eadem sede concessis vel in posterum concedendis, etiamsi de illis plena et expressa mentio, ac de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda. Quae quantum ad praedicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo etc. Datum Avinion. VI. Idus Maii, Pont. nostri Ao. IX. [1325.]

TITULUS IX.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

CAP. UN.¹

Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem V. reprobatus; permittitur tamen mulieribus fide dignis, quae nec sunt culpabiles, nec suspectae, sub habitu Beguinarum vivere; nec sunt tales per ordinarios molestandae. Vide cap. 1. eod. tit. in Clement.

Ioannes XXII.

Ratio recta non patitur, ut innocentes ad paria cum nocentibus iudicentur. Sane felicitis recordationis Clemens Papa V. praedecessor noster, quum de mulieribus, quae Beguinae vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent praecipue de Alemaniae partibus insinuata sinistra, et praesertim quod earum quaedam de summa Trinitate et divina essentia disputaret et praedicarent, ac circa articulos fidei et ecclesiastica sacramenta opiniones catholicae fidei contrarias introducerent, et multorum simplicium animas in diversos errores inducerent: ex his et aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas, quae statum huiusmodi noviter assumptum, sectarentur ulterius, aut quae illum de novo assumerent, excommunicationis sententiam promulgavit. Verum quia in multis mundi partibus plurimae sunt mulieres, quae similiter vulgo Beguinae vocatae, segregatae quandoque in parentum aut suis, interdum vero in aliis aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequentant, necesse sanis locorum et parochialium ecclesiarum rectoribus reverenter obediunt, curiositatem disputandi, aut auctoritatem, seu temeritatem potius praedicandi nullo modo sibi usurpant, nec se vel alias seu alios quoslibet praemissis opinionibus erroribusque involvunt, nec ulla super his est aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quae ipsas dissimiles a luce sua constringeret, ut nullis earum, quae perpetuam forte Domino continentiam deberunt, occasio praebatur ad lapsum, et ne periculis, damnis et scandalis plurimis, quae proinde verisimiliter sequerentur, pro provisione ecclesiae moderna occupentur: Beguinas huiusmodi inculpabiles, ut praemittitur, nec suspectas sub prohibitione et abolitione praemissis, (quia de ipsis praedecessor noster praefatus nullatenus sensit dignoscitur,) de fratrum nostrorum consilio declaramus et volumus non includi, locorum ordinariis nihilominus iniungentes, ut eas sub praetextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quis forsitan ex hoc in bonis aut iuribus a quibuscunque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos praedictos ordinarios auctoritate nostra in statum reduci debitum volumus, invocato, si opus fuerit, auxilio brachii

saecularis. Ceterum statum Beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus, (nisi de his per sedem apostolicam aliter ordinatum exstiterit,) nullatenus ex praemissis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios et alios, ad quos praedicta spectabunt, curam pervigilem et sollicitudinem debitam praecipimus adhibere, ne praemissarum sequentes in via, et ipsarum actus temerarios imitando, praemissis erroribus et disputationum et praedicationum temeritatibus se involvant, eas, quae contra praedicta praesumpserint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Porro mulieres, quodcunque nomen habentes, quae de illis, ex quibus prohibitio praecesserit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutaverint, vere sub praedicta decernimus remanere censura, et taliter contra eas per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus et mandamus, quod ab errore de more revocatae non ultra inficiant sanas oves.

TITULUS X.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS ET PROCURATIONIBUS.

CAP. UN.

Taxat procuraciones, pabula caritatis, et subsidium caritativum. Salvat privilegia, conventiones, consuetudines, et praescriptiones, et indemnitate pauperum, inhibet contraveniri, punit transgressores, et eorum familiares etc. Et locari debet sub rubrica: de censibus et procuracionibus.

Benedictus XII. Episcopus servus servorum Dei ad perpetuum rei memoriam.

Vas electionis Paulus Apostolus, egregius praedicator, se et eos, qui secum erant, propriis manibus exhibebat¹, ut pseudo- et subdolis operariis, sub praedicationis specie luca sectantibus, locum pracluderet, et his, quos ipse pascebat, pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Sane, licet circa modestiam in exigendis procuracionibus observandam a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanaverint instituta, quia tamen, (sicut experientia docet,) nonnulli praelatorum, nec non dioecesis nunciatorum, vel legatorum apostolicae sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt et reddunt in dictarum procuracionum exactionibus onerosos, ut oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare, et victum longi temporis brevis hora consumat: nos, attendentes, quod parentes debent thesaurizare filiis, non delitiis fastidiosis eorum substantiam absorbere, ac cupientes pro diversitate conditionum visitantium praelatorum et provinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum, certum modum sufficientem visitantibus et supportabilem visitatis in praemissis fore de cetero observandum, de fratrum nostrorum consilio praesentis constitutionis edicto statuimus, quod, quum in Francia, Navarrae, Maioricarum regnis ac terris, provinciis et partibus adiacentibus, et in vicinis eisdem, nec non in Delphinatu, Burgundiae, Sabaudiae, Provinciae, et Forcalquerii comitatibus archiepiscopi et episcopi, ac alii praelati et personae ecclesiasticae, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis pro procuracione unius diei sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra trecentorum, a monasteriis vero et aliis ecclesiis, vel prioratibus saecularibus vel regularibus, habitibus collegium vel conventum duodecim vel plurium personarum, ultra ducentorum ac quinquaginta, ab habitibus vero paucarum personarum collegium seu conventum, et quibusvis aliis ecclesiis, prioratibus et locis ultra ducentorum; episcopi vero ab ecclesiis cathedralibus ultra ducentorum, a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus vel regularibus, collegium habitibus duodecim vel plurium personarum, ultra centum et quadraginta, ab habitibus vero personarum collegium pauciorum, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus et locis, ultra centum et quadraginta; abbates quoque a monasteriis vel prioratibus, habitibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra centum, ab aliis

Tit. VIII. Cap. II. 12) spec.: deest: ib. 13) sicut: ib. 14) praesumpserint: ib. 15) add.: apostolica auctoritate: ib. 16) per: deest: ib. 17) et: deest: ib. 18) indulgentiis gratis et: ib. 19) add.: communiter vel divisim sub quacunque forma vel expressione verborum: ib.

Tit. IX. Cap. un. 1) M: — cf. eiusd. epist. ad ep. Argentorat. ap. Baluz. Vitae pap. Aconion. II, 436.

Tit. X. Cap. un. 1) Act. XX.

quoque, habentibus minus collegium, ab ecclesiis, prioratibus et locis quibuscunque ultra LXXX.; archidiaconi quoque ultra XXXV., archipresbyteri quoque ultra VIII. Turonensium argenti valorem recipere non praesumant. Si vero praefati archiepiscopi, praelati et personae ecclesiasticae ex privilegio apostolico per alios visitare, et procurationes recipere valeant in pecunia numerata: iidem archiepiscopi a suis et aliis cathedralibus ecclesiis ultra centum et XX., a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus et regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra centum, ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus et locis ultra LXXX.; episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis ultra LXXX.; abbates ultra LX.; archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem non recipiant quoquo modo. In Alemaniae quoque, Angliae, Hungariae, Bohemiae, Poloniae, Norvegiae, Daciae, Scotiae et Sueciae regnis, terris ac provinciis, et partibus eisdem adiacentibus, archiepiscopi et episcopi, alii quoque praelati et personae ecclesiasticae, quum (ut praemittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi et episcopi, etiamsi primates existant, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, et personis earum pro procuratione unius diei sive victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra trecentum et viginti, a monasteriis vero et aliis ecclesiis, prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra CC. et LX., ab aliis vero monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus, minus collegium habentibus, aliis quoque ecclesiis, prioratibus et locis ultra ducentorum et viginti; episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis ultra ducentorum et viginti, a monasteriis vero et aliis ecclesiis et prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra C. et LXXX., ab habentibus vero collegium minus, et quibuslibet aliis ecclesiis et prioratibus atque locis ultra centum et quinquaginta; abbates insuper a monasteriis, prioratibus seu ecclesiis, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra centum, ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus et aliis locis quibuslibet ultra LXXX.; archidiaconi vero ultra quinquaginta, archipresbyteri etiam ultra decem Turonensium argenti valorem recipere non praesumant. Si vero iidem archiepiscopi, episcopi, et praelati ac personae ecclesiasticae ex privilegio apostolico per alios visitare, et procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi etiamsi primates existant, ab huiusmodi ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis ultra centum, episcopi ultra octoginta, abbates ultra LX., archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem pro procuratione qualibet unius diei recipere non praesumant. In Castellae quoque, Legionis, Arragoniae et Portugalliae regnis et dominiis, terris et provinciis regum Castellae, Arragoniae et Portugalliae, et partibus adiacentibus etiam vicinis eisdem, excepto Sardiniae et Corsicae regno, archiepiscopi, episcopi et praelati, ac personae ecclesiasticae, quum (ut praemittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis et suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione unius diei sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra centum et quadraginta, a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra centum et viginti, ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus et locis ultra LX.; abbates etiam a monasteriis vel prioratibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra quinquaginta, ab habentibus minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus et locis ultra XL.; archidiaconi vero ultra XXV., archipresbyteri vero ultra V. Turonensium argenti valorem recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi et praelati, et aliae personae ecclesiasticae ex privilegio apostolico per alios visitare, et procurationes recipere possint in pecunia numerata: iidem archiepiscopi ab eisdem suis et suffraganeorum suorum ecclesiis ultra LXXX., a monasteriis vero et ecclesiis aliis ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra LX., ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, priora-

tibus sive locis ultra L.; episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus sive locis ultra XL.; abbates vero ab eorum monasteriis, prioratibus, ecclesiis sive locis ultra XXX.; archidiaconi vero ultra XX. Turonensium argenti valorem recipere non attentent. In Apuliae vero, Calabriae, Terrae laboris, Siciliae, Lombardiae, Tusciae, Sardiniae, Corsicae, et ceteris aliis Italiae partibus nec non Sclavoniae, Achaiae, Cypri, et ceteris regnis insulisque, et aliis provinciis et partibus omnibus ultramarinis et etiam transmarinis, patriarchae, archiepiscopi, episcopi, ac praelati alii et personae ecclesiasticae consistentes, quum (ut praemittitur) personaliter visitabunt, iidem patriarchae et archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione unius diei sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra LX., a monasteriis vero et ecclesiis aliis, ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra quinquaginta, ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis ultra quadraginta; episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis ultra quinquaginta, a monasteriis vero aliisque ecclesiis, et prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra quadraginta, ab habentibus vero minus collegium, et ecclesiis aliis, seu prioratibus vel locis quibuslibet ultra triginta; abbates vero a suis monasteriis vel prioratibus, simile collegium vel maius habentibus, ultra viginti, ab habentibus vero minus collegium, et quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis ultra sedecim, archidiaconi ultra decem Turonensium argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si vero praelati, patriarchae, archiepiscopi, episcopi et personae ecclesiasticae proxime nominati ex privilegio apostolico per alios visitare, et procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchae seu archiepiscopi ab eisdem suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus ultra quadraginta, a monasteriis quoque et ecclesiis aliis ac prioratibus saecularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra triginta, ab habentibus vero minus collegium, et ecclesiis aliis, prioratibus, sive locis et subditis quibuscunque ultra viginti octo; episcopi quoque a suis cathedralibus, et quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis ultra viginti; abbates etiam ultra decem, nec non archidiaconi ultra quinque Turonensium argenti valorem recipere non praesumant, ita, quod expensae seu sumptus universi, seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus et necessariis aliis, praedictam summam vel valorem aliquatenus non excedat. Nec ultra dictas summas vel taxationes seu valores earum praetextu cuiusvis consuetudinis, vel alias, vel ab ipsis praelatis vel familiaribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam a volentibus, quando ex conventionem vel consuetudine minus solvere consueverint, quod propter praedicta non plus solvant. Illud quoque, quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, praepositis aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium et procurationis receptio ex privilegio sedis apostolicae, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur, decanis ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione huiusmodi procurationis id, quod supra statutum est de aliis archipresbyteris, volumus observari. Nostrae tamen intentionis existit, quod, si ex conventionem vel consuetudine tam ecclesiae cathedrales, quam collegiatae, et aliae quaelibet saeculares, ac etiam monasteria, prioratus conventuales, et loca alia quaevis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conventus, rectores etiam et personae, praelatis quibusvis visitantibus (ut praefertur) minus debeant vel consueverint, quam per nos superius est statutum, ad solvendum ultra conventionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus adstringantur, sed super his circa eos consuetudo et conventio huiusmodi observentur. Huiusmodi etiam moderationes et taxationes ad praelatos quoslibet, qui praetextu cuiusvis consuetudinis in monasteriis sive locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum caritatis, extendimus et etiam prorogamus, proviso nihilominus, quod in locis quibuslibet, secundum quod maior vel minor rerum copia fuerit in eisdem, nec non iuxta maiorem vel minorem personarum et evectionum numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur, ita tamen, quod maiores expensae non excedant summam superius

limitatam. Insuper praedictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis, et aliis superius nominatis visitantibus, ne ultra conventionem vel consuetudinem huiusmodi circa personas et loca, ubi fuerint, nec ultra moderationes et taxationes praedictas quicquam praesumant recipere, districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam constitutionem praesentem poenae adiectione iuvare, statuimus, quod, si dicti visitantes per se, vel, (si ex privilegio eis competat,) per alios visitationis officium exeruerint, et procuraciones receperint, ut praefertur, ipsi vel familiares eorum ultra taxationes praedictas aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam a volente, duplum eius, quod ipsi iidem praelati, vel, eis scientibus aut ratum habentibus, eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesiis, monasteriis et aliis locis, a quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero, dictis praelatis per alios visitantibus, hi, qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel per alios ultra moderationes seu taxationes praedictas quicquam exegerint, seu receperint etiam a volentibus: duplum eius, quod ultra receperint, ecclesiis et monasteriis vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, intra praefatum terminum restituere teneantur. Alioquin extunc dicti praelati, qui ultra moderationes et taxationes praedictas, seu conventionem vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis sive locis ultra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiae sibi noverint interdictum. Hi vero, pro dictis praelatis visitationem huiusmodi (ut praemittitur) exercentes, ab officio et beneficio noverint se suspensos, quousque gravatis ecclesiis, monasteriis sive locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adicietes constitutioni praesenti, quod, si quis de familia praelati personaliter visitantis aliquid ultra moderationes et taxationes praefatas per se vel alios praelato ignorante nec ratum habente receperit ab ecclesiis, monasteriis et locis aliis visitatis, duplum eius, quod ultra receperit, de suo proprio intra duos menses post receptionem huiusmodi ecclesiis, monasteriis et locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin extunc recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio et beneficio sit eo ipso suspensus, si vero laicus, tamdiu ingressum ecclesiae sibi noverint interdictum, et a communione eucharistiae ipso facto noverit se suspensum, donec de duplo huiusmodi gravatis ecclesiis, monasteriis sive locis satisfecerit cum effectu, nulla eisdem ultra moderationes et taxationes praedictas recipientibus in his donantium remissione³, liberalitate vel gratia valitura. Ceterum moderationes et taxationes huiusmodi in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiae, monasterii vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam praecipimus⁴ modestiam adhiberi, quod per haec, quae ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendam providimus, non doleant se gravari, nec per hoc dicti praelati exigendi amplius, quam ipsi subditi pati possint, indulgentiam sibi existiment potestatem. Praemissis quoque adiciendo statuimus, quod, si dicti praelati vel aliqui eorumdem ex apostolica indulgentia, vel consuetudine, seu de iure petant sibi ab ecclesiis, monasteriis et locis aliis, eorumque capitulis, collegiis vel conventibus, rectoribus seu personis moderativum seu caritativum subsidium exhiberi, non possint a singulis ecclesiis, monasteriis sive locis pro subsidio huiusmodi ultra petere vel recipere etiam a volentibus, nisi quantum ascenderent singulae procuraciones in pactum per nos superius moderatum, quas iidem praelati possent recipere, quando ex privilegio per alium visitarent. Porro Turonenses praedictos tales fore intelligimus, quod XII. ipsorum valeant unum florenum auri boni, puri et legalis ponderis, ac cunii Florentini. Per constitutionem autem huiusmodi nolumus, quod praedicti praelati vel alii, quibus visitationis officium et procuracionum receptio ex privilegio sedis apostolicae vel alias de consuetudine vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi seu procuraciones recipiendi sibi valeant vindicare. Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super praemissis per praedecessores nostros dudum editis, quoad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cisterciensis ordinis sua monasteria visitantes sub praefata constitutione nostra nolumus comprehendendi, quum super his per aliam constitutionem nostram duxerimus specialiter providendum. Nulli ergo omnino

hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, et praeepti ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinion. XV. Kal. Ianuar. Pont. vero nostri Ao. II. [1336.]

TITULUS XI.

DE CELEBRATIONE MISSARUM.

CAP. UN.

Narratis perturbationibus plurimis, quae ecclesiae praesertim per haereticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, quod, dum missae celebrantur, in quibus devotius oratur, certae preces hic expresse ad Deum effundantur. Et, ut Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Adverte, quod sub hoc tit. apte potuisset locari extravaganans Docta, quae est supra de vita et honest. cler., ut ibi tractatum est.

Ioannes XXII.

Discipulorum Christi gesta nos instruunt, ut, in pelago huius mundi procella surgente, ad divinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem, commotione maris adeo grandi facta, ut fluctus naviculam¹, in quam Iesum sequentes intraverant, operirent, Christum dormientem vocibus excitantur supplicibus, et adversus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis praesidium postularunt. Quum itaque catholicam ecclesiam, quae congregationem fidelium comprehendit, videamus, (quod dolentes referimus,) pacis aemuli, zizaniorumque satoris malitia procurante, discordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo elevatos, quod quasi operiant ipsam totam, haereticos insuper ecclesiam ipsam cernamus et schismaticos impugnare ferociter, ac inconsultilem Domini tunicam scindant, multipliciter laborare: cum fratribus nostris deliberatione praehabita diligenti, expediens, immo necessarium potius aestimamus, ut ad illum, qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuique potestas omnis tam in coelo quam in terra noscitur tradita, eique venti et maria obsecundant, levemus cum manibus corda nostra, ipsumque devotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, ut insurgentes praemissae fremitus tempestatis, quae quasi universorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato foedere erigit, haereticis et schismaticis ac rebellibus ecclesiae Dei insurgendi contra ipsam eiusque iura usurpandi insaniam damnabili ausum pandit, flatus cessare, fluctusque praedictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute, cordaque haereticorum, schismaticorum aliorumque rebellium ad Dei ecclesiae unitatem ac devotionem inclinet et habiliter, vel forsitan, quum praemissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorumque obstinatam malitiam suae virtute dexterae conterat et prosternat, corda quoque subditorum ad eorum superiores, et eorum superiorum convertat ad subditos, ipsosque dissidentes in concordiae unitate conciliet et confirmet, sicque det ipsis superioribus praesidere, quod sic regnent, ut dirigantur, eorumque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem et pacem, nobisque ipse, cuius providentia in sui dispositione non fallitur, modos et vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promovere possimus. Et quia in missarum solenniis ad Deum consueverunt preces effundi devotius: de eorundem fratrum consilio ordinamus, quod in singulis missarum celebrationibus post dictum a celebrante: „Pater noster,“ responsioneque secuta, antequam in missa ulterius procedatur, illud canticum²: „Laetatus sum in iis, quae dicta sunt mihi,“ totum cum „Gloria Patri,“ a religiosis, clericis et aliis literatis praesentibus cum devotione dicatur³. Et primo dicantur „Kyrie eleison,“ „Christe eleison,“ Kyrie eleison! Pater noster.“ Et post isti versiculi subsequantur: „Domine, salvos fac reges. Et exaudi nos in die, qua invocaverimus te. Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuae. Et rege eos, et extolle illos usque in aeternum. Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis. Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum, et cum spiritu tuo.“

Collecta.

„Ecclesiae tuae, quaesumus, Domine, preces placatus

Tit. X. Cap. un. 3) remissionem: Ed. Rom. oper. mend. 4) praecipimus: Ed. Rom. oper. mend.

Tit. XI. Cap. un. 1) Lvc. VIII. 2) Psalm. CXXI. 3) dicantur: Ed. Rom. oper. mend.

admitte, ut, destructis adversitatibus et erroribus universis, secura tibi serviat libertate. Per Dominum nostrum."

„Hostium nostrorum quaesumus, Domine, elide superbiam; eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominum nostrum. Amen."

Benedicat celebrans consequenter.

Nos autem, Christifideles ad exsequendum supra dicta promptius donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere poenitentibus et confessis, tam his celebrantibus, quam ipsis assistentibus observantibus supra dicta, quam alii preces tunc devotas Deo fundentibus, pro praemissis diebus et missis singulis, quibus haec fecerint, XX. dies, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi poenitentibus relaxamus. Nulli ergo etc. Datum XII. Kal. Iulii, Pont. nostri Ao. XII. [1328.]

TITULUS XII.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

CAP. I.

Qui conceptionem immaculatae virginis devote celebrabunt, in eodem festo et eius octavis officio intererunt, tales tribuantur indulgentiae, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solennitate.

Sixtus IV.

Quum praexcelsa meritorum insignia, quibus regina coelorum, virgo Dei genitrix gloriosa, sedibus praelata aethereis, sideribus quasi stella matutina praeeruliat¹, devotae considerationis indagine perscrutamur, et intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa, utpote via misericordiae, mater gratiae et pietatis, amica humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix, et pervigil ad regem, quem genuit, intercedit: dignum, quin potius debitum reputamus, universos Christi fideles, ut omnipotenti Deo, (cuius providentia eiusdem virginis humilitatem ab aeterno respiciens, pro reconcilianda suo auctori humana natura lapsu primi hominis aeternae morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum sancti Spiritus praeparatione constituit, ex qua carnem nostrae mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, et immaculata virgo nihilominus post partum remaneret,) de ipsius immaculatae virginis mira conceptione gratias et laudes referant, et instituta propterea in Dei ecclesia missas et alia divina officia dicant, et illis intersint, indulgentiis et peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant eiusdem virginis meritis et intercessione divinae gratiae aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate apostolica hac in perpetuum auctoritate statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli Christifideles utriusque sexus, qui missam et officium conceptionis eiusdem Virginis gloriosae iuxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis, notarii nostri, et, quae desuper a nobis emanavit, missae et officii huiusmodi institutionem in die festivitatis conceptionis eiusdem Virginis Mariae et per octavas eius devote celebraverint et dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem prorsus indulgentiam et peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta felices recordationis Urbani IV. in concilio Viennensi approbatae², ac Martini V. et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutiones consequuntur illi, qui missam et horas canonicas in festo corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi a primis vespere et per illius octavas iuxta Romanae ecclesiae constitutionem celebrant, dicunt, aut missae officio et horis huiusmodi intersunt, praesentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnat. domin. MCCCCLXXVI. III. Kal. Martii, Pont. nostri Ao. VI.

CAP. II.

Excommunicationem ipso facto incurrunt praedicatores, asserentes, divam Virginem in peccato mortali fuisse conceptam, qui etiam dicunt, quod festum conceptionis eius celebrantes graviter peccant. Et vult, praesentem constitutionem in locis populosis publicari.

Idem in eadem materia.

Grave nimis gerimus et molestum, quum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur; sed in eo-

rum, qui ad evangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus praedicando commissis eo gravius provocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti, quum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice praedicando diffusius et damnabilius imprimuntur errores. Sane quum S. Romana ecclesia de intemeratae semperque virginis Mariae conceptione publice festum solenniter celebret, et speciale ac proprium super hoc officium ordinaverit: nonnulli, ut accepimus, diversorum ordinum praedicatores in suis sermonibus ad populum publice per diversas civitates et terras affirmare hactenus non erubuerunt, et quotidie praedicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt, eandem gloriosam et immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse haereticos, eiusdem immaculatae conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter. Sed et praefatis praedicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt, ex quorum assertionibus et praedicationibus non levia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, et maiora merito exoriri formidantur indies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalosis, quae exinde in Dei ecclesia exoriri possunt, (quantum nobis ex alto conceditur,) obviare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et certa scientia huiusmodi assertiones praedicatorum eorundem, et aliorum quorumlibet, qui affirmare praesumerent, eos, qui crederent aut tenerent, eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione praeservatam fuisse, propterea alicuius haeresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes alicuius peccati reatum incurrere, utpote falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas, editosque desuper libros praedictos, id continentes, quoad hoc auctoritate apostolica tenore praesentium reprobamus et damnamus, ac motu, scientia et auctoritate praedictis statuimus et ordinamus, quod praedicatores verbi Dei et quicumque alii, cuiuscunque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cetero ausu temerario praesumpserint in eorum sermonibus ad populum seu alias quomodolibet affirmare, huiusmodi sic per nos improbatas et damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere vel habere, postquam de praesentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, a qua ab alio, quam a Romano Pontifice, (nisi in mortis articulo,) nequeant absolutiois beneficium obtinere; item motu, scientia et auctoritate similibus simili poenae ac censurae subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, haeresis crimen vel peccatum incurrere mortale, quum nondum sit a Romana ecclesia et apostolica sede decisum, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque, quibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne de praemissis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus, quod locorum ordinarii requisiti praesentes literas in ecclesiis, consistentibus in eorum civitatibus, et suarum dioecesium, et locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad divina convenerit, sermonibus ad populum mandent et faciant publicari. Praeterea, quia difficile foret praesentes literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit, deferre: etiam volumus et dicta auctoritate decernimus, quod earundem literarum transumpto manu publici notarii confecto et authentico alicuius praelati ecclesiastici sigillo munito ubique stetur, prout staretur eisdem originalibus literis, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXXXIII. prid. Non. Sept., Pont. nostri Ao. XIII.

Tit. XII. Cap. I. 1) praerulians; Ed. Rom. oper. mend. 2) leg.: approbatam; cf. Clem. un. de reliqu. et ven. sanct. (3, 16.)

TITULUS XIII.
DE IMMUNITATE ECCLESIARUM.

CAP. UN.¹

Decretalis: Clericis laicos, eod. tit. libr. VI. habet locum tantum quoad laicos, tallias a clericis exigentes, et dantes illis auxilium, et non quoad solventes; praecipit deinde, Lateranense et generalia concilia diligenter observari.

Benedictus XI.

Quod olim per felicitis recordationis Bonifacium Papam VIII. praedecessorem nostrum contra laicos, exigentes sive recipientes a clericis et ecclesiasticis personis tallias, decimam vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de proventibus bonorum suorum aut ecclesiarum², nec non adversus solventes, aut promittentes, vel consentientes se soluturos, poenis adiectis statutum est, quantum ad poenas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes tantummodo, et ad exigendum dantes auxilium, consilium vel favorem, non autem quoad easdem poenas in solventibus aut recipientibus a sponte dantibus deinceps vindicet sibi locum. Ceterum attendant sollicitate ecclesiarum

praelati, et alii clerici Lateranense concilium³, quod in huiusmodi subventionibus solum casum necessitatis aut communis utilitatis, ubi laicorum ad id non suppetant⁴ facultates, deliberatione provida noscitur excepisse, et deinde generale statuisset concilium⁵ propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc casu Romano Pontifice, (cuius interest communibus providere utilitatibus,) primitus consulendum. Attente igitur caveant, ne praedictorum conciliorum transgressores existant, aliquid in casu praedicto, et multo magis, si casus ipse non subsit, quoquo modo vel titulo, inconsulto Romano Pontifice occasione subventionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo; alioquin tanquam canonum et⁶ tam solennium conciliorum temerarii transgressores, quas⁷ procul dubio Deo propitio idem infliget Pontifex, gravissimas poenas poterunt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, etc.

Pastoralis⁸ cura sollicitudinis super cunctas populi Christiani nationes invigilare remediis subiectorum, eorundem periculis obviare, ac scandala removere compellit. Sane, quoniam ex constitutione felicitis recordationis Bonifacii etc. ut in Clem. I. eod. tit.

Tit. XIII. Cap. un. 1) *ACGMNP* 2) *add.*: suarum: *ACG* 3) quod Lat. Conc. in huiusm.: *ACGM*; — cf. c. 6. X. (3, 49.) 4) suppetunt: *ACGM*

5) c. 7. X. h. t. 6) et: *deest*: *AC*; et tam: *deest*: *GN* 7) quos: *ACGM* 8) *Decretalis est Clementis V., quae exstat in Clement. un. (3, 17.)*

FINIS LIBRI TERTII.
QUARTUS LIBER VACAT.

LIBER QUINTUS.

TITULUS I.
DE SIMONIA.

CAP. I.

Pastus vel iocalia exigentes, et etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personae: excommunicationis, si conventus vel capitulum: suspensionis sententias ipso facto incurrunt; cuius utriusque vinculi absolutio soli Papae reservatur, aliis poenis in suo robore duraturis, nisi ingredientibus aliquid sponte, et sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe foedatis, et bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.

Urbanus IV. alias V.

Sane, ne in vinea Domini, nostrae (licet insufficientibus meritis) commissa custodiae, nascentes vepres et spinae adeo convalescant, quod speratam fructificationem ipsius valeant impedire: diligentiae nostrae incumbit officio, ut illas extirpare radicibus sollerti studio procuremus. Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus et aliis locis religiosis, tam virorum quam mulierum, ordinum, regionum et partium diversarum, detestabilis et a canonibus reprobata servatur abusus, quod, quum personae aliquae recipiuntur ab eis ad observantiam regularem, ipsae temeritate praesumptuosa pastus seu prandia capitulis et conventibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratum et locorum, aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus et locis, seu praesidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quae corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur; ex quibus decori ecclesiasticae et immaculae religionis detrahitur, quam plures etiam, tam execratione huiusmodi criminis, quam expensarum onere a sacrae religionis proposito retrahuntur, ipsaeque ecclesiae, monasteria et loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, et in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. Nos igitur, huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, et aliis poenis in talia praesumentes inflicta a iure in suo robore duraturis, poenam adiacere graviorem, universis abbatibus, prioribus, decanis, praepositis et magistris, nec non abbatissis et priorissis, aliisque praelatis quovis nomine nuncupatis, et eorum officialibus, quarumcunque etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, domorum et locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium tam exemptorum quam non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis et conventibus et singularibus personis eorum, tenore praesentium

auctoritate apostolica, (quamvis sit eis a iure inhibendum,) districtius inhibemus, ne tam a maribus quam a mulieribus, volentibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, prioratus, domus seu loca, in earundem personarum receptione, aut ante vel post illam, quoscunque pastus, prandia seu coenas, pecunias, iocalia aut res alias, etiam ad usum ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata vel deputanda, directe vel indirecte petere vel exigere quoquo modo praesumant, sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu et vestitu, sicut alias personas suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, domorum et locorum sincera caritate pertractent, illa duntaxat, quae personae ipsae ingredientibus pure et sponte, et plena liberalitate, omnique pactione cessante dare vel offerre ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus et locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personae, tam dantes quam accipientes huiusmodi excommunicationis, si capitulum vel conventus fuerit suspensionis sententiae eo ipso decernimus subiacere, a quibus, (praeterquam in mortis articulo,) absolvi nequeant absque sedis apostolicae licentia speciali. Ceterum personis illis utriusque sexus, quae iam labe huiusmodi sunt foedatae, earum providentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quod per suos locorum dioecesanos hac vice duntaxat a crimine huiusmodi et nota infamiae inde contracta auctoritate apostolica absolvantur, canonica proinde ipsis poenitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretionis videbitur expedire, et demum cum ipsis, ut in earum ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus et locis licite valeant remanere, misericorditer dispensentur. Insuper erga personas illas, quae in praemissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communem usum monasteriorum seu locorum eorum sunt applicata, ea ad dictum usum licite concedimus retineri. Si vero ad specialem usum abbatis seu abbatissae, prioris aut priorissae, aut alterius singularis personae retineantur: illa venire praecipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, constitutionis, concessionis et praeepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, II. Nonas mensis Aprilis, Pont. nostri Ao. I. [1363.]

CAP. II.

Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status sunt ipso facto excommunicati, nec habent simoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones aut aliae provisiones per simoniam factae non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniae eadem censura ligantur, qui a solo Papa absolventur. Et omnes praedicti sunt Romano Pontifici revelandi.

Paulus Venetus Papa II.

Quum detestabile scelus simoniace pravitatis tam divinatorum quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: nos, considerantes, quod plures poenarum gravitas, quam Dei timor arcere solet a voluntate peccandi, ac summis desideriiis affectantes, ut horum pestiferum vitium non ex usu solum, sed etiam ex mentibus hominum saltem propter poenarum metum penitus evellatur, praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, ac etiam omnes et singulas excommunicationis, suspensionis, privationis et interdicti sententias, censuras et poenas, dudum a Romanis Pontificibus praedictis et pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, et illos, qui cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis vel praeminentiae fuerint, etiamsi cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quavis ecclesiastica seu mundana dignitatis praefulgeant, et eorum quemlibet tam manifestum quam occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes et innovantes apostolica auctoritate, declaramus, quod omnes illi, qui simoniace ordinati fuerint, a suorum sint ordinum executione suspensi. Per electiones vero, postulationes, confirmationes, provisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, et quae viribus omnino careant, in ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis ecclesiasticis, et quibusvis beneficiis aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium, quae percepti, restitutionem sub animae suae periculo sit adstrictus. Statuentes praeterea, quod universi et singuli etiam praemissis dignitatibus praediti, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut quod illa fiat mediatores extiterint seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi a Romano Pontifice pro tempore existente, non possint absolvi, praeterquam in mortis articulo constituti. Et, ut huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus et singulis ecclesiasticis saecularibusque personis, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, in virtute sanctae obedientiae districtius iniungimus, ut eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciverint, Pontifici praedicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios revelare quantocitius non omittant, pro revelatione huiusmodi, etiamsi complices fuerint, non solum veniam a nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum indicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolvi non valeant, donec praedicta revelent, et complices huiusmodi detecti arctius punientur. Nulli ergo etc. nostrae confirmationis, innovationis, declarationis et voluntatis infringere, etc. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXIV. IX. Kal. Decembr., Pont. nostri Ao. I. Publicata die XXIV. Novembr. anno praedicto.

TITULUS II.
DE IUDAEIS.

CAP. I.

Christiani, arma portantes ad infideles Christianos impugnantes, ipso facto sunt excommunicati, capientium servi infames et intestabiles tam active quam passive, et eorum bona confiscata. Vide cap. Ita quorundam, et cap. Ad liberandam. extra eod. tit.

Clemens V.

Multa mentis amaritudine concitatur, gravisque doloris aculeus perodit mentem nostram, intelligentes, quod renati fonte baptismatis in devium aberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hereditatis suae totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis favent, Sarracenorum videlicet horribili et perfidae nationi, et degenerantes miserabiliter a statu fidelium, famae propriae immemores, et salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium ferrum, equos, arma et alia vetita, nec non victualia et mercimonia

in Alexandriam, et ad alia loca Sarracenorum terrae Aegypti deferre praesumunt. Ex quo manifeste apparet, quod Christianos, qui ad defensionem hereditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidiis irreverenter impugnant, propter quod fidei negotium ibidem quodammodo noscitur deperire. Nos igitur, qui ad liberandam terram ipsam operam dare intendimus cum Dei adiutorio efficacem, tam graves transgressus ulterius sustinere nolentes, felicitis recordationis Nicolai Papae IV. praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, praesentium tenore statuimus, ut nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia et alia quaecunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terrae Aegypti deferre, mittere vel portare, seu de portibus eorum, ut eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis alias auxilium vel favorem praestare quoquo modo praesumat. Nos vero illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire praesumpserint, eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subiaccere, a qua absolvi nequeant, nisi tantum de bonis propriis in dictae terrae subsidium convertendum exsolverint, quantum ad partes praedictas detulerint vel miserint, aut deferri vel de ipsorum portibus extrahi permiserint deferendum; nec tunc etiam ab eadem (praeterquam in mortis articulo) absolvantur sententia absque mandato sedis apostolicae speciali. Et nihilominus, si personas eorum capi contingat, in servitutem et captivam illorum esse volumus, in quorum ceciderint captivem, auctoritate insuper apostolica statuentes, ut illi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire praesumpserint, praeter poenas praedictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames, et intestabiles habeantur ita, quod nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeant, et insuper ad successiones tam ex testamento, quam ab intestato sint prorsus et reddantur inhabiles, nec ad publica quaelibet admittantur officia. Sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti, et tanquam excommunicati hostesque catholicae fidei, postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit, diebus dominicis et festivis publice nuncientur, et in fiscum bona eorum omnia devolvantur.

CAP. II.¹

Iudaei, ad fidem conversi, non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quam essent ante.

Ioannes XXII.

Dignum arbitantes et iuri consonum, fonte renatos baptismatis, Iudaica caecitate dimissa, amplioribus favoribus aut gratis quam antea abundare, indecens et absurdum, ut qui in perfidia abundarent cogantur mendicare fideles, universi et singulis rectoribus, et aliis officialibus comitatibus Venesini, aliorumque comitatum et terrarum pertinentium ad apostolicam sedem districte praecipimus et mandamus, quatenus conversis huiusmodi, et qui in posterum convertentur, in possessionibus et bonis aliis, quocunque nomine censeantur, quae in comitatibus et terris praedictis conversionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione praedicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant, sed ipsis in his et aliis se favorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis et molestiis protegant et defendant, ut sic de servitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire praetextu mendicitatis odibilis ad dismissam perfidiam compellantur. Nulli ergo etc. nostrorum praeceptionis et mandati infringere. Datum Avinion. X.² Kal. August., Pont. nostri Ao. IV. [1320.]

TITULUS III.
DE HAERETICIS.CAP. I.¹

Decretalem: Per hoc. eod. tit. libr. VI. declarat, bona haeticorum per dioecesanos usurpari vetans.

Benedictus XI. Inquisitoribus haereticae pravitatis.

Ex eo, quod quaedam novella constitutio², super negotio haereticae pravitatis a bonae memoriae Bonifacio Papa VIII. praedecessore nostro edita, continet, quod in ipso negotio per dioecesanos episcopos et inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel divisim, et, si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, nos consulere voluistis, quando et quoties sit ista processuum

communicatio facienda. Nos autem de fratrum nostrorum consilio, intelligendo dioecesanos et inquisitores tunc demum divisim procedere, quum hi et illi separatim, non quando episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt, consultationi vestrae breviter^{3*} respondemus, quod, quando⁴ utriusque procedunt seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum^{5*} nihil restat agendum, nisi quod solum^{6*} sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri⁷ per legem civilem, quod, sicut, quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, utputa, quando administrator delegat causam^{8*} sibi sententia reservata, saltem in principio, id est contestatione, rursus in medio, et semel in fine, quae sunt examinata audire debet, ita et in casu praesenti, ubi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat, quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id aequitas canonum non admisit. Unum sane casum excipimus, si alter commode non possit procedere, nisi aliter actis visis. Ex hac enim causa semel tantum, ut fraudi locus non fiat in toto negotio copia tribuatur. Verum quia nonnulli dioecesani partem partis proventuum de haereticorum bonis inquisitionis officio deputatae propter expensas, quas, dum inquirunt, in saepe dicto negotio faciunt, a vobis exigere moluntur: hoc, tanquam iuri absonum, (quum ordinarii sint, ideoque officium tale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere stipendiis,) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem dioecesani proventuum, obventionum ex inquisitionis officio a vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine vel mandato contrariis, non exposcant, sed eam camerae nostrae, vel alii, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaverimus^{9*} reddendam, reddatis, quae generaliter observari iubemus.

CAP. II. 1

Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis his damnantur.

Ioannes XXII.

Vas electionis, doctor eximius et egregius praedicator, cuius praedicatio mundum docuit universum, praesumptuosam illorum audaciam refrenare sollicitus, qui, prudentiae propriae innitentes, in errores proprios^{2*} prolabantur, non plus sapere, quam oportet³ sapere, sed ad sobrietatem sapere salubri doctrina suggestit, et⁴ iuxta Sapientis eloquium⁵: „Quisque suae prudentiae modum ponat.“ Sane dudum, quum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacrae theologiae doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram praesentiam vocavissesem, fide digna relatio ad nostrum perduxit⁶ auditum, quod ipse in quibusdam articulis, tangentibus poenitentiae sacramentum, non sobrie, sed perperam sapiebat, infra scriptos articulos, periculosos continentes errores, docens publice in suis praedicationibus et in scholis. Primo siquidem adstruens, quod confessi fratribus, habentibus licentiam generalem audiendi confessorios, tenentur eadem peccata, quae confessi fuerant⁷, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quod stante^{8*} „Omnis utriusque sexus“ edicto^{9*} in concilio generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatum. Immo, nec Deus posset hoc facere, quia, ut dicebant, implicat contradictionem. Tertio, quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem^{10*}, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam¹¹ teneatur^{12*} eadem confiteri proprio¹³ sacerdoti, quem dicit esse (ut praemittitur) proprium^{14*} curatum. Nos igitur, scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulo- rum praemissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, et ad sui defensionem plenam audientiam sibi praebuimus tam in nostra et fratrum^{15*} nostrorum praesentia in consistorio, quam alias coram aliquibus ex ipsis fratribus, per nos ad huiusmodi officium¹⁶ deputatis. Verum licet praefatus magister dictos articulos et contenta in ipsis de-

fendere niteretur: asserebat tamen, se paratum credere et tenere in praemissis et aliis, quae¹⁷ tenenda et credenda esse sedes apostolica definiret. Nos igitur, attendentes, quod praedictorum articulo- rum assertio, praedicatio et doctrina redundare poterat in multarum perniciem animarum, ipsos per praelatos¹⁸ magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem¹⁹ sollertem et examinationem²⁰ habuimus super his. Per quas quidem collationem et examinationem super his²¹ habitas comperimus, praemissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum et veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes et singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suae habitae contrariis demonstratis, in consistorio revocavit, asserens, se credere, eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, et dicens^{22*} se nescire rationibus sibi factis in contrarium responderi. Ideoque, ne per assertionem, praedicationem et doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animae simplicium prolabantur, omnes articulos²³ et quemlibet eorum^{24*} tanquam falsos et erroneos et a doctrina sacra²⁵ devios auctoritate apostolica condemnamus^{26*} et reprobamus de fratrum nostrorum²⁷ consilio praedictorum, doctrinam contrariam²⁸ veram²⁹, et contrarium esse catholicum asserentes, scilicet, quod illi, qui praedictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea³⁰ alias confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale. Optantesque^{31*} veritatis vias notas esse fidelibus cunctis³², et praedictis erroribus praeccludere aditum, ne subintrent errores, felices recordationis Alexandri IV. et Clementis IV. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vestigiis innitendo^{33*}, universis et singulis districtius inhibemus, ne quisquam praemissos articulos, per nos (ut praemittitur) damnatos et³⁴ reprobatos, et^{35*} contenta in eis vel aliquo ipsorum, utpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodolibet vel docere. Quocirca universitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo³⁶ mandamus, quatenus universis³⁷ et singulis vestrum in civitatibus et dioecesibus vestris, convocato clero et³⁸ populo communiter, omnia praemissa et singula per vos seu alios sollemniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandamus³⁹, quod in scholis et sermone⁴⁰ Parisiis praedictos articulos et contenta in eis, tanquam veritati contraria, propriae vocis oraculo asseveratione⁴¹ constanti publice debeat revocare, quod se facturum dictus magister Ioannes efficaciter repromisit. Datum Avin. VIII. Kal. Aug., Pont. nostri Ao. V. [1321.]

CAP. III. 1

Inquisitores haereticae pravitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales et nuncios sedis apostolicae sine ipsius licentia speciali; sed de eorum excessibus informationem facere possunt, et deinde Romano Pontifici significare.

Idem.

Quum Matthaeus de Pontiniano ordinis Praedicatorum, inquisitor haereticae pravitatis in regno Siciliae auctoritate apostolica deputatus, frivola occasione quaesita, ac nostra et apostolicae sedis reverentia et honore postpositis in dilectum filium G. de Baleto archidiaconum Forliviensem capellanum nostrum, Campaniae Marinaeque rectorem, excommunicationis sententiam inconsultis motibus non sine multa temeritate duxerit profrendam: nos, volentes de cetero talium praesumptio- rum obviare, universis et singulis tam ordinariis quam delegatis iudicibus, et inquisitoribus pravitatis eiusdem, et aliis universis et singulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate apostolica districtius inhibemus, et mandamus expresse, ne contra nostros et apostolicae sedis officiales vel nuncios, aut ipsorum aliquem, quavis occasione vel causa, absque nostra et apostolicae sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas concedenda, plenam faciente de tenore praesentium mentionem, pro-

Tit. III Cap. I. 3) taliter: *Codd. coll.* 4) quocumque: *ACG* 5) in fine dum tamen: *Codd. coll.* 6) sol.: *deest: ib.* 7) provideri: *AC* 8) alii causam: *ACGN* 9) mandarem: *Codd. coll.*

Cap. II. 1) *EM*; — *Monum. Boica XXXIX*, 177. 2) varios: *E Mon. Boic.* 3) oporteat: *EM*; *sap.: deest: Mon. Boic.* 4) ut: *Mon. Boic.* 5) *Proterb. XXIII*, 4. 6) produxit: *Mon. Boic.* 7) fuerunt: *EM* 8) statuto: *ib.* 9) edito: *ib.*; — *cf. c. 19. X. de poen.* (5, 38.) 10) confessiones: *ib.* 11) *add.*: generalem: *Mon. Boic.* 12) *add.*: iterum: *E Mon. Boic.* 13) *add.*: suo: *Mon. Boic.* 14) parochialem: *E Mon. Boic.*; *add.*: sacerdotem: *M* 15) *add.*: ditorum: *EM Mon. Boic.* 16) *off.*: *deest: Mon. Boic.* 17) ea quae: *ib.* 18) plures: *ib.* 19) colloctionem: *E* 20) et ex.: *deest:*

Mon. Boic. 21) hoc praehabito: *ib.* 22) quum diceret: *ib.* *Mon. Boic.* 23) *add.*: praedictos: *Mon. Boic.* 24) eorundem: *E Mon. Boic.* 25) sana: *Mon. Boic.* 26) damnamus: *EM Mon. Boic.* 27) *nost.*: *deest: Mon. Boic.* 28) ipsis contr.: *ib.* 29) ver. et catholicam esse asser. quum illi: *ib.* 30) illa: *ib.* 31) optantes: *ib.* *Mon. Boic.* (*add.*: autem) 32) et cunctis (et praed.: *deest: ib.* 33) vestigia imitando: *E Mon. Boic.* 34) et etiam: *Mon. Boic.* 35) vel: *EM Mon. Boic.* 36) *add.*: districte: *Mon. Boic.* 37) universi et singuli: *ib.* 38) et pop.: *deest: ib.* 39) mandavimus quod ipse: *ib.* 40) et in serm. Parisius: *ib.* 41) assertionem: *ib.*; *add.*: et: *Mon. Boic.* 42) IX.: *Mon. Boic.*

Cap. III. 1) *M*

cedere quoquo modo praesumant, aut in eos vel ipsorum aliquid excommunicationis vel suspensionis, seu quasvis alias sententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum et inane quicquid contra inhibitionem et mandatum huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamen, quod dioecesiani et inquisitores praedicti super iis, quae negotium tangunt fidei, alii vero super iis, quae rem tangunt vel publicam vel privatam, sive ordinarii, sive delegati quacunque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales et nuncios ipsos indebite forsitan attentatum extiterit, se plenius informare, idque nobis significare studeant, ut providere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo etc. Datum Avinion. XII. Kal. Ian., Pont. nostri Ao. XI. [1327.]

TITULUS IV. DE SCHISMATICIS.

CAP. UN.¹

Processus et sententias, latas per Bonifacium VIII. contra Iacobum et Petrum de Columna tanquam schismaticos, et eorum posteros, revocat hic Benedictus XI. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Et sic (ut clare patet) haec extravagans corrigit et prorsus revocat cap. unic. eod. tit. libr. VI.

Benedictus XI.

Dudum bonae memoriae Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster contra Iacobum, Petrum et² Ioannem³* de sancto Vito, Ottonem⁴* quondam, Agapitum, Stephanum et Iacobum Scyarram⁵*, nepotes memorati Iacobi, et filios olim Ioannis de Columna et posteritatem eorum, nec non contra Richardum, Petrum et Ioannem de Monte nigro, ac adiutores, fautores et receptores eorum cuiuscunque status, etiamsi imperiali vel regali dignitate fulgerent, contra ipsam insuper Praeneste, dum vixit, varios fecit processus, sententias graves poenas habentes et multas, prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis, et prolixis breves exprimimus, quod intelligi volumus specialiter singulas numeratas et nominatim expressas. Inter cetera siquidem deposuit dictos Iacobum atque Petrum a cardinalatibus sanctae Romanae ecclesiae reddens eos et filios dicti Iacobi⁶* et posteritatem eorum inhabiles ad apostolicae dignitatis apicem et cardinalatus honorem, ipsos, eosdemque Iacobum⁷* et Ottonem, et Richardum beneficiis ecclesiasticis et ecclesiis cunctis privavit, eosque et Agapitum, Stephanum et Scyarram praedictos bannivit ab Urbe, et ita⁸* ecclesiae⁹ supra dictae ipsorum confiscavit bona et iura, plurimum excommunicationem sententiis¹⁰* innodavit, addixit¹¹* infamiae, capiendos exposuit, iudicavit schismaticos, et tanquam haereticos puniendos, ab administrationibus et officiis, iurisdictionibus, exercitio et dignitatibus in Urbe et¹²* circa in Romana ecclesia et curia, ac ipsorum posteros perpetuo, et in terris Romanae ecclesiae usque in quartam generationem per masculinum et femininum sexum coercuit, eis incolatum, civilitatem et habitationem Urbis, circumpositae regionis et terrarum subiectarum ecclesiae interdixit, et intestabiles fecit. Nos itaque, qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri et parcere, eorum miseris et aernis compatimur, ad clementiam pro eis commovemur, ipsis pietatis nostrae aperimus viscera, et mansuetudinem non negamus, misericordes ab eis non aver-

timus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes praedictas depositionis a cardinalatibus, privationis a beneficiis et ecclesiis, inhabilitatis ad Papatum Romanum, et (bonorum et iurium, quae certis nobilibus Romanis civibus et aliis concessa sunt, confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad praesens,) sententias, poenas et multas, et alias, quae in processibus memoratis sive alibi continentur, verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas et infictas, seu confirmatas et innovatas per praedecessorem eundem, sicut, si (ut praedicitur) essent per nos specialiter numeratae et nominatim expressae, tam ad praedictos Iacobum et filios dicti Ioannis de Columna masculinam et femininam prolem eorundem Ioannis, et filiorum per¹³ utrumque sexum posteritatem descendentem ab eis, Petrum et Richardum et Ioannem de Monte nigro praefatos, quam ad¹⁴* coadiutores, fautores, receptores, susceptores et sequaces eorum quoslibet¹⁵* alios, penitus tollimus et viribus vacuumus ita, quod nec etiam pro praeterito tempore possint super eis aliquae personae impeti, quae incurrisset eas, aut contra ipsas aliquid effectum habere. Eisque quod quaevis alia, quam praefatarum depositionis a cardinalatibus, privationis beneficiorum et ecclesiarum, confiscationis bonorum et iurium, quae (ut praemittitur) dictis civibus seu aliis sunt concessa, et inhabilitatis ad Papatum sententia sive poena abstulit, reddimus, et irregularitatem, si quam quoquo modo contraxerint, removemus, et notam abolemus ipsius, inhihentes, ne iam dicta Praeneste cum monte suo reaedificetur vel muniatur, aut civitatis nomen sive episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali, non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta earum effectus possit quomodolibet impediri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in nostris literis fieri mentio specialis¹⁶. [1303.]

TITULUS V. DE FURTIS.

CAP. UN.¹

Publicatio excommunicationis latae in eos, qui furati sunt thesaurum ecclesiae, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam civitatem tres viri hic nominati deportaverant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, ut infra certum terminum satisfaciant, alias excommunicationem incurrant; et modum ipsius excommunicationis publicandae haec extravagans clare manifestat.

Ioannes XXII.

Infidelis et stolidae praedicationis alumni se²* per culpae vitium indignos efficiunt, ut matris ecclesiae filii nuncupentur, dum ad ipsius matris iniuriam se convertunt, (quod gravi³* nos commotione perturbat,) matris eiusdem pietatem offendunt, et, his⁴* in perniciem miserabili caecitate delapsis, respurgunt infamiae maculis loca propriae nationis. Dudum siquidem⁵* nonnulli degeneres filii, qui ad quaeque nefaria currere sunt ausi⁶, perversis ausibus in matris eiusdem prosilientes iniuriam et offensam, illam thesauri sui maximam partem, quae de Perusio ad civitatem Lucanam de mandato felicitis recordationis domini Clementis Papae V. praedecessoris nostri, dum adhuc viveret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate clericum Burdega-

Tit. IV. Cap. un. 1) *ACGN*; — *Poithast* no. 25324. 2) et: *deest: Codd. coll.* 3) *add.*: dictos: *ACG*; dictum: *N* 4) *Odonem*: *ACG*: *Hefele Concil. Gesch.* VI, 346. *legendum esse censet*: Iohannem dictam de S. Vito et Ottonem filios quondam Ioannis de Columna et Agapitum etc. 5) *appellatum* Sciarr.: *Codd. coll.* 6) *Ioannis*: *Codd. coll. c.* 7) *Ioannem*: *Codd. coll. o.*; *Hefele l. c. legendum esse censet*: Iacobum et Petrum et Ioh. de S. Vito et Ottonem 8) *terrae*: *Codd. coll.* 9) *ecclesiasticae*: *C* 10) *nota*: *Codd. coll.* 11) *adusit inf.*: *CG* 12) *vel circa Romanam ecclesiam et curiam*: *Codd. coll.* 13) *et per*: *ACV* 14) *quam ad*: *deest*: *ACG* 15) *et quosl.*: *Codd. coll.* 16) *Dat. X. Kal. Ian. P. N. ao. I.*

Tit. V. Cap. un. 1) *exstat ap. Baluz. Vit. papar. Avinion.* II, 305. *E* — 2) *Infideles et stolidi perditionis alumni quum se: orig.* 3) *conv. gravi nos . . . perturbant*: *E orig.* 4) *ets: orig.*; *ets: E* 5) *Dudum siquidem quum bo. me. Gentilis tit. S. Martini in montibus Presbyter Cardinalis de Hungariae partibus, ubi functus erat legationis officio, rediens in civitate Lucana diem clausisset extremum, fel. re. Clemens Papa V., praedecessor noster certis ex causis, quae ipsum ad id rationabiliter induxerant venerabili fratri A. ep. Sabinensi tunc in illis partibus legationis officium exercenti et dil. filio nostro Lucae S. Mariae in via lata diacono cardinali per apostolicas literas mandavit expressae, quod ipsi ambo per se simul vel per alios de bonis mobilibus dicti quondam Cardinalis se plenius informantes, eadem bona in quibuscunque rebus consistentia sive apud aedes sacras, sive in quibuscunque locis, aut penes quoscunque personas ecclesiasticas vel saeculares, capitula vel collegia seu conventus recondita forent sive*

*deposita auct. ap. sequestrare et cum diligentia facere custodiri curarent, quousque testamenti sive ultimae voluntatis Cardinalis eiusdem viso tenore, prout cum Deo expediret salutem animae Cardinalis ipsius de bonis disponeretur eisdem. Quumque ipsa bona fuissent nomine Romanae ecclesiae apud fratres praedicatorum civitatis praedictae in sacristia eorum deposita, praefati Cardinales iuxta mandatum ap. Iudo, ut praemittitur, sibi factum bona praedicta in sequestro teneri et cum diligentia custodiri mandavit. Verum quondam Franciscus de Faggiola tuncse gerens pro potestate Lucana cupiditatis spiritu concitatus ad bona huiusmodi oculos ambitionis impudenter inhihens quendam nomine Venturam, qui se pro vicario eiusdem Francisci gerebat, de nocte cum multis armatis complicibus, perditionis alumni, et edoctis ad quaecunque nefaria, ad domum fratris ipsorum ad rapiendum bona huiusmodi destinavit. Qui mandatum eius tam patenter illicitum exsequi non verentes, contra voluntatem fratrum ipsorum violenter locum aperuere depositi, et depositum ipsum, scilicet coffinos XV. bona huiusmodi continentis, abinde fecerunt perversis ausibus extrahi, et extractum in praedam, quo libuit damnabiliter apostari. Nos igitur ad recuperationem bonorum ipsorum, ut ex illorum distributione debita animae ipsius cardinalis faciamus salubriter provideri, sollicitis studis intendentes, praefatum Venturam et omnes et singulos qui dictos coffinos et bona ipsa extraxerunt, de sacristia praedicta, diripuerunt et asportaverunt, ut praefertur, exinde, vel extrahi, diripi, aut asportari fecerunt, et alios penes quos aliqua de bonis ipsis fuerunt vel adhuc existunt auctoritate ap.: *orig.* 6) *edocti*: *E**

lensis diocesis, et Guilielmum de Luna servientem praedecessoris eiusdem, una cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiae S. Severini Burdegalensis diocesis, capellano nostro, exstiterat deportata, et quae in sacristia monasterii S. Fedriani Lucanensis tunc temporis servabatur, deinde ad cameram praedecessoris eiusdem fideliter deferendam, tempore invasionis civitatis Lucanensis direperunt in praedam, et de praefata sacristia per violentiam asportarunt. Nos igitur, ad recuperationem thesauri praedicti sollicitis studiis praetendentes, omnes et singulos asportantes thesaurum praedictum, et alios, penes quos aliqua de thesauro fuerunt vel adhuc existunt, auctoritate apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, ut ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum, intra 7* quatuor mensium spatium, a die datae publicationis praesentium numerandum, cum integritate restituant et assignent, ac omnes et singulos scientes, ubi vel penes quos aliqua de dicto thesauro^{8*} exstiterint vel existant, ut intra^{9*} terminum supra dictum nobis aut ipsi deputato nostro indicare^{10*} studeant, alioquin in^{11*} omnes et singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status vel conditionis exstiterint, etiamsi patriarchali vel superiori, aut^{12*} alia quacunque praemineant dignitate, exnunc auctoritate praedicta excommunicationis sententiam promulgamus, mandantes, illos per dioecesanos locorum et rectores parochialium^{13*} ecclesiarum, civitatum et dioecum earundem singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis extinctis, excommunicatos publice nunciari, processuri ad graviora nihilominus contra eos, nec non et contra civitates, communitates, universitates et singulares personas quascunque, quae fuissent in praemissis culpabiles, sicut protervia ipsorum exegerit, et viderimus expedire, non obstante, si eis^{14*}, aut eorum aliquibus vel alicui sub^{15*} quacunque forma vel conceptione verborum a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint per literas sedis eiusdem, non^{16*} facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et^{17*} qualibet alia dictae sedis indultum generalia vel specialia, cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus praesentium impediri possit vel quomodolibet retardari. Ut autem huiusmodi nostra monitio verius^{18*} ad communem omnium notitiam deducatur: chartas sive membranas, monitionem continentis eandem, in ecclesia^{19*} Avinionensi appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus eiusdem ecclesiae faciemus, quae monitionem ipsam suo quasi sonoro praeco et patulo indicio publicabunt ita, quod omnes^{20*} et singuli, quos monitio ipsa contingit vel^{21*} contingere potest, nullam postea possint^{22*} excusationem praetendere, quod ad eos talis monitio non pervenerit, vel quod ignoraverint eandem, quum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinion. II. Kalend. April., Pont. nostri Ao. I. [1317.]

TITULUS VI.

DE CRIMINE FALSI.

CAP. UN.¹

Alchimiae hic prohibentur, et puniuntur facientes et fieri procurantes, quoniam tantum de vero auro et argento debent inferre in publicum, ut pauperibus erogaer, quantum de falso et adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant: poena per iudicis discretionem in aliam commutabitur, et infames fiunt. Et si sint clerici, beneficiis habitis privantur, et ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extravagantem eiusdem Ioannis, quae incipit: Prodiens, et est sub eod. tit. collocata.

Ioannes XXII.

Spondent, quas non exhibent, divitias pauperes alchimistae, pariter qui se sapientes existimant in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis alchimiae alterutrum se professores ludificant, quum suae ignorantiae conscii eos, qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, ad-

mirantur. Quibus quum veritas quaesita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, iidemque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem, quod non est in rerum natura esse verum aurum vel argentum sophistica transmutatione confingant. Eoque interdum eorum temeritas damnata et damnanda progreditur, ut fidis metallis cudant publicae monetae characteres fidis oculis, et non alias alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Haec itaque perpetuis volentes exsulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, ut quicumque huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandaverint, vel ad hoc scienter, (dum id fieret,) facientibus ministraverint, aut scienter vel auro vel argento usi fuerint vendendo vel dando in solutum: verum tanti ponderis aurum vel argentum poenae nomine inferre cogantur in publicum, pauperibus erogandum, quanti alchimitum existat, circa quod eos aliquo praedictorum modorum legitime constiterit deliquisse, facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso (ut praemittitur) scienter utentibus, perpetuae infamiae nota respersis. Quodsi ad praefatam poenam pecuniariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant: poterit discreti moderatio iudicis poenam hanc in aliam, (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotii, personarum differentiam aliasque attendendo circumstantias,) commutare. Illos vero, qui in tantae ignorantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, sed naturalia iuris praeccepta contemnunt, artis excedant metas, legumque violent interdicit, scienter videlicet adulterinam ex auro et argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi sui fundi faciundo monetam, hac animadversione percelli iubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes: ipsi ultra praedictas poenas priventur beneficiis habitis, et prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

TITULUS VII.
DE PRIVILEGIIS.CAP. I.¹

Haec extravagans dat Praedicatoribus et Minoribus privilegia plurima circa tria, videlicet circa praedicationes, confessionum audiciones, et sepulturas. De secundo in §. Sed quia multoties. De tertio in §. Porro. Et licet sit revocata per Clem. 2. de sepult., multa tamen notata digna in ea reperiuntur, quae non sunt retractata. Et potuisset non inepte poni sub tit. de sepult. Sed non est inconveniens idem cap. diversis respectibus sub variis collocari titulis, ut patet in cap. Significantibus, Extra de libell. oblat. et de apell.

Benedictus XI.

Inter cunctas sollicitudines nostras, quibus nos pastorale premit officium, et debitum apostolicae servitutis adstringit, illa debet esse praecipua, ut gregi dominico nobis superna dispositione² commisso animarum cura non desit, ne illum lupus rapax, antiquus serpens humani generis inimicus, invadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante^{3*} Propheta manibus requiratur. Debemus insuper, quantum ex alto permittitur, pacem inserere, removere scandala, iurgiorum amputare materiam, et intelligere super egenum et pauperem, quia non in finem oblivio erit pauperis, et patientia pauperum non peribit in finem⁴. Sane dudum bonae memoriae Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster quandam specialem inter praelatos, rectores, seu sacerdotes et clericos parochialium ecclesiarum ex parte una, et Praedicatorum ac⁵ Minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum praedicationum, audiendarum confessionum per eosdem fratres, ac de eis relictis, et de funeralibus canonicae portionis articulis constitutionem⁶ edidit, certum his modum imponens, prout in eadem constitutione plenius continetur. Sed pro ea, quam intendebat, quiete^{7*}, turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, et pullulatae inquietudines pro tranquillitate noscuntur^{8*}, sicque, dum ansam solvisse se credit, nodum ligasse videtur, et septem, uno

Tit. V. Cap. un. 7) infra: E orig. 8) de dictis bonis: orig. 9) infra: E orig. 10) relevare: ib. 11) in Venturam eundem ac in omnes: ib. 12) superiori pontificali vel: ib. 13) par.: deest: ib. 14) eis aut eor.: deest: ib. 15) alicui specialiter aut generaliter a sede ap. existat indult.: ib. 16) lit. apostolicas non: ib. 17) et quibuslibet literis, indulgentiis generalibus vel specialibus quibuscunque personis et locis sub quacunque forma vel conceptione verborum a dicta sede concessis, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, et de quibus quorumque totis teno-

ribus de verbo ad verbum mentionem in nostris literis fieri oporteat specialem. Ut autem etc.: orig. 18) ver.: deest: E orig. 19) ecclesiae Avinionensis: orig. 20) omnes et sing.: deest: E orig. 21) vel conting. pot.: deest: ib. 22) valeant: orig. Tit. VI. Cap. un. 1) 1) M. Tit. VII. Cap. I. 1) ACHINP 2) dispensatione: ACH 3) id clamante: ACGHI; reclamante: N 4) fine: ACP 5) et: ACHI 6) cf. Clem. 2. de sepult. (3, 7.) 7) Sed per quam intendeb. quietem: ACGHI 8) nosc.: deest: ib.

Hydrae amputato capite, suscitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt novitates discordiam; praesertim, dum ab eo, quod diu aequum visum est, per novam constitutionem receditur, nec, quare recedatur, utilitas evidens vel alia causa subest. Ideoque cupientes, ut ipsi gregi cura nostra eo plenior impendatur, quo amplior in agro Domini operarium numerus operetur, super egeum intendentes et pauperem, ac novitatem removens per eandem constitutionem inductam, statuimus de fratrum nostrorum consilio, ut priorum^{9*} ordinum fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesiis ac^{10*} locis ipsorum^{11*}, quae in praesentiarum habent, et in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis libere absque dioecesanorum et aliorum praelatorum petita licentia valeant clero et populo praedicare, eique^{12*} proponere verbum Dei. Caveant tamen omnino, ne hora, in qua dioecesiani praedicti praedicarent, vel coram se facerent praedicari, praedicent iidem fratres. Putamus etenim dignum, ut maiori minor, et superiori inferior deferat in hac parte, nisi forsitan aliud circa hoc facerent de voluntate dioecesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus praedicarent^{13*} diebus illis duntaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent et solenniter praedicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus; quia in^{14*} his casibus cum dioecesianis in praedicatione concurrere poterunt. Ubi vero iidem dioecesiani vocarent^{15*} generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel urgente causa illum ducentes congregandum: ea hora in studiis memoratis diebus saepe dicti fratres ab huiusmodi praedicatione cessabunt. In ecclesiis autem parochialibus fratres ipsi, invitatis eorum¹⁶ rectoribus seu sacerdotibus, (nisi iussi a superioribus eorundem,) non audeant praedicare. §. 1. Sed quia multoties propositum verbum Dei audientem a peccato non retrahit: idcirco post praedicationem¹⁷ necessarium est poenitentiae sacramentum, circa quod, nisi articulus necessitatis occurrat, sacerdoti¹⁸ facienda oris¹⁹ confessio, (prout scriptum est²⁰: „Corde ad iustitiam creditur, ore autem sit confessio ad salutem,“²¹) exigitur; alias frustra esset in sacramento eodem sacerdotis, (qui inter lepram et lepram debet discernere,) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem fratribus ad audiendas confessiones et poenitentias iniungendas libere auctoritate apostolica absque licentia dioecesanorum et²¹ aliorum praelatorum inferiorum exemptorum et non exemptorum, quibus subsunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes; non religiosos, qui secundum statuta suorum ordinum propriis praelatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur, absolvant, ipsisque poenitentias salutares iniungant intra²² sibi designatos terminos, ad huiusmodi exercendum officium constitutos. Excommunicationis vero vel alias sententias, per praelatos latas contra hoc vel in eius fraudem, denunciamus irritas et inanes, nec confessi ipsis fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis et absoluti poenitentes, de illis sacerdotibus propriis teneantur, (sicut etiam²³ non tenentur²⁴.) iterum confiteri, non obstante constitutione generalis concilii, quae sano intellectu, (ne sequatur absurdum, quod per poenitentiam dimissa peccata quis confiteri debeat, et quod liberatus debitor adhuc ad solvendum remaneat obligatus,) intelligenda est, (ut ex ea patet,) de illis, qui peccata sua²⁵ confiteri aliis^{26*} neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis²⁷ taliter confessis et absolutis adstricti sint ministrare eucharistiae, et extremam unctionis etiam sacramentum. Super confessione autem facta fratribus memoratis, quum²⁸ de contentis solius praeiudicio, (si falsum dicat,) agatur in iudicio animae seu poenitentiae^{29*} foro, stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit praedicta, et dicit fratribus^{30*} se confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet^{31*} si sacerdos asserat eum excommunicatum, aut notorie peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum vel in³² fraudem, quia; si hoc egerit, a delicto tali, nisi plene satisfecerit, (praeterquam in morte,) absolvi nequeat, nec de illo ad poenitentiam aliter admittatur. Ut autem dioecesianis honor debitus reservetur, praecipimus, ut provinciales priores Praedicatorum, et ministri

Minorum ordinum praefatorum per se vel alios verbo vel scripto eis significant, se fratres ad huiusmodi confessionum audiendarum et poenitentiarum iniungendarum officium elegerint, et non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter a dioecesanis eisdem, quod iidem electi fratres de ipsorum benepalacio et licentia dictum possint in eorum civitatibus et dioecesibus intra^{33*} eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, vel intra triduum non concedant: extunc iidem fratres nihilominus auctoritate eadem huiusmodi officium exsequantur; datam vero licentiam per dioecesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quod saepe dicti fratres, qui ad hoc eliguntur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus et poenitentibus iniungendis, quam parochiales sacerdotes noscuntur habere, sicut de casibus, episcopus et superioribus, quos inferius adnotamus, ac sedi apostolicae reservatis se nullatenus intromittant³⁴. Observent ergo sollicite dicti fratres, ne ad confessiones^{35*} recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est³⁶ poenitentia indicenda, modo eodem excommunicatos respuant, et clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconveniens enim^{37*} existimamus³⁸, ut a peccato absolvat, qui poenitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis poenam peccati sequelam, vel excommunicationem, quae infligitur maxime a iure quandoque pro crimine, quaeve³⁹ quem ab ecclesia, et per consequens a participatione ecclesiasticorum sacramentorum excludit, remove non potest. Incendiarios^{40*}, eosque, qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quod ea rationabilis consuetudo praescripta canonice in episcopatibus aliquibus reservavit episcopus, similiter non admittant; quam consuetudinem ex causa, quae iuste ad id animum nostrum movit^{41*}, solummodo circa voluntarios⁴² homicidas, falsarios, ecclesiarum immunitatis et libertatis ecclesiasticae violatores, et sortilegos approbamus. Quodsi forsitan, antequam ab eo, qui potestatem habet, absolvi possint, mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur: etiam in praedictis casibus saepe fati fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant; sed subeant iuramentum, quod liberati se suis episcopis et excommunicatoribus⁴³ praesentabunt, excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant, et episcoporum pro peccato huiusmodi parituri mandatis. Verum, quia post baptismum inter cetera magis ad salutem necessaria est^{44*} propositio verbi Dei, quo audientes illud, quod⁴⁵ est victoria nostra, instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, et sectanda sectari, a quo per peccatum lapsi resurgunt, poenitentiae sacramentum perficiunt⁴⁶: grandis nobis sollicitudo incumbit, ut tales ad haec promoveantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdem nostros foveant subditos, a peccatis prohibeant, increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eosque ad illa poenitentiae acrimonia purgandum et tergendum^{47*} provocent et inducant. Ad id vero exsequendum sententia^{48*} divinae legis exposcitur, desideratur ordo, et vitae integritas etiam postulatur. Scriptum est enim⁴⁹: „Tu scientiam repulisti, et ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi, quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem exquirunt ex ore eius;“ alias prout ad eum pertinet, inter peccatum et peccatum non posset discernere, nec peccator existens Dei deberet enarrare^{50*} iustitias, et testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est, ut eius praedicatione contemnatur. Quare decernimus, ut priores^{51*}, et ministri generales, et provinciales Praedicatorum et Minorum ordinum praefatorum, vel eorum vicarii, de discretorum consilio ad tam salubre officium fratres divina scientia doctos, discretionem vigentes, vita probatos, et expertos moribus, (alioquin districtam reddent^{52*} in futuro examine rationem,) eligant et assumant. Sic enim quod praedicabunt facient, quae⁵³ arguent operari cessabunt, et in eis aedificabitur populus verbo pariter et exemplo. Ceterum licet (sicut praedictum) de necessitate non sit, iterum eadem confiteri peccata: tamen, quia propter erubescitiam, quae magna est poeni-

Tit. VII. Cap. I. 9) ipsorum: *Codd. coll. P* 10) et: *ACGHI* 11) eorum: *Codd. coll.* 12) eiusque: *ib.* 13) praed.: *deest: ACGH* 14) in: *deest: ib.* 15) convocarent: *ACGHIN* 16) earum: *G: ipsorum: H* 17) peccatum: *AG* 18) sacerdotis: *ACG* 19) ori: *ACG: ore: I* 20) Rom. X. 10. 21) vol: *GGHI* 22) infra: *ACG* 23) et: *AHI* 24) ten. aliis: *ACI* 25) add.: *legitimo: AGI* 26) aliis: *ACGHI* 27) ipsi: *Codd. coll. P* 28) quum bice: *ACGI* 29) poenitentiam: *Codd. coll.* 30) dictis fratribus: *ACGHI* 31) scil.: *deest: Codd. coll.* 32) in: *deest: CGI* 33) infra: *CGHI* 34) intromittent: *HI*

35) confessionem: *Codd. coll.* 36) esset: *ib.* 37) etenim: *ACGHI* 38) aestimamus: *C/H* 39) quae nec: *AC* 40) Inc. etiam: *ACGHI* 41) movet: *ib.* 42) voluntarie: *CN: voluntatis: GHI* 43) excommunicatori: *ACG* 44) nec. est: *deest: Codd. coll.* 45) quae: *AC* 46) perficiant: *ACG* 47) detegendum: *ACG: regendum: HI* 48) scientia: *ACGHIP* 49) *Ose. IV. 6.; Malach. II. 7.* 50) narrare: *Codd. coll.* 51) ut magister et minister generalis (ut magistri generales: *N*) ac priores et ministri prov.: *Codd. coll.* 52) reddant: *ib.* 53) et: *C; deest: AG*

tentiae pars, ut eorumdem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre, districte iniungimus, ut fratres ipsi confidentes attente moneant, et in suis praedicationibus exhortentur, quod suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno, asserendo, id ad animarum profectum procul dubio pertinere. §. 2. Porro; et circa sepulturam apud loca eorumdem fratrum eligentium sepeliri, et portionem canonicam, de relictis eisdem fratribus minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, ut corpora defunctorum, qui^{54*} apud eorumdem fratrum loca elegerint, dum viverent, sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo et aqua benedicta, cantando seu legendo officium mortuorum vel psalmos, et alienas ingredientes^{55*} parochias, possint⁵⁶ assumere, et ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscunque vero relictis praefatis^{57*} fratribus in communi vel singulis ultimis^{58*} decedentium voluntatibus, sive apud eos sepeliendi sint sive alibi, nulla per parochiales sacerdotes morientium, (a qua fratres ipsos liberos esse volumus,) canonica portio, vel^{59*} multo minus per episcopos episcopalis quarta omnino^{60*}, quum eis tanquam exempti non subsint⁶¹, nec etiam debita iura parochiae, si fors cathedra defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode divisionem recipiant, alias eiusdem medietatis aestimationem⁶² solvant parochiales ecclesiae et sacerdotibus ante dictis. Funeraria vero intelliguntur hoc casu, quae cum funere deferuntur. De candelis vero^{63*}, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem fratres et pro posse inducant confidentes sibi, ut de propriis bonis suis parochialibus ecclesiis eorumque^{64*} sacerdotibus competenter relinquunt, et, quae eis debent, parochialia iura reddant. Ad hoc non murmuret, quaesumus⁶⁵, saecularis clerus, non gerant moleste praelati, quod circa praemissa sic duximus providendum. Attendant, quanta ex iis, quae in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proveniat. Advertant, quanta tollantur iurgia, et patenter⁶⁶ considerent, quod eorum onera cum aliis nostro beneficio salubriter et quasi necessario patiuntur. Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quod fratres ipsi hoc per privilegia Romanorum Pontificum, eis benigne concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt, quodque sunt pauperes, nil habentes singuli, nec⁶⁷ in communi rustica praedia, immo nec urbana, vel mobilia eorum alteri vel⁶⁸ etiam universi, mendicant victum, quaerunt vestitum, et eatenus sustinere possunt, quatenus vel vivorum pietas, aut morientium caritas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur eorum, qui omnia, voluntatem habendi etiam, reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam utiliter in agro praedicto? Certe nullus, nisi qui triturrantibus bovis os impie alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare. Inopes patrimonii onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, et a curialibus res, ecclesiis vel piis locis donatas, a quartae praestatione seu lucrivorum inscriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam⁶⁹, et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiae, aut ad divinum cultum perpetuum, solutioni non subiacent canonicae portiones. Pauperes autem (ut dictum est) sunt fratres, et quod eis relinquuntur aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, sive in^{70*} cultum divinum et ecclesiae ornamenta convertunt. Propter quod^{71*} nos, qui debemus intelligere super egenum et pauperem, et non oblivisci eorum, quum humanitatis sit etiam saecularis principis prospicere egenis, et dare operam, ut pauperibus alimenta non desint, non tam pie, quam quodammodo iuste in eodem articulo egimus, egenos^{72*} eosdem (ut praemittitur) reddendo^{73*} ab onere canonicae portiones exemptos. Haec autem, (dicta constitutione, quae incipit: „Super cathedram,“ quam penitus revocamus, aliisque quibuscunque constitutionibus specialibus et generalibus, statutis, privilegiis, indulgentiis, sub quacunque forma verborum concessis, etiamsi de ipsis^{74*} de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris literis oporteret fieri mentionem, conventionibus, pactis, iuramentis, sententiis, consuetudinibus^{75*} contrariis nequaquam obstantibus,) inviolabiliter observari sancimus. Nulli ergo omnino hominum

liceat hanc paginam nostrorum statuti, denunciationis, exemptionis, praeceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, revocationis et sanctionis infringere. Si quis autem etc.

CAP. II. 1

Rex Franciae et regnicolae, per extravagantem Unam sanctam, supr. de maior. et obed., non amplius subiciuntur ecclesiae Romanae, quam prius erant.

Clemens V.

Meruit carissimi filii nostri Philippi regis Francorum illustris sinceræ affectionis ad nos et ecclesiam Romanam integritas, et progenitorum suorum praeclara merita meruerunt, meruit insuper regnicolarum puritas ac devotionis sinceritas, ut tam regem quam regnum favore benevolenti prosequamur. Hinc est, quod nos regi et regno per definitionem et^{2*} declarationem bonae memoriae Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri, quae incipit: „Unam sanctam,“ nullum volumus vel intendimus praeiudicium generari. Nec quod per illam rex, regnum et regnicolae praelibati amplius ecclesiae sint subiecti Romanae, quam antea existebant; sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem praefatam tam quantum ad ecclesiam, quam etiam ad regem, regnum^{3*} et regnicolas superius nominatos^{4*}. [1306.]

CAP. III.

Ordinarii non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotiis Roman euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos privare beneficiis; quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum aliis sint collata, tam dantes quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, et a solo Papa absolventi.

Eugenius IV.

Divina in eminenti sedis apostolicae specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quae officiales praedictae sedis obsequiis eius, (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum salute quaerenda et iustitia prosequenda de diversis mundi partibus confluit multitudo,) tutius et quietius se promptiores valeant exhibere. Hinc est, quod nos, ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, districtius inhibemus locorum ordinariis, nec non commissariis et delegatis eorum, ceterisque universis et singulis, quacunque potestate et auctoritate praeferantur, cuiuscunque dignitatis, gradus vel praeeminentiae fuerint, ne contra officiales praefatos, quocunque nomine nuncupentur, in nostris et dictae sedis obsequiis nunc et pro tempore existentes, nec non quoscunque alios, pro suis et eorum causis vel negotiis prosequendis ad sedem praedictam venientes, ac in ea durante negotiorum et causarum huiusmodi prosecutione moram trahentes, et recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut privationis officiorum aut beneficiorum, seu quamvis aliam sententiam promulgare praesumant. Nos enim omnes et singulos processus et sententias contra tenorem et mentem nostrae inhibitionis huiusmodi latas et habitas, et in posterum habendas ac etiam promulgandas, et quacunque inde secuta, declaramus nulla, irrita et inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti, nec non, quicquid in contrarium a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsitan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari, etiam decernimus irritum et inane. Et nihilominus in omnes et singulos ordinarios et officiales, commissarios et delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis quibuscunque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictam sedem prosequuntur praedictorum, eos illis forsitan privando atque privatos decernendo seu declarando, vel cuiuscunque privationis praetextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes quam in recipientes excommunicationis, suspensionis et interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolvi nequeant, nisi a nobis vel per nos deputandis, praeter-

Tit. VII. Cap. I. 54) qui apud eos elegerint (elegerunt: AC): Codd. coll. 55) ingrediendo: AGHKN 56) possunt: CH 57) praefatis: ACGHI 58) in ult.: AGHN 59) et: Codd. coll. 60) omn.: deest: ib. 61) sint: ACG 62) extimationem: ACI 63) tamen: Codd. coll. 64) earumque: GHN 65) quia: G; quis: A; quatenus: G 66) prudenter: ACGH 67) nec: deest: Ed. Rom. 68) vel: deest: ACGH 69) rell. desunt: I 70) in: deest: Codd.

coll. 71) quae: ib. 72) eg.: deest: ib. 73) add.: fratres: ib. 74) eis: ib. 75) et cons.: ACGH
Cap. II. 1) AGHMN; — cf. c. 1. de M. et O. in Extr. com. (1, 8.) 2) seu: AGHM 3) et regnum superius nominatum: Codd. coll. 4) add.: Dat. Lugd. Kal. Febr. P. N. ao. I.: CH

quam in mortis articulo constituti. Praemissa autem a die affixionis praesentium ad valvas basilicae principis apostolorum de Urbe ex certa scientia quoscunque ligare volumus et arctare, non obstantibus apostolicis et quibuscunque generalibus, aut provincialibus aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus et apostolicis privilegiis, per quae effectus praesentium impediri posset quomodolibet vel differri, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in praesentibus mentio specialis, et quae praesentibus volumus haberi pro sufficienter expressis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, declarationis, constitutionis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCXXXII. VIII. Idus Martii, Pont. nostri Ao. II.

CAP. IV.¹

Praemisso tenore duarum constitutionum dicit, quod hospitalarii sancti Ioannis, ex statuto, consuetudine, vel privilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

Ioannes XXII. Magistro et Fratribus hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani.

Exhibita nobis ex parte vestra petito continebat, quod dudum post constitutionem^{2*} per nos editam, qua specialiter et expresse cavetur, quod habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, privilegio, vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi^{3*} hactenus in totum vindicaverant, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decimae solutione taxari, praetextu cuiusvis privilegii, consuetudinis vel statuti quovis modo perciperent, sed ipsius summae perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo praedicta obtinentibus beneficia remansuro; nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, malent ipsum habere residuum, et obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam, quo casu percipiendi quod malent erat eis optio derelicta. Quamdam aliam declaratoriam constitutionem⁴ fecimus, in qua specialiter cavebatur, quod, si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residenter ad debitum servitium impendendum, capitulo eiusdem ecclesiae nihil deberet accrescere, quum cessante causa cessare debeat pariter quod vigeat, quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur^{5*}, quod fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo, quod in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium, vobis debitorum de praedictis consuetudine, privilegio vel statuto quoad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis^{6*}, licet (ut praemittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, ut, quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignemur. Nos itaque, petitionem vestram iuri consonam aestimantes, ac propterea in hac parte quieti et indemnitati vestrae providere volentes, praesenti oraculo declaramus, quod fructus praedictae ecclesiae vel beneficii vacantis, cuius annalia, in quibus consistunt, debentur vobis ex privilegio, consuetudine vel statuto etiam pro ea parte, quae obtinentibus praebendam vel beneficium huiusmodi, si in ecclesia, ubi illa consistunt, personalem residentiam facerent, deberetur, si non residenter ibidem vere vel interpretative, utpote per speciale privilegium apostolicum, vel alias ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur: quum dicta pars (ut praemittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem et mentem declaratoriae memoratae. Nulli ergo omnino hominum etc. ut supra. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, etc. ut supra. Datum Avin. Kal. Martii, Pont. nostri Ao. V.^{7*} [1321.]

TITULUS VIII.
DE POENIS.

CAP. UN.

Episcopus Caturcensis propter varios excessus per ipsum perpetratos, praesertim quia sedi apostolicae, suis subditis et sibi ipsi iniuriosus fuerat, varias poenas incurrit, quoniam perpetuae depositionis sententiam meruit, privatusque fuit pontificali, sacerdotali et alio quolibet officio, et ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina utilis hic nobis tribuitur, ut scilicet cognoscamus crimina et excessus, pro quibus praelatus deponi possit. Facit ad hoc c. Veritatis, Extra, de dolo et cont., c. Ex literis, et c. Tanta est clavis Petri, de excess. praelat. Et, nisi antiqui libri hoc c. sub titulo de poenis adnotavissent, sub titulo de excess. praelat. positum fuisset.

Ioannes XXII.

Divinis exemplis, quae nostrorum debent esse actuum regula, patentur instrumur, aures nostras subditorum a suis praepositis oppressorum indebite et aggravatorum iniuste non obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassivis affectibus inclinare, ut, si per sollertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere completos esse viderimus, liberationis opportuna remedium sollicitis studiis apponamus, poena nihilominus debita punituri in hanc patratorem qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim Dominus, audito clamore populi sui, propter duritiam eorum, qui operibus praeerant, dolentis, ad liberandum eum descendit, et summi templi praeposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias pravas inique diverterat, comminando sic ait¹: „Expellam te de statione tua, et de tuo ministerio te deponam.“ Dudum siquidem fama gravi, clamore frequenti, et querela flebili subditorum deferentibus nobis, Hugonem Geraldii, olim Caturcensem episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus gravibus enormibusque criminibus esse reum, nos, mala huiusmodi nolentes ante credere, quam probare, super illis inquisitionem per nos et per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso et examinato processum luculenter invenimus, quod eius fuerat vitiosus ingressus, quum per ambitionem nimiam et per abrupta simoniaca pravitatis ad pontificalem adscendisset honorem. Progressus autem eius, ut exsecrando conveniret initio, iniuriosus extiterat quoad tria. Primo videlicet quoad apostolicam sedem, cui, licet ipsum honorasset in multis, et tandem ad episcopalis dignitatis apicem promovisset, terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficum pro beneficio, et vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum, ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis, nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens et facto, suis praeciipiendi ministris, quod de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes, quibus contra oppressiones debuere esse appellatio ipsa remedium, nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, et alias indebite affligendo multipliciter, non absque vitio ingratitude violans iuramentum fidelitatis ab ipso praestitum dictae sedi; nec veritus matris ecclesiae transgressionem apertam, nonnullis quandoque per suas patentes literas de vacaturis mandavit beneficiis provideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas et suspectas; perniciosus etiam fuit et frequens literarum apostolicarum abusus. Secundo vero, quantum ad subditos, erga quos non pii praelati vel pastores peregit officium, quin immo tanquam fur improbus crudelisque tyrannus sub pallio caritativi subsidii incussis terroribus, violentiis et iniuriis illatis, dolosis inductionibus et fraudibus exquisitis, veluti rector iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus praegravando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium excessivas et ecclesiis importabiles, utpote multiplicato evectio-num numero canonibus definito, interdum per se, interdum per alios procuraciones exigendo, pro libito visitationis officio, quandoque nullatenus, et regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandae cupiditatis affectum impenso, ad alios quaestus illicitos et damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curavit. Et quum invenit subditos suis in hoc reprobatis affectibus non parentes, nec alias ab eis exigere potuit concupita: calumniosas delationes fieri, contra eos lites moveri, et diversa eis gravamina subdole procuravit pluries inferri. Praeterea non citatos legitime, nec con-

Tit. VII. Cap. IV. 1) Exstat in Bullar. Rom. ed. Taur. IV, 270. 2) cf. c. 2. de elect. in Extr. Ioann. XXI. Tit. II. 3) ubi: orig. 4) cf. supra c. 11.

de praeb. (3, 2.) 5) videbatur: orig. 6) potueritis: sb. 7) Immo II.: sb. Tit. VIII. Cap. un. 1) Esa. XXII, 19.

victos etiam aut confessos, suis privavit beneficiis, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictavit, per suos illa faciens notarios publicari, et, ut illis, qualem ipse habuerat, ad ecclesias praeberet ingressum, instituere ei praesentatos, seu institutionis suae eis concedere literas saepius renuit, nisi primitus certa sibi et magna pecunia propter hoc exsoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis praetextu, nunc vero simpliciter in suis manibus resignata, modo iure (ut praetendebat) ordinario, modo super hoc (ut dicebat) apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit, intervenientibus fraude, pacto et simoniaca pravitare, subiectas sibi ecclesias occupans, earum redditus usurpavit. Et sic in suis fuit corruptus iudiciis, processum eorum et finem in pecuniarium commodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniuste condemnans: sic et alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertio, quantum ad se, ut, qui sibi nequam existeret, nulli alii bonus esset, suae namque famae prodigius se periuriis patenter involvit, irregularitatisque laqueis irrevitit, et, (quod referre pudet,) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiae vitium, quo se dudum foedaverat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, et femora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sit reprehendendi ingressus sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, ut vitio huiusmodi sive culpae nescius finem imponere, et periculosus egressus, quum adeo foret in ipso habituata malitia, quod, (remanente sibi ad solita facultate,) in iniquitatis opere voluntatis sibi deficere minime speraretur. Propter quod, ne prioribus peius committeret, illud solum aestimamus salubre remedium, ut, quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. Nos itaque, super praemissis et pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabitata diligenti, in praefatum Hugonem Geraldum, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates, ne praesit, est abiectus a Deo, suis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam privatum a Domino, de consilio omnium et singulorum fratrum ipsorum perpetuae depositionis sententiam duximus promulgandam, pontificali eum, et sacerdotali, et alio quolibet officio privantes, et ad perpetuum carcerem condemnantes, ut ibi, committendis cessantibus, agat poenitentiam de commissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae promulgationis et condemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si qui autem hoc attentare praesumpserit: indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avin. XV. Kal. Iunii Pont. nostri Ao. II. [1318.]

TITULUS IX.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

CAP. I. 1

Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri et Pauli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur.

Bonifacius VIII.

Antiquorum habet fida^{2*} relatio, quod accedentibus ad honorabilem basilicam principis Apostolorum de Urbe concessae sunt magnae remissiones et indulgentiae peccatorum. Nos igitur, qui iuxta officii nostri debitum salutem appetimus et procuramus libentius singulorum, huiusmodi remissiones et indulgentias omnes et singulas ratas et gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus et³ approbamus, et etiam⁴ innovamus et praesentis scripti patrocinio communitus. Ut autem⁵ beatissimi Petrus et Paulus Apostoli eo amplius honorentur, quo ipsorum basilicae de Urbe devotius fuerint a fidelibus frequentatae, et fideles ipsi spiritualium largitione munerum ex huiusmodi frequentatione magis senserint se referatos⁶: nos de omnipotentis Dei misericordia, et eorundem Apostolorum eius⁷ meritis et auctoritate confisi,

de fratrum nostrorum consilio et apostolica plenitudine potestatis omnibus in praesenti anno millesimo trecentesimo, a festo Nativitatis Domini nostri Iesu Christi praeterito proxime⁸ inchoato, et in quolibet anno centesimo secuturo ad basilicas ipsas accedentibus reverenter, vere poenitentibus et confessis, vel qui vere poenitebunt et confitebuntur in huiusmodi praesenti, et quolibet centesimo secuturo annis, non solum plenam et largiorem, immo plenissimam omnium suorum concedemus^{9*} et concedimus veniam peccatorum, statuentes, ut, qui voluerint huiusmodi indulgentiae a nobis concessae fieri^{10*} participes, si fuerint Romani, ad minus XXX. diebus continuis seu¹¹ interpolatis, et saltem semel in die, si vero peregrini fuerint aut forenses, simili modo diebus XV. ad basilicas easdem accedant. Unusquisque tamen plus merebitur, et indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius et devotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, approbationis, innovationis, concessionis et constitutionis infringere etc. Datum Romae¹² apud sanctum Petrum, VIII. Kal. Mart. Pont. nostri Ao. VI. (1300.)

CAP. II.

Annus iubilaes sive plenaria remissio, quae olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus vere poenitentibus et confessis, visitantibus basilicas beatorum Petri et Pauli, per istam extravagantem ad annum quinquagesimum reducitur.

Clemens VI. Archiepiscopo Tarraconensi eiusque Suffraganeis.

Unigenitus Dei filius de sinu patris in uterum dignatus est descendere matris, in qua et ex qua nostrae mortalitatis substantiam divinitatis suae, in suppositi unitate, ineffabili unione coniunxit, id, quod fuit permanens et quod non erat, assumens, ut haberet, unde hominem lapsum redimeret, et pro eo satisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis¹: misit Deus filium suum, factum sub lege, natum ex muliere, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent filiorum. Ipse namque² factus nobis a Deo sapientia, iustitia, sanctificatio et redemptio, non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium³ sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa. Non enim⁴ corruptibilibus auro et argento, sed sui ipsius agni incontaminati et immaculati pretioso sanguine nos redemit, quem in ara crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, quae tamen propter unionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse ita, ut a planta⁵ pedis usque ad verticem capitis nulla sanitas inveniretur in ipso. Quantum ergo exinde, ut nec supervacua, inanitas ad superflua tantae effusionis miseratio redderetur, thesaurum militantis ecclesiae acquisivit, volens suis thesaurizare filiis pius Pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt Dei amicitiae participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario⁶ repositum, non in agro⁷ absconditum, sed per beatum Petrum coeli clavigerum, eiusque successores suos in terris vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum, et propriis et rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione poenae temporalibus pro peccatis debitae, tam generaliter quam specialiter, (prout cum Deo expedire cognoscerent,) vere poenitentibus et confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatae Dei genitricis omniumque electorum a primo iusto usque ad ultimum merita administratione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut praedictum est) merita, quam pro eo, quod, quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Quod felix recordationis Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster, pie (sicut indubie credimus) considerans, et attenta meditatione revolvens, quantum apud homines gloriosi principes terrae Petrus et Paulus, (per quos evangelium Christi Romae resplenduit, et per quos ecclesia religionis sumpsit exordium, qui facti Christiani populi per evangelium genitores, gregis dominici pastores, fidei lucernae, ecclesiarum

Tit. IX. Cap. I. 1) *Exstat in Bull. Rom. ed. Taur. IV, 156. ACGHMNP*; — *Poithast no. 24917.* 2) *hde orig.*; *fidel: C* 3) *et: deest: AGH*; *et app: deest: N* 4) *et: deest: AH*; *et et: deest: G* 5) *tamen: ACM* 6) *re-fectos: AGHM* 7) *ei: deest: CHM* 8) *proximo: CG* 9) *conced. et: deest: Codd. coll.* 10) *for: Codd. coll. P.*; *add.: vel esse: AG* 11) *vel:*

ACGH 12) *Later.: H*; *Rom. . . Petr.: deest: ACG* 13) *XIII.: ACG*; *XIV.: H* 14) *V.: A: VII.: Böhm. cf. Poithast l. c.*
Cap. II. 1) *Gal. IV, 4.* 2) *I. Cor. I, 30.* 3) *Hebr. IX, 12.* 4) *I. Petr. I, 18.* 5) *Esa. I, 6.* 6) *Luc. XIX, 20.* 7) *Matth. XIII, 44.*

columnae, prae ceteris Apostolis peculiari quadam praerogativa in ipso Salvatore fidei virtute praecellunt, quorum uni, scilicet Apostolorum principi, sicut bono dispensatori claves regni coelorum commisit, alteri, tanquam idoneo doctore, magisterium ecclesiasticae eruditionis iniunxit,) in speciali veneratione haberi debeant, et debita honorificentia venerari, pro ipsorum memoria recolenda crebrius, et reverentia a cunctis Christi fidelibus eis devotius adhibenda, ipsorumque patrocinio favorabilius assequendo, inconsumptibilem thesaurum huiusmodi pro excitanda et remuneranda devotione fidelium voluit aperire, decernens de fratrum suorum consilio, ut omnes, qui in anno a Nativitate Domini MCCC. et quolibet anno centesimo extunc secuturo ad dictorum Apostolorum basilicas de Urbe accederent reverenter, ipsasque, si Romani, ad minus XXX., si vero peregrini aut forenses fuerint, quindecim diebus continuus vel interpolatis, saltem semel in die, dum tamen vere poenitentes et confessi existerent, personaliter visitarent, suorum omnium obtinerent plenissimam veniam peccatorum. Nos autem, attendentes, quod annus quinquagesimus in lege Mosaica⁸, (quam non venit Dominus solvere, sed spiritualiter adimplere,) iubilaeus remissionis et gaudii, sacerdotum dierum numerus, quo lege fit remissio, censebatur, quodque ipse quinquagenarius numerus in testamentis, veteri quidem ex legis datione, novo ex visibili Spiritus sancti in discipulos missione, per quem datur peccatorum remissio, singulariter honoratur, quodque huic plura et grandia divinarum adaptantur mysteria scripturarum, et clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicantis, ac nos ad instar Moysi et Aaron per proprios et solennes nuncios ad hoc destinatos specialiter orantis pro toto Christiano populo, et dicentis: „Domine, aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, desiderantes benignius exaudire, non quidem ut sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed ut istius praedilecti populi et cunctorum fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, caritas vehementius incalcescat, volentesque quam plurimos huiusmodi indulgentiae fore participes, quum pauci multorum respectu propter vitae hominum brevitetatem valeant ad annum centesimum pervenire, de fratrum nostrorum consilio praedictam concessionem indulgentiae ex supra scriptis et aliis iustis causis ad annum quinquagesimum duximus reducendam, statuentes de fratrum consilio praedictorum et apostolica plenitudine potestatis, ut universi fideles, qui vere poenitentes et confessi in anno a Nativitate eiusdem MCCCCL. proxime futuro, et deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis praedictas eorundem Petri et Pauli Apostolorum basilicas et Lateranensem ecclesiam, (quam inclitae recordationis Constantinus, postquam per beatum Silvestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo revelante cognovit, renatus fonte baptismatis fuerat, et a contagio leprae mundatus, in honorem Salvatoris construxisse, quamque idem beatus Silvester novo sanctificationis et chrismanationis genere dedicasse legitur, et in cuius ecclesiae parietibus praefati Salvatoris imago depicta primum toti populo Romano visibiliter apparuit, devotius veneranda, quam ex his et aliis certis et rationabilibus causis, ut ipsa ecclesia pariter indulgentiae praedictae privilegio decoretur, et devotus ab eodem Salvatore, qui in praefatis Apostolis mirabilis praedicatur, eorum meritis et precibus indulgentiae mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerandam,) causa devotionis modo praedicto visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur, ita videlicet, ut, quicumque voluerint indulgentiam huiusmodi assequi, se Romani, ad minus XXX., si vero peregrini aut forenses, modo simili XV. diebus ad praedictas basilicas et ecclesias accedere teneantur, adiacentes, ut ii etiam, qui pro ea consequenda ad easdem basilicas et ecclesias accedent, post iter arreptum impediti legitime, quo minus ad Urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel dierum praetaxato numero non completo, in dicta Urbe decesserint, vere poenitentes (ut praemittitur) et confessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus et singulas indulgentias, per nos vel praedecessores nostros Romanos Pontifices tam praenominatis, quam aliis basilicis et ecclesiis de dicta Urbe concessas, ratas et gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus et approbamus, ac etiam innovamus et praesentis scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reductionis, constitutionis etc. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et dictorum Petri et Pauli Apostolorum sese noverit incursum. Datum Avinion. VI. Kalend. Februar. Pont. nostri Ao. I. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis vestris civitatibus et dioecibus praedictas nostras literas subditis vobis clero et populo publicetis, et intelligibiliter exponatis, ut adnuente Domino ad promerendam huiusmodi indulgentiam se disponant. Ceterum, quia praesentes literae nequirent forsitan propter viarum discrimina vel alia legitima impedimenta singulis vestrum commode praesentari: volumus, quod per te, frater archiepiscopo, dictarum literarum transsumptum manu publica scriptum tuoque munitum sigillo vobis, fratres suffraganei, transmittatur, cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum etc. [1343.]

CAP. III.

Constitutio, casus Papae reservatos comprehendens, certis ex causis hic ponitur; a quibus nullus potest absolvere sine speciali licentia sedis apostolicae.

Paulus Venetus Papa II.

Etsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quae (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, et ab hostis humani generis servitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio praecavendum esse censemus, ne¹ cuiusvis indulgentiae, remissionis vel facultatis obtentu Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut veniae facilitas eis peccandi tribuat incentivum. Hac itaque consideratione habita olim emanavit a nobis constitutio tenoris subsequente, videlicet: „Sanctissimus in Christo pater et dominus noster, dominus Paulus, divina providentia Papa secundus, qui pridem super plenariis remissionibus, quae semel in vita, et semel in mortis articulo conceduntur, formam et normam instituit, ne passim sine exceptione quorumcumque criminum procliviores redderentur homines ad peccandum, per regulam in cancellaria apostolica publicatam statuit et ordinavit, quod in quibuscumque concessionibus et facultatibus absolvendi casus infra scripti, tanquam speciales sedi apostolicae reservati, semper intelligerentur excepti, videlicet offensae ecclesiasticae libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, criminum haeresis, conspirationis in personam aut statum² Romani Pontificis, seu cuiusvis offensae, inobedientiae seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis apostolicae, presbytericidii, offensae personalis in episcopum seu alium praelatum, invasionis, depraedationis, occupationis aut devastationis terrarum Romanae ecclesiae mediate vel immediate subiectarum, ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcumque aliorum ad Romanam curiam venientium, prohibitionis devolutionis causarum ad dictam curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis novorum onerum realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis, simoniae super ordinibus vel beneficiis assequendis in eadem curia vel extra contractae, et generaliter in casibus, contentis in bulla, quae consuevit in die coenae Domini per praedecessores suos Romanos Pontifices publicari, considerans, quod plerumque contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates et confessionalia tam praesentibus quam absentibus etiam oraculo vivae vocis concedere, (ne praetextu concessionis huiusmodi vel poenitentes vel confessores in supra scriptis casibus fallantur et fallant,) statuit et decrevit, suae intentionis fuisse et esse, per quascunque concessionem et facultates, per suam sanctitatem tam scripto quam verbo factas et in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absolvere sine speciali suae sanctitatis licentia, quin immo concessionem et indulta praedicta quoad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari.“ Ut autem ipsa constitutio, (quae dudum, scilicet quinto Kalendas Aprilis anni ad incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimi quadringentesimi sexagesimi sexti, Pontificatus nostri anno secundo publicata fuit,) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam praetendere valeat in futurum: praesentibus inseri fecimus, ut ad maiorem omnium per-

veniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MCCCCLXVIII. quinto Non. Mart. Pont. nostri Ao. V.

CAP. IV.

Bulla confirmationis anni iubilaei, publicata apud sanctum Petrum in die Nativitatis Domini, in qua continetur, quod annus iubilaeus est ad brevius tempus reductus, quam olim esset, quoniam vigesimo quinto quoque anno cunctis fidelibus, basilicas urbis Romanae hic expressas visitantibus, illius indulgentiae conceduntur. Et illo durante aliae indulgentiae ubique cessant.

Sixtus IV.

Quemadmodum operosi vigilisque pastoris sollertia oves suae custodiae deputatas curat a ferarum praeservare incurribus, et ad statum prosperum foetu multiplicato perducere: ita quoque et nos, quibus dispositione superna universi gregis dominici sollicitudo commissa est, et supremis desideramus affectibus, et studiis nitimur indefessis, cunctos Christi fideles, quos a iustitiae semita hostis humani generis diabolica fraude avertit, deposita peccatorum sarcina suo reconciliare auctori, ut aeternae felicitatis praemiis nostri Redemptoris inaeestimabili caritate media potiantur, fiatque nostrae operationis ministerio, utilitate publica suadente, etiam per gratiarum susceptionem, quod eorum saluti conveniat, atque nostra et praedecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidem felicitis recordationis Paulus Papa II. praedecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabilium fratrum nostrorum, tunc suorum, (de quorum numero tunc eramus,) consilio, annum iubilaeum ad brevius tempus provida moderatione reducens, illum ad annum vigesimum quintum apostolica auctoritate restrinxit, ac voluit, statuit et decrevit ex causis praedictis, quod singulis viginti quinque annis iubilaeus annus praedictus celebrari deberet, quodque anno Domini MCCCCLXXIV. proxime futuro, videlicet a vigilia Nativitatis Domini nostri Iesu Christi, idem annus iubilaeus inciperet, et, ut sequitur, finiretur, ac universi et singuli utriusque sexus fideles, qui beatorum Apostolorum Petri et Pauli basilicas, Lateranensem quoque et sanctae Mariae maioris almae Urbis ecclesias statutis diebus devote visitarent, omnes et singulas indulgentias et peccatorum remissiones consequerentur, quas idem Pontifex sui que praedecessores anno iubilaeo huiusmodi basilicas et ecclesias praedictas visitantibus devote concesserant, per quasdam primo, et deinde nos, qui, dicto praedecessore, sicut Domino placuit, sublato de medio, fuimus divina disponente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, et per alias nostras literas eiusdem Pauli praedecessoris ordinationem, voluntatem et statutum, ac omnia et singula in eisdem suis literis contenta de fratrum eorundem consilio approbantes, similiter statuimus et ordinamus, quod annus iubilaeus praedictus cum eisdem indulgentiis et remissionibus plenariis peccatorum anno proxime futuro a vigilia Nativitatis eiusdem incipere, et, ut sequitur, continuari deberet, prout in singulis literis praedictis, (quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis,) plenius continetur. Verum quia postmodum tam nos, quam idem Paulus praedecessor noster, dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum principum et aliorum Christi fidelium ac devotarum personarum pulsati precibus, diversas indulgentias et peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis, monasteriis et piis locis duximus concedendas, propter quas populorum forsitan concursus ad basilicas et ecclesias ante dictas retardari, aut ipsius anni iubilaei celebritas minui vel intermitteri posset cum animarum non modico detrimento: nos, qui universorum credentium profectibus et saluti prospicere ex debito ministerii pastoralis adstringimur, (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus a nobis, seu eodem Paulo vel aliis praedecessoribus nostris concessarum, huiusmodi effusionem hoc sanctum opus ac remissionis et gratiae anni iubilaeus intermitteretur, aut fideles ipsi a tanto munere reddantur expertes,) remediis opportunis providere volentes, omnes et singulas plenarias, etiam ad instar iubilaei, ac etiam commutandi vota, aut super eis et male ablati incertis, aut per usurariam pravitatem vel alium illicitum mo-

dum extortis, dispensandi et componendi, aut illa sub certis modo et forma remittendi, et deputandi confessores cum potestate absolvendi, etiam in casibus sedi apostolicae reservatis, facultates, concessionem et indulta a nobis et eadem sede, vel illius auctoritate quibuscumque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus et piis locis, universitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum quam ad certum tempus, in vita seu in mortis articulo, quovis modo aut quavis causa quomodolibet concessas et concessa, et in posterum forsitan concedendas vel concedenda, auctoritate apostolica tenore praesentium de apostolica potestate plenitudine usque ad nostrum et eiusdem sedis beneplacitum suspendimus, illasque durante beneplacito nostro et sedis praedictae suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari, indulgentiis tamen basilicarum et ecclesiarum dictae Urbis in suo plenario robore durantibus, districtius inhibentes, alias indulgentias, praeter istas duntaxat, in locis publicis vel privatis praedicari aut nunciari, earumque praetextu a quaestoribus aliquid exigi quoquo modo. Quin immo quaestores et praedicatores quoscumque per locorum ordinarios a praedicationibus et quaestibus huiusmodi faciendis, volumus et mandamus praesentium auctoritate arceri sub censuris et poenis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Tibure anno incarnationis dominicae MCCCCLXXIII. IV. Kalend. Septembr. Pont. nostri Ao. III.

CAP. V.

Sixtus tempore suo multis multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic revocat.

Idem.

Etsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quae (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, et hostis humani generis servitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio praecavendum esse censemus, ne cuiusvis indulgentiae, remissionis vel facultatis obtentu Christi fideles procliviores ad illicita in posterum committenda reddantur aut facilitas veniae eis peccandi tribuat incentivum. Quum itaque, (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus,) ob multitudinem facultatum per nos vel auctoritate nostra concessarum, tam verbo quam in scriptis, confectis exinde literis vel non, praelatis et personis ecclesiasticis, etiam religiosis et saecularibus utriusque sexus, capitulis, collegiis, conventibus, hospitalibus, confratris, et universitatibus, tam in genere quam in specie, sub electione vel deputatione confessorum, qui eligentes eosdem, vel pro indulgentiis per nos concessis consequendis ad ecclesias et alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratrum confratres et sorores, ac in hospitalibus praedictis decedentes seu deservientes, aut eis pie aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, et in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita, in singulis etiam sedi apostolicae reservatis casibus semel in vita, et in aliis toties quoties, ac in morte plenarie, vel alias etiam ad effectum consequendi quascunque indulgentias plenarias vel non plenarias absolvere, et poenitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quaecunque in alia pietatis opera commutare libere et licite valeant, fideles praefati ad peccandum, et ad alia illicita committendum nonnunquam procliviores existant in non parvum periculum salutis animarum suarum: nos, qui Deo propitio eiusdem gregis dominici (meritis licet insufficientibus) causam gerimus, et illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem, ne exinde clavium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliviores (ut diximus) liberius prolabantur, ex praemissis et aliis rationabilibus causis animum nostrum moventibus, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate et deliberatione, auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus et ordinamus, quod de cetero praetextu facultatum huiusmodi, concessarum a nobis vel

auctoritate nostra, et quas concedi quomodolibet continget in posterum, verbo, literis aut quavis alia scriptura, etiam cum clausula, quod sola signatura sufficiat, etiam in favorem fidei et cruciatae, nullus confessorum eorundem quempiam, cuiusvis status, gradus, ordinis vel conditionis existat, et quacunque ecclesiastica, etiam episcopali vel maiori, aut mundana, etiam regali et maiori dignitate praeferat, qui offensae ecclesiasticae libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, seu haeresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati seu publice diffamati, conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis, seu cuiusvis offensae, inobedientiae aut rebellionis eiusdem Pontificis dictae sedis, mutilationis membrorum vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti, offensae personalis in episcopum seu alium praelatum, invasionis, depraedationis, occupationis aut devastationis terrarum Romanae ecclesiae mediate vel immediate subiectarum, ac etiam invasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium, prohibitionis devolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis novorum onerum realium vel personalium ecclesiis vel ecclesiasticis personis, simoniae super ordinibus vel beneficiis consequendis in dicta curia vel extra eam contractae criminum quomodolibet reus foret, et generaliter in casibus, contentis in literis, quae consueverunt in die coenae Domini publicari, praetextu huiusmodi facultatum absolvere, et per eos emissa peregrinationis ultramarinae, et visitationis liminum Apostolorum Petri et Pauli, in Compostella, et castitatis ac religionis vota, nisi ex speciali licentia et certa scientia nostra, de qua demum constare censeatur, quum in signatura nostra desuper manu nostra scriptum aut in literis nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia et de speciali gratia id concedere cum derogatione praesentis constitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore, non autem per clausulas id importantes, vel in articulo mortis constitutum, et tunc in casibus, in quibus satisfactio fuerit impendenda, facta satisfactione vel idonea praestita cautione, commutare praesumant. Et si aliqui confessorum praedictorum contra praesentem constitutionem quemquam absolvere, aut excepta vota praedicta commutare attentaverint: absolutio et commutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurant, a qua, (nisi in mortis articulo constituti,) ab alio quam a Romano Pontifice absolvi non possint, non obstantibus litteris et constitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus et ordinationibus etc. Et ne aliquis de praesentibus ignorantiam valeat allegare, mandamus, eas in cancellaria apostolica et audientia litterarum contradictarum legi et publicari, ac inter extravagantes alias apostolicas constitutiones in quaterno dictae cancellariae describi etc. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati et voluntatis etc. Datum Spirae anno Domini MCCCCLXXXVIII.

TITULUS X.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

CAP. I.

Excommunicati sunt, qui pactis aut promissionibus iustitiam vel gratiam a sede apostolica obtinent, et qui tales non revelant; nec illis absolutio facile conceditur.

Bonifacius VIII.¹

Excommunicamus et anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri et Pauli et nostra, omnes clericos, religiosos et laicos utriusque sexus, sive sint familiares curiae sive alii² undecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquid parvum vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto sive promissione³ occulta vel manifesta, facta sub generalibus et plenarie non expressis, sive sit⁴ sub specialibus et expressis aperte

verbis, quicquam dederint aut receperint magnum vel parvum, vel promissionem de quacunque re aut utilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia sive gratia, pro se aut pro alio in causis vel⁵ iudiciis seu alias per literas apostolicas et quibuscunque modis apud sedem apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad promittentes et acceptantes, dantes et recipientes duximus extendendam. Illos quoque, qui aliquem sciverint culpabilem in praedictis, et nobis intra⁶ dierum trium spatium non retulerint, vel⁷ alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur⁸, simili decernimus⁹ sententiae subiacere. Decernimus etiam, ut nullus, hanc incurrens excommunicationis sententiam, pro praedictis vel aliquo praedictorum absque speciali mandato nostrae¹⁰ absolutionis beneficium valeat obtinere, nisi forsitan ad nos habere accessum¹¹ non posset, in mortis articulo constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum¹² dedit vel recepit, integraliter pauperibus largiatur. Iustitiam vero sive¹³ gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti volumus, omnique statuum carere effectu et robore firmitatis. Sed et scienter utentes ipsis simili sententia excommunicationis adstringimus, et reservantes nobis absolutionem eorum cum praemissis omnibus¹⁴ ad poenas similes obligamus¹⁵. [1295.]

CAP. II.

Praemissis damnis ex interdicto provenientibus statuit, quod propter dominum debita non solventem eius terra sine speciali Papae licentia non interdicatur.

Idem¹.

Provide attendentes, quod, ut frequentius, quamvis non sine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiae proferuntur, quodque sunt nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis sive causis, quae interdum plus ex cupiditatis, quam caritatis radice perspicui iudicii procedere arguuntur, quodque interdicti tempore divina organa suspenduntur et laudes, nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, ut solent, tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia, praesertim per oblationem frequentem² hostiae salutaris, adolescentes et parvuli, participantes³ rarius sacramenta, minus inflammantur et solidantur in fide, fidelium respicit devotio, haereses pullulant, et multiplicantur pericula animarum: praesentis constitutionis providemus edicto, ut nulla provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiusvis monetae vel pecuniae quantitate, quacunque⁴ occasione vel causa seu quovis quaesito colore, pro eo maxime, quod ipsorum domini, rectores seu officiales, quocunque nomine censeantur, aut incolae seu habitatores, aut singulares personae ipsorum, statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatem non solverint hactenus, aut⁵ in antea non persolverint. Nos enim exnunc⁶ decernimus irritum et inane, si secus hactenus existit attentatum, vel contigerit attentari, illudque revocamus omnino, non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus et sententiis super hoc habitis vel habendis, iuramentorum, poenarum spiritualium et⁷ temporalium, seu mulctarum appositione⁸, vel quacunque alia firmitate valatis; nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fieret de apostolicae sedis speciali licentia, et expressa per ipsius sedis patentes literas apparente. [1302.]⁹

CAP. III.

Andronicum Palaeologum, se imperatorem Graecorum nominantem, et haeresis ipsorum factorem, excommunicatum denunciat, omnesque cum eo sic manente societatem contrahentes ipso facto dicit excommunicatos, et eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque privandi bonis, quae ab ecclesia tenent, et talis societas seu confederatio nulla est. Facit cap. Ad apostolicae de sentent. et re iud. libr. VI.

Clemens V.

Ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum Andronicum Palaeologum, qui Graecorum imperatorem se

Tit. X. Cap. I. 1) Romanus extravagantis textus repetitus est in Bull. Rom. ed. Taur. IV, 126.; — ACGHMNP; — Potthast no. 2424b. 2) al.: deest: CGN. 3) vel prom.: G; ex prom.: N; sive prom.: deest: C. 4) sit: deest: Codd. coll. 5) in: GH; deest: AM. 6) infra: ACGHM. 7) aut: GH. 8) proferatur: GHM; proferamus: C. 9) decernimus: CH. 10) nostro: ACHMN. 11) recursum: GHN. 12) ad.: primum: CGHP. 13) vel: GH.

14) in omni: CGHP. 15) Kal. Dec. Ao. II.: M. Cap. II. 1) CEGHLMNP; — Potthast no. 25155. 2) sequentem: CE. 3) percipientes: GHN. 4) sub quasc.: Codd. coll. 5) ac: CG; vel: I. 6) extunc: LN. 7) seu: CH. 8) app.: deest: Codd. coll. 9) Il. Kal. Iun. A. VIII.

nominat, tanquam eorundem Graecorum antiquorum schismaticorum, et in antiquato schismate constitutorum, et per hoc haereticorum, et haeresis ipsorum ac schismatis antiqui fauorem, de fratrum nostrorum consilio denunciamus excommunicationis sententiam latam a canone incurrisse, ac ipsius fore sententiae vinculo innodatum. Ceterum universis et singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, et ceteris omnibus, cuiuscunque praecminentiae, conditionis, status, nec non universitatis civitatum, castrorum, et aliorum locorum districtius inhiemus, ne cum eodem Andronico Palaeologo in huiusmodi excommunicatione manente societatem vel confoederationem aliquam contrahere sub quovis ingenio vel machinatione praesumant, vel ei alias in his, quibus excommunicatus est denunciatus a nobis, praestare consilium, auxilium vel favorem publicum vel occultum. Et si secus praesumptum fuerit: omnes singulares personas, contrarium praesumentes, (non obstante qualibet indulgentia sub quacunque forma verborum vel expressione ipsis ab apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere,) sententiam excommunicationis, quam exnunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum et universitates praedictas, quae secus attentare praesumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico curabimus subiicere interdicto, ad privationem omnium bonorum, quae a quibuslibet tenent ecclesiis, et ad

poenas alias spirituales et temporales, prout utile putabimus, processuri. Et nihilominus, societatem et confoederationem ipsas, etiamsi poenarum et iuramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatae, decernimus irritas et inanes. Datum Pictavis III. Nonas Iunii Ao. II. [1306.]

CAP. IV.¹

Excommunicati sunt qui literas a Papa ante suam coronationem concessas impugnant.

Idem.

Quia nonnulli, (prout² accepimus,) contra doctrinam Apostoli suae prudentiae, quin potius imprudentiae innitentes, ac disceptare super his, de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quod summus Pontifex ante suae coronationis insignia se non debet intromittere de provisionibus, reservationibus, dispensationibus et aliis gratiis faciendis, nec se in literis episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere, nec etiam uti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius: nos, talium temeritates³ compescere cupientes^{4*} singulos, qui occasione huiusmodi aliquas⁵ literas nostras super negotiis quibuscunque confectas, quae a nobis ante coronationis⁶ nostrae insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum⁷ apud Pesecum Burdegalensis dioecesis, Ao. II. [1306.]

Cap. IV. 1) *AMN* 2) ut: *MN* 3) temeritatem: *sb.* 4) intendentes omnes et singulos: *AMV* 5) al.: *deest: AN* 6) donationis: *Ed.*
Rom. oper. mend. 7) *Dat. etc.: deest: A*

F I N I S.